
NOUL LITERATOR

**Revistă trimestrială de cultură
Nr. 29 – martie 2018**

Asociația Culturală „Noul Literator”
Președinte CONSTANTIN PĂDUREANU
Vicepreședinte ADRIAN NĂSTASE
Secretar DUMITRU DUȚĂ

CONSILIUL REDACȚIONAL

Prof. univ. dr. Gheorghe Dănișor
Prof. univ. dr. Cezar Avram
Prof. univ. dr. Nicolae Panea
Prof. univ. dr. Teodor Oancă
Prof. univ. dr. Dinică Ciobotea
Conf. univ. dr. Gabriela Rusu - Păsărin
Prof. dr. Tudor Nedelcea
Prof. și scriitor Nicolae Pârvulescu
Lect. univ. dr. Mihaela Chirițescu

REDACTORI ASOCIAȚI

Pr. Theodor Damian (New York - SUA)
Eugenia Serafini (Italia)
Nicolae Dabija (Rep. Moldova)
Vasile Barbu (Serbia)
Horea Cucerzan (București)
Gelu Negrea (București)
Marian Barbu (Craiova)
Maria Vaida (Cluj-Napoca)
Florian Copcea (Drobeta - Turnu Severin)
Mircea Pospai (Craiova)
Rodica Florescu (Craiova)
Davian Vlad (Craiova)
Gela Enea (Craiova)
Gheorghe Boaghe (Bechet)
Ilie Comănița (Slobozia)

REDACȚIA

Mihai Duțescu - Redactor-șef
Constantin Pădureanu - Redactor-șef adjunct
Dumitru Duță - Redactor-șef adjunct
Virgil Dumitrescu - Secretar general de redacție
Ion R. Popa - Redactor

ADRESA REDACȚIEI

Craiova, Dolj, Str. Brâncuși, nr.32
Mihai Duțescu, Tel.: 0722.968.065
Constantin Pădureanu: constantinpadureanu@yahoo.com
Virgil Dumitrescu: virgildumitrescu41@yahoo.com
ADMINISTRAȚIA ASOCIAȚIEI:
Florin Danciu, Tel.: 0744.699.152.

Ilustrațiile copertelor:

Picturi de Nicolae Predescu

Prezentare grafică & DTP

Daniela Predoană
danielapredoana@yahoo.com

Mulțumim susținătorilor revistei NOUL LITERATOR, un proiect cultural craiovean
al Asociației Culturale NOUL LITERATOR Craiova (ACNL).

Opiniile exprimate în materialele publicate aparțin exclusiv autorilor.

© Asociația Culturală „Noul Literator”

Dumitru Radu Popescu

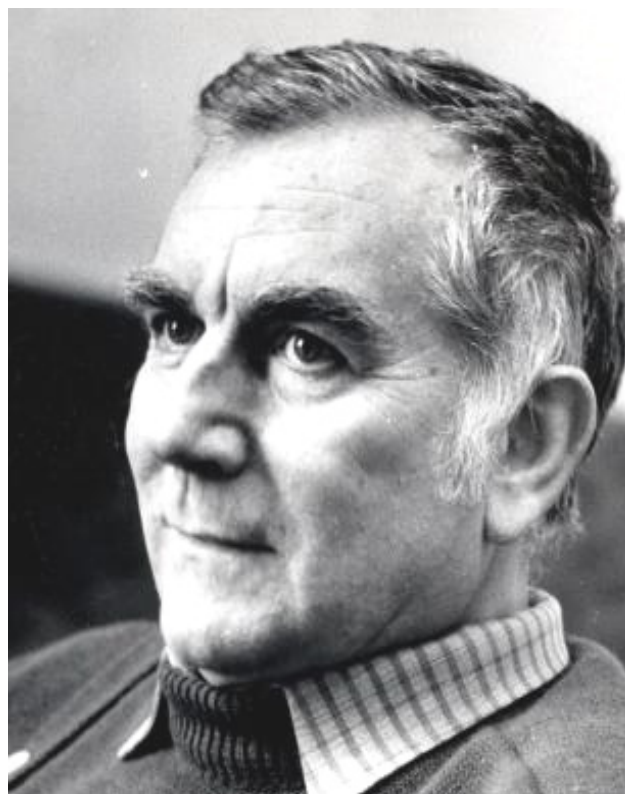
Autodecapitarea comercială

Ministerul coproculturii a democratizat viața teatrală, pensionând mulți actori, ca ei să se poată odihni, și consfințind cu mare bucurie transformarea teatrelor de stat în teatre particulare. Directorii seculari pot să interpreteze ce roluri le dictează inima lor să joace, iar regizorii, directori milenari, milionari, pot să monteze spectacole babane financiar la alte teatre, făcând schimb de locuri și lozuri financiare cu dragii lor regizori-directori!

După festivalurile de teatru pe picioroange, bâlciul de pe străzi și din parcuri s-a maturizat, scoțând în evidență o aură postmodernă, care pune în gerunți toate depășitele înfăptuiri suprarealiste, moderniste, printr-o perestroică regizoral-actoricească datorată supraonanismului teatral!

În anul Centenarului Unirii, istoria, devenind o criptă dogmatică, va fi depresurizată!.. Și trecută la index! Și așa cum în anul când s-au împlinit câteva secole de la decapitarea lui Brâncoveanu și a copiilor săi, n-a auzit nimeni în vreun teatru despre tragedia domnitorului român, livrat, trădat turcilor chiar de către unchiul său, cărturarul Cantacuzino! – și în anul Centenarului personalitățile istoriei noastre vor fi prezente în filme și piese de teatru invizibile! Ne vom bucura, totuși, în lunile Centenarului, de faptul că italienii au cumpărat pământul arabil din Banat, italienii, franțujii – și până și frații bulgari, cu ajutorul neprecupețit al legilor statului nostru de drept, au intrat în posesia a peste patruzeci la sută din pământul arabil al României. Așa că în anul Centenarului, după transportarea pădurilor în Austria, și după scurgerea petrolului... Ptiu! Ce fericire va fi la 1 Decembrie 2018! România se va elibera de munți și văi, de râuri și pârauri, poate chiar și de români – care acum

se află în străinătate doar șase milioane! – și-și va vinde și Tricolorul. Vor dăinui în urma domniei vajnicilor politicieni de azi doar morminte și cimitire, și povestea că Dumnezeu era un bătrân invizibil! Teatrul politic, pe picioroange teatrale, inaugurând o epocă a post-adevărului, cu pomeni de cărți și cântece de vuvuzele liberale, în parlament, gândind că încă se află în viață, se va devora pe sine, într-o nouă revoluție de estradă... Oricum, organizarea autodecapitării danubiano-ponticilor va fi impecabilă!

Lipsa de imaginație a oiței bălaie

Atitudinile morale față de sine sunt arhicunoscute în cazul celor doi ciobani – unul ungurean și altul vrâncean! – din gura de rai în care miza îmbogățirii lor sufletești o formează niște oi mai multe, blânde și cornute, și niște cai și câini mai bărbați, ce formează proprietatea unui verișor mai tinerel!..

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

Inteligența vioaie a ungureanului și a vrânceanului nu cuprinde în bogăția ei paradisiacă – doar ne aflăm într-o gură de rai! – făptura încăpută într-un cuvânt polisemantic – porcul! Poate pentru că porcii din gura de rai n-au avut nicio dată bucurii intelectuale precum baciul ungurean și cu cel vrâncean! S-ar putea ca ungureanul și cu vâlceanul să formeze împreună însuși orgasmul fericirii! De ce nu? Și s-ar putea chiar presupune că orgasmicii din gura de rai să fie cuprinși de spaima, ulceroasă mintal: că verișanul lor, mai tinerel fiind, și tras ca prin inel, să nu fi achiesat cu ochi blânzi felul în care, începând cu apusul soarelui, cei doi voinicei, pe furiș, sperând să nu fie dibuiți nici măcar de oi și de câini, se penetrau cum serie în cartea conversațiilor multilingvistice, trăindu-și nopțile și, uneori, zilele, în mod real, autentic! Pentru o libertate totală a spiritului! Și, firește, a magiei de a simți că ești, din frunte până în rădăcini, om! Nu porc! Nu are! Căci, la urma urmei, nici toți porcii nu sunt mistreți! Cei doi verișani maturi socializează între ei, într-un singur trup! Care nu va fi niciodată bănuț de lipsă de profunzime!

Această stilistică a sensibilității masculine și a feminității suave i se pare unei oi cică bârsane – oaie, ce să te aștepți de la o oaie care nici măcar n-a fătat vreodată, rămânând mioriță! – drept o riguroasă și fascinantă dorință de a-l trimite în pământ – nu, nu în ceruri, la vreo nun-

tă idilică! – pe verișanul lor tras ca prin inel! Ciobănelul îi deranja prin faptul că nici nu-i trecea prin minte să fie sensibil la posibilitatea ca, în gura terestră de rai, unitatea anatomică și sexuală, feminitatea și masculinitatea nu mai puteau fi distincte, separate, ca în paradisul fundamental, din care, pentru păcatul Evei de a fi altfel, la trup, decât Adam, amândoi au fost țâ-

pați peste pârleazul edelului!.. Dragostea nocturnă dintre ciobanul cel ungurean și cel vrâncean, neeliberatoare, deloc slăbită de orele de peste zi, întreținută de o vajnică subiectivitate auctorială, trebuia eliberată de umbra ciobănelului care putea s-o suspecteze – chiar fără voia ciobănelului! – de o uitată esențializare a iubirii adamice!.. Iubire pornită de la satanizarea unui măr, iubire împărtășită de esențe și sexe diferite! Așa că fertilitatea crimei, ca tehnică narativă irefutabilă, trebuia, în fața

oitei bălaie, să ia drept pretext furtul oilor, pentru laptele, lâna și brânza lor! Căci oița bălaie n-avea atâta imaginație încât să încerce să învețe a ucide măcar un porc de om! Măcar unul dintre cei doi care se bucurau de frumusețea întunericii nocturn, ce le împlinea supradimensionat visele laice, prin simțurile dezlănțuite ale naturii lor hrănite cu lapte, brânză și carne de oaie...

Facsimile • Facsimile • Facsimile • Facsimile • Facsimile

Facsimilele unor texte olografe: Al. Macedonski și Dumitru Stăniloae, aflate în colecția de excepție a scriitorului Tudor Nedelcea

Prea scumpul meu
vechiu discipol — copilul
meu entusiast de ordin
— prozatorului adunat
rabil de art — în sfârșit
lui Caton Theodorian
care are defect
cât un mare modern
în societatea noastră
na — cel de a nu fi
scut se fie ingrat
Al se cu tota price
tenia — fericită are
în el, adică, un coafre
Alex. Macedonski

Al. Macedonski

1. Influenta liturgica in spiritua
litatea romaneasca.
Spiritalitatea popoului roman
este profund inflamata de litur
gia. Timpul de "slujbele" biserice
Acesta inslamna o trairi a vieii
celor lucrari divine in a timp
ei in viata lui. ~~deosebite~~ ~~lucrari~~
din ei curge pe de rost Litur
gia. Duminica este pentru o zi
plina de lumina de la Dumnezeu. Bar
si mai mult sunt pline de la Dumnezeu
sarbatorile biserice. In ea se
in pastile, primavara in ea se
trairi ~~si~~ ~~naslerii~~ ~~Fului~~ ~~lui~~ ~~Dum~~
ca om, a doua pentru a se ~~trairi~~
peste starea timpului din mior
In zilele romanilor, toti ~~locu~~
toti se intalnesc in biserica,
duminicile a sarbatorilor ceea
si tine interes comunicarea lor
si intr-un fel ~~este~~ ~~ma~~ ~~tot~~
este viaa stricta ~~trairi~~
in atunofera divina, trairi
de dumnezeu. Aceasta ~~este~~ ~~trairi~~
umpte. Se poate spune ~~pre~~
or ~~trairi~~ ~~ei~~ ~~duminicile~~
a sarbatorilor ~~sunt~~
zile ale lumii
in ale ~~trairi~~

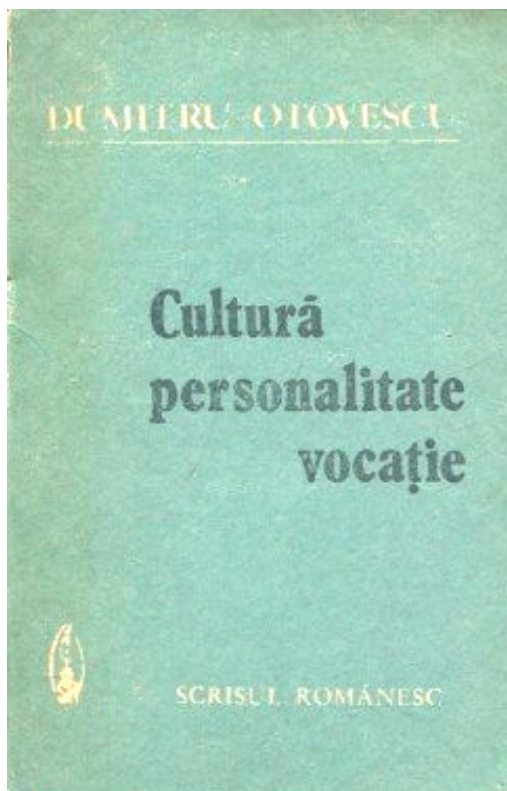
Dumitru Stăniloae

Ovidiu Ghidirmic

Triada sacră a culturii

Un studiu intitulat *Cultură, personalitate, vocație în concepția lui Constantin Rădulescu-Motru* a publicat în urmă cu 27 de ani universitarul craiovean Dumitru Otovescu, unul dintre sociologii cei mai renumiți ai generației sale, fondatorul școlii sociologice din Cetatea Baniilor, autorul unui tratat de *Sociologie culturală românească* (Ed. Scrisul Românesc, 1992) și al unui volum de sociologie generală premiat de Academia Română în 2011. Profesorul universitar și cercetătorul de vocație Dumitru Otovescu revine acum, recent, cu ediția a II-a revăzută și adăugită a acestui studiu (Ed. Scrisul Românesc, 2016). Nu sunt un adept al memorialisticii cu orice preț și nu îmi place să speculez latura anecdotică în scrisul meu, dar – de data asta – mă simt nevoit să o fac, evocând cu

nedisimulată satisfacție, împrejurările în care s-a născut acest studiu a lui Dumitru Otovescu. Eram cu câțiva ani înainte de 1989 la Centrul de Științe Sociale din Craiova al Academiei Române și l-am sfătuit pe colegul meu mai tânăr să se ocupe de Constantin Rădulescu-Motru. Ceea ce a și făcut publicând acest studiu. În orice caz, mie îmi datorează această orientare, care a devenit apoi o preocupare constantă, de o viață, a mai tânărului meu confrate.

Cultură, personalitate, vocație este o triadă scrisă a culturii, în concepția lui Constantin Rădulescu-Motru, una din marile personalități, de talie europeană, a culturii noastre, unul dintre cei mai redevabili filosofi ai culturii pe care i-am avut vreodată și unul dintre puținii mentori ai unui sistem filosofic personal și original din

cultura românească: personalismul energetic, personalitate marcantă a vieții noastre intelectuale interbelice, președinte al Academiei Române într-o anumită perioadă (1938-1941), director al unor publicații de prestigiu: *Ideea europeană* și *Noua Revistă Română*. Discipol al lui Titu Maiorescu, Rădulescu-Motru și-a însușit concepția despre cultură a mentorului său în primele sale studii mai importante: *Cultura română și politicianismul* (1904) și *Puterea*

sufletească (1907). *Cultura română și politicianismul* (Ed. Scrisul Românesc, 1995), ediție îngrijită, studiu introductiv și tabel cronologic de Dumitru Otovescu, este o carte de o tulburătoare actualitate, în care Rădulescu-Motru, ca și Titu Maiorescu, despre pseudo-cultură, care merge mână-n mână cu politicianismul, cum se întâmplă și astăzi, de altfel, când rămâne valabilă și remarcă lui Eminescu, din ziarul „Timpul”: „Cauza tuturor relelor noastre este lipsa de cul-

Inedit • Inedit • Inedit • Inedit • Inedit • Inedit • Inedit

tură adevărată”. Maiorescu vorbea și de „spoiala de cultură”.

Concepția de **cultură** a lui Rădulescu-Motru era postkantiană și vizibil influențată de filosofia germană a lui Wundt și Shuntz.

Dacă prin cultură trebuie să înțelegem, în primul rând, totalitatea creațiilor spirituale, cultura fiind legată mai ales de sufletul unui popor, civilizația referă mai mult la latura materială și la progresul tehnic. Rădulescu-Motru este unul dintre acei teoreticieni și filosofi ai culturii care resping antagonismul, opoziția dintre cultură și civilizație.

Cultura presupune **personalitate**. Nu se poate face cultură fără personalitate, alt concept de bază la C. Rădulescu-Motru, categorie filosofică supremă, la care au meditat aproape toți gânditorii umaniști, în frunte cu Schleismacher, părintele hermeneuticii moderne. După Goethe, personalitatea este cel mai mare bun al umanității. Nimic durabil nu se poate întreprinde fără personalitate, iar personalitățile cele mai pozitive sunt personalitățile energetice. De aici provine și numele sistemului filosofic al lui C. Rădulescu-Motru, expus în lumea sa fundamentală: *Personalismul energetic* (1927).

Cel de-al treilea concept al triadei este **vocația**. C. Rădulescu-Motru rămâne în cultura noastră și teoreticianul vocației, în lucrarea sa: *Vocația. Factor hotărâtor în cultura popoarelor* (1932). Cultura este făcută de personalități energetice, de oameni excepționali, de vocație, care au o înzestrare specială. Stă în firea vocației să se realizeze, să se împlinescă. Există, cum spunea G. Călinescu, o „fatalitate a vocației”. Vocațiile sunt individuale și colective. Și popoarele, națiunile au o vocație a lor.

Între cele trei concepte: **cultură, personalitate și vocație** există o strânsă interdependență. Cei trei factori se presupun și se intercondiționează. Formează împreună o unitate indestructibilă și inexpugnabilă care este **cultura**. Oamenii de vocație sunt, după C. Rădulescu-Motru, de două feluri: „oameni de idei” sau „oameni de fapte”. Preferința lui C. Rădulescu-Motru merge spre „oamenii de caracter” sau „de fapte”, care fac cultură. Un asemenea om de „caracter” sau de „fapte” a fost Titu Maiorescu.

Cultura, personalitate, vocația în concepția lui Constantin Rădulescu-Motru, de Dimitrie Otovescu rămâne un studiu de referință despre una dintre cele mai spectaculoase și pilduitoare personalități ale culturii noastre, care merită să revadă lumina tiparului.

Tudor Nedelcea

China și valorile ei în viziunea lui Eminescu

„China, cea mai instruită țară de pe pământ”

Oricât ar părea de paradoxal, informațiile despre îndepărtata Chină au trezit de timpuriu curiozitatea românilor, mai ales după invenția europeană a tiparului, prin germanul Gutenberg, la 1455. Chinezii dețin și în acest domeniu o prioritate de necontestat: prima scriere chineză datează de peste cinci milenii, Dang Chieh tipărește, în anul 868, prima carte, iar Pi Sheng inventează, la 1045, primul aparat mobil de tipărire. La întoarcerea sa din Extremul Orient la Veneția, Marco Polo lauda arta tipografilor chinezi, precum și folosirea hârtiei în procesul tipăririi¹.

În excelenta și necesara sa enciclopedie, Virgil Cândea înregistrează câteva documente privind relațiile româno-chineze. Astfel, în scrisoarea țarului Rusiei, Alexei Mihailovici, către împăratul Chinei, Kang-Xi, din 28 mai 1675, îl recomandă ca sol pe românul Nicolae Spătaru Milescu. Conform uzanțelor diplomatice ale timpului, marele prinț Yu Fuquan întocmește pentru împăratul chinez la 27 iunie 1876, un raport privind discuțiile avute cu Spătarul Milescu. Un raport „secret” scrie la 7 august 1676, și Amuhuran, ministrul Curții pentru Afacerile coloniale privitor la aceleași convorbiri avute cu românul Milescu, trimis al țarului rus. Negocierile spătarului Milescu cu oficialii chinezi au fost îndelungate, din moment ce marele prinț Yu Fuquan elaborează, la 3 septembrie 1677, un memoriu către tron. Toate documentele sunt în limba manciuriană².

În *Cronica împăratului*, elaborată tot în manciuriană, în epoca dinastiei Qing (1644-1911) se menționează că, la „a 15-a zi a celei de-a 5-a luni a celui de-al 15-lea an de domnie a împăratului Kang-Xi”, adică în 1676, este primit la Curtea Imperială, Sala Armoniei Supreme, spătarul Milescu, împăratul oferindu-i o masă solului rus și suitei sale³.

Se știe că scriitorul și diplomatul român Nicolae Milescu Spătaru (1636-1708) este angajat de țarul Rusiei la Departamentul Solilor în 1671 și-l va trimite în China, în primăvara lui 1675, unde va sta până la 5 ianuarie 1678. Șederea cărturarului român în China, ca ambasador, a fost fructuoasă, fiind materializată într-un jurnal de călătorie, *Cartea în care este descrisă călătoria prin ținutul Siberiei de la*

orașul Tobolsk până la hotarul împărăției Kitaiei, anul 7183, luna mai, ziua 3, precum și *Descrierea Chinei* (1685), o carte foarte citită (dovadă cele 28 de copii) atât în Rusia, cât și în Occident.

Am făcut această prolegomenă, oferind doar un exemplu, spre a înlesni abordarea unui subiect oarecum insolit: China și valorile ei spirituale în viziunea lui Eminescu (1850-1889), „*omul deplin al culturii române*”, cum l-a numit Constantin Noica. Este firesc ca cea veche, renumită și perpetuă civilizație umană, civilizația chineză, să fie obiect de studiu (chiar și ca autodidact) pentru poetul național al românilor. Eminescu era interesat de filosofia și religiile din Orientul Îndepărtat, de Kalidasa, Zoroastru, Brahma, dar și de Confucius.

Într-o splendidă evocare a Paștelui anului 1881, a „*biografiei fiului lui Dumnezeu*”, adică a Bibliei considerată, „*cartea după care se crește omenirea*”, Eminescu face o comparație cu alte scrieri ale culturii universale: „*Învățăturile lui Buddha, viața lui Socrat și principiile stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului La-o-tse* (sublinierea noastră, T.N.), *deși asemănătoare cu învățămintele creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat atâta pe om ca Evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, și nu pentru el, ci pentru binele și mântuirea altora*”⁴.

Din același mare gânditor chinez, Lao-Tzi, Eminescu preia ideea protecționismului economic, pe care o va folosi în studiile sale economice (Poetul voia să tipărească un dicționar economic și un manual de economie politică!). El comentează, cu acest prilej, vol. *Chine moderne au Discription historique, géographique et littéraire de ce vaste empire*, de Guillaume Pauthier și Antoine Louis Bojin (Paris, 1853)⁵.

În cele circa 15.000 de pagini de publicistică eminesciană, referirile la China, la personalitățile și mentalitatea orientală, comentarea și citarea unor lucrări românești sau străine privitoare la această țară-continent, ocupă o pondere însemnată. Astfel, amiralul Jurien de la Gravière, membru al Academiei Franceze, publică memoriile sale de călătorie în

1 Tudor Nedelcea, *Civilizația cărții*, Craiova, Scrisul Românesc, 1996, p. 23, 35-36.

2 Virgil Cândea, *Mărturie românești peste hotare*, vol. 1, București, Editura Enciclopedică, 1991, p. 230.

3 *Idem*, vol. II, 1998, p. 52.

4 Mihai Eminescu [„*Și iarăși bat la poartă...*”], „*Timpul*”, VI, nr. 81, 12 apr. 1881, p. 1.

55 „*Timpul*”, V, nr. 101, 6 mai 1880, p. 1.

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

China: „*Voyage en Chine pendant les années 1847, 1848, 1849, 1850* (Paris, 1854) și *Voyage de la Bayonnaise dans les mers de la Chine* (Paris, 1872). Eminescu comentează cartea acestuia, *La situation du Levant* (Paris, 1877), combătând-o chiar, reproșându-i autorului francez necunoașterea întocmai a lumii balcanice, grecii nefiind o stavilă în calea expansiunii panslavismului. Din această carte, Eminescu preia afirmația acestuia, conform căruia grecii „*vor avea soarta rasei Mandgiu, cari au biruit China, iar pământul Mandgiuiei a trebuit să-l cedeze chinezilor*”⁶.

Nici studiul compatriotului său, T.G. Giuvvara, care pretindea că a descoperit la Paris „*Două manuscripte române ale Bibliotecii Naționale din Paris*, ca fiind inedite nu scapă controlului său științific, mai ales că era vorba de o lucrare a Spătarului Nicolae Milescu pe care Eminescu dovedește că o cunoștea: „*Acolo unde s-a ivit o adevărată greutate s-a încurcat și d. Giuvvara și anume la Descrierea Chinei, scrisă slavonește de spătarul Nicolae Milescu, pe care d. Giuvvara îl numește, c-o consecvență demnă de o cauză mai bună, Miclescu, deși vestitul spătar nu pare a fi fost rudă cu liberalul Sandu Miclescu, supranumit Păgânul, din ținutul Vashuiului*”⁷. Neadevărul științific trezește ironia autorului Luceafărul.

Incultura unor demnitari este aspru sancționată de Eminescu, uneori cu un sarcasm necruțător. Lipsa cunoștințelor geografice ale reprezentanților Ministerului român de Război sunt amendate: aceștia sunt în stare „*să caute Persia în China*”⁸.

Privitor la o eventuală demisie a primului ministru liberal, I.C. Brătianu, aflat într-o situație critică, nevoit să accepte orice alianță, Eminescu se pronunță: „*credem că d. Brătianu ar primi alianța nu a unei puteri serioase europene, dar și a Împărăției Chinei numai pentru a se mănținea și mai departe*”⁹.

Eminescu persiflează modalitatea și exagerările ziarului „Presa”, condus de Vasile Boerescu, care publică notificarea guvernului român privind Independența României trimisă țărilor de pe „*ambele emisfere ale globului*”, „*în fine însuși Fiul Soarelui, Împăratul Chinei, toți puternicii pământului știu acum că România e independentă*”¹⁰. Nu notificarea în sine e condamnată, ci absența unei politici interne și externe românești consecventă și în pas cu noul statut al statului român în context european.

Pe primul ministru român al vremii sale, I.C. Brătianu, îl apreciază în numeroase studii și articole, dar nu scapă vigilenței ziaristului Eminescu atunci când acesta se arată șovăielnic într-un domeniu, cum ar

fi cel privind revizuirea Constituției: „*ne ferecește* [I.C. Brătianu, n.n.] *cu cele mai curioase teorii asupra istoriei române sau a dreptului român vechi, pe cari le cunoaște atât de bine ca și pe-ale Chinei*”¹¹. De fapt, acesta este rostul și rolul unui ziarist de un ziar de opoziție, de a ține guvernării sub lupa observației.

O posibilă necunoaștere întocmai a istoriei Chinei este folosită în condamnarea organizării serbării guvernamentale de la Iași, prilejuită de dezvelirea statuii lui Ștefan cel Mare din 5/17 iunie 1883, la care societatea ieșeană și alți cărturari n-au fost invitați. La ce să vină? Se întreabă Eminescu. „*S-audă pe d-nii Cariagdi, Grădișteanu și C.A. Rosetti vorbind despre Ștefan Vodă, a cărui istorie o cunosc tustrei la un loc atât precât cunoaștem noi istoria Chinei*?”¹². Dezamăgit de atmosfera polițienească, revoltat că oficialitățile „*s-au adunat împrejurul bronzului ce reprezintă pe marele domn, nu spre a-l glorifica pe El, ci spre a lustrui nulițiile lor sub razele numelui său*”, Eminescu definitivează Doina, pe care o citește la cenaclul literar „Junimea”, poezie deranjantă pentru unele imperii vecine, motiv pentru care a fost interzisă în regimul comunist¹³.

Persiflarea neștiinței de carte, a incompetenței decidenților politici români continuă, China fiind o modalitate artistică de comparație. Operând o analiză pertinentă a situației naționalităților din Imperiul Austro-Ungar, unde constată că „*grupurile organice*” de aici au fiecare „*rădăcinile sale în pământ și propriul său principiu de existență*”. Oportunismul unor etnii sau profesii sunt aspru sancționate: „*Dacă China ar cuceri Ungaria, cei dintâi cari s-ar pretinde chinezi ar fi evreii și advocații, credem*”¹⁴.

Privitor la același Imperiu, austro-ungar, care stăpânea Transilvania (unde românii, deși majoritari, n-aveau drepturi civile și politice), Eminescu critica imixtiunea administrației imperiale de la Viena și Budapesta în chestiunea apelor Dunării, o problemă strict internă a României. „*Austro-Ungaria nu are în apele Dunării de Jos niciun drept* (sublinierea lui Eminescu), *absolut niciunul decât acela pe care-l are China și Japonia și orice altă putere de pe glob*”¹⁵.

O problemă serioasă a celui timp (a doua jumătate a sec. Al XIX-lea) privea imigrația imundă, România urmând să devină o „*suburbie*” a Imperiului Otoman, cu „*orașe parazitare*”, problemă socială deosebit de gravă. „*Românii nu mai sunt o națiune, ci o adunătură de naționalități. Negoț, funcții publice, proprietate financiară – toate foiesc de numiri*

6 *Francia*, „Curierul de Iași”, IX, nr. 112, 10 oct. 1876, p. 3.

7 *Moșturi științifice*, „Timpul”, IV, nr. 7, 11 ian. 1879, p. 2-3.

8 „Timpul”, V, nr. 163, 23 iul. 1880, p. 1.

9 „Timpul”, V, nr. 228, 11/23 oct. 1880, p. 1.

10 „Timpul”, V, nr. 249, 6/18 nov. 1880, p. 1.

11 „Timpul”, VIII, nr. 91, 23 apr. 1883, p. 2.

12 „Timpul”, VIII, nr. 148, 10 iul. 1882, p. 1.

13 Vezi pe larg, Victor Crăciun, Tudor Nedelcea, „*Doina*” lui Eminescu. 125 de ani, București, Liga Culturală, Editura Semne, 2008.

14 „Timpul”, VIII, nr. 148, 10 iul., 1882, p. 1.

15 „Timpul”, VIII, nr. 72, 3 apr. 1882, p. 1.

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

străine, căroră li-i de România, cum ni-i nouă de China”¹⁶. Aceeași comparație pentru aceeași situație social-demografică este folosită și în alte articole: „adevărat că nu le pasă lor de țară, cum nu ne pasă nouă de China”¹⁷ sau: „Le pasă acestor cumularzi, acestor samsari politici, acestor ignoranți, de țară, cum ne pasă nouă de China”¹⁸.

Același „element internațional, fără patrie proprie, fără naționalitate, fără limbă” face obiectul celebrei sale prelegeri publice ținută la Iași și publicată sub titlul *Înfluența austriacă asupra românilor din Principate*, conferință care a mâniat consulul austriac de la Iași. Cosmopolitismul cultivat de acest „element internațional” este doar pretextul de a nu face nimic concret pentru țara care-l găzduiește și care „va privi cu un sințământ de superioritate religia creștină ce i se va părea o palidă exegeză a moralei lui Lao-tse sau a eticii Vedelor”¹⁹.

Alte trimiteri la marea țară le găsim în alte articole cu subiecte diverse. Scriind despre sinucide-re-a unui ofițer și jurat din „lumea aleasă a Rusiei”, stabilit la Iași, Petru Kuzminski, pe care-l cunoscuse personal, Eminescu îi întocmește necrologul: „Servind și el tot în acel regiment [de ulani de Volhynia] și având în urma sa o carieră militară creată prin vitejie personală în războiul cu China, se bucura de-o deosebită afecție la Curte”²⁰.

Elaborând cronică anulului 1881, Eminescu consemnează, între altele: „În februarie, marchizul Tzeng iscăli la Petersburg un tratat de pace cu Rusia, în virtutea căruia China va plăti 9 milioane de ruble și cedează Rusiei o bucată de teritoriu în Ili apusean; Rusia are dreptul de-a avea în China consulate numeroase, poate avea negoț nevămuț cu mongolii”²¹.

Criticând politica guvernului liberal, „șovăitoare, nehotărâtă, lipsită de energie”, Eminescu își exprimă teama de a acorda Rusiei – fără clauze concrete – trecerea pe teritoriul României („cunoscând deja cu cine avem a face”), pentru a participa la războiul ruso-turc din Balcani (1877-1878), „astfel din rău în mai rău, până ce vom ajunge în starea Chinei”²². Nu știm la ce perioadă sau situație din istoria Chinei face Eminescu referire.

Preocupat de soarta țării sale, după cucerirea Independenței statale, de viitorul ei, Eminescu denunță falsă și incorectă aplicare a legilor străine în România: „Astfel, fără a discuta sau gândi, s-au

introdus cu toptanul legi străine în toată puterea cuvântului, cari substituie pretutindenea și pururea în locul noțiunilor nație, țară, român, noțiunea om, cetățean al universului, fie din Berber, din Nigritania, din China sau, în fine extract de Galiția”²³.

În alte articole, Eminescu se dovedește un fin cunoscător al istoriei Chinei, pe care o prezintă ca un demn model de urmat. Vorbind despre activitatea clubului studențesc din Iași, fondat în martie 1875, preocupat de istoria, limba și cultura poporului român, de progresul învățământului, de „salvarea omenirii prin instrucțiune”, Eminescu face din nou trimitere elogioasă la China: „Dovedirea contrariului acestei teze o avem în câteva zeci de milioane de indivizi în China, cea mai instruită țară de pe pământ [sublinierea noastră, T.N.] , dacă-i vorba de cât știu; cestiunea principală este cum știu și la acest «cum», încetează rolul instrucției și începe acela al educației”²⁴.

Implicându-se în conflictul diplomatic româno-rus privind retrocedarea ilegală a Basarabiei către Rusia („Statele, ca personalități politice sunt egale de «jure» și deosebirea «de facto» stă numai în puterea pe care o dezvoltă într-ostare nejuridică și anormală de lucruri, adică în război”), Eminescu respinge cu argumente temeinice, dar și cu exemplificări, pretențiile Rusiei, care consideră că armata sa „ar fi plătit 10-20 milioane mai mult decât se cădea pentru trebuințele ei” află în trecere prin România spre a participa la războiul ruso-turc (1877-1878). Argumentele lui Eminescu sunt pur economice și de bun gust: „E o lege economică, în China, Rusia, Anglia, ca și-n România, că, înmulțindu-se cererea unor obiecte, se urcă prețul lor”²⁵.

Pe același tărâm, cel economic, Eminescu critică reforma financiară a guvernului liberal. „Unde-s banii?” se întreabă el și face o „analogie istorică, trimițând la mandarinul Ma-twan-lin, vestit economist al Chinei”. Vom lăsa să curgă comentariul lui Eminescu, spre a dovedi că poetul nostru național este interesat și bun cunoscător al economiei politice și chiar a politicii financiare: „În anul 1000 înainte de nașterea lui Hristos, sub dinastia Tseu, a început a se bate monetele chinezești numite Tsien, dintr-un aliaj de metale nenobile, c-o gaură în patru colțuri la mijloc fiecare, pentru a se putea înșira capitalul pe ață, moneta care circulează până azi de trei mii de ani.

Sunt însă o mie de ani și mai bine de când China a trecut și prin faza hârtiei monetă. Într-adevăr, la a. 800 după nașterea lui Hristos, adecă

16 „Timpul”, VII, nr. 169, 5 aug. 1882, p. 1.

17 „Timpul”, VII, nr. 233, 23 oct., 1882, p. 1.

18 „Timpul”, VII, nr. 268, 5 dec., 1882, p. 1.

19 „Convorbiri literare”, X, nr. 5, 1 aug. 1876, p. 165.

20 „Curierul de Iași”, X, nr. 55, 27 mai 1877, p. 5-6.

21 „Timpul”, VII, nr. 2, 3 ian. 1882, p. 1.

22 „Timpul”, III, nr. 218, 4 oct. 1878, p. 1.

23 „Timpul”, IV, nr. 115, 27 mai 1879, p. 2.

24 „Curierul de Iași”, X, nr. 4, 14 iul. 1877, p. 3.

25 „Timpul”, III, nr. 34, 14 feb. 1878, p. 1.

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

acum o mie de ani, se făcuse obicei în China ca cine mergea la drum să-și depună tot ce avea în bani sau alte valori la o bancă, care elibera depunătorului certificate de ale statului pe cari acesta le putea cheltui drept bani. «Bani zburători» se numeau aceste adeverințe de depunere. La a. 1200 după Hristos, sub dinastia Sung statul a început [a emite] bani de hârtie, deocamdată improprie. Acești bani erau un fel de mandate – Tsgin-ti – ai căror purtători aveau drept la diferite mărfuri, precum ceai, sare, alumin ș.a., mandate eliberate pe numele purtătorului, însă cari se putea transmite asupra unui al treilea. Dar guvernul, văzând lesniciunea cu care publicul primea asemenea bani, se folosi de starea aceasta de lucruri și, în contra oricărei reguli de economie politică, începu să emită mase atât de mari de asemenea mandate fără nicio fundațiune, încât pieri cu totul încrederea în banii cei noi și o deplină ruină financiară cuprinse țara. Catastrofa veni, statul dete un faliment însoțit de sărăcirea, nevoia și mizeria țării întregi; ba chiar dinastia Sung căzu.

S-au mai făcut conversiuni în urmă, unele mai rele decât altele, dar destul că de atunci încoace Imperiul mijlocului a renunțat pe de-a pururea de la expedientul banilor de hârtie și a revenit la înșirarea pe ață a capitalului²⁶.

Similitudinile etnologice între români și chinezi sunt de asemenea comentate de Eminescu, prilejul oferindu-i măsura guvernului de a acorda recompense din bugetul statului și care apăsau contribuabilii.

„Există mai în toate țările din lume, în Turcia republicană ca și-n China, un privilegiu de-o natură specială. Acest privilegiu consistă în dreptul pentru câțiva cetățeni de a purta pe persoana lor un semn exterior prin care se deosebesc de ceilalți muritori; în China, de exemplu, o pană de păun sau un nasture de sticlă; la noi o panglicuță roșie sau albastră. Mare privilegiu într-adevăr! Violațiune a principiilor de egalitate! Cum? Cutare chinez să aibă la căciulă o pană de păun și altul numai de cocoș? Aceasta a recoltat sentimentele democratice ale d-lui Rosetti²⁷.

Un comentariu elogios privește „cartea cea mai mare din lume”, cum își intitulează el articolul, informându-și cititorii că revista engleză „Athenaeum” vrea să cumpere o astfel de carte. Iată povestea cărții, istorisită de Eminescu: „Pe la capătul veacului al 17-lea, împăratul de atunci al Chinei au instituit o comisie însărcinată a retipări într-o singură colecție toate scrierile însemnate sau interesante din toate ramurile literaturii. Pe la începutul veacului al 18-lea, comisia și-au fost mântuit lucrarea și au fost în

stare să supui împăratului o compilație cuprinzând 6107 tomuri sub titlul de «Kin ting kin too show tsech ching» adică «Colecție imperială ilustrată din literatura veche și modernă». Mai întâi s-a făcut o ediție restrânsă a acestei opere colosale, dar peste câteva vreme amployați neonești au înstrăinat partea cea mai mare a caracterelor de aramă turnate anume pentru tipărirea cărții; iar rămășița caracterelor au fost topită și s-au bătut bani din metalul lor.

Focul și răpirile au redus foarte numărul copiilor existente a ediției imperiale tipărite pe atunci și se crede că puține mai există astăzi. Curatorii muzeului britanic, aflând că unele din ele se află de vânzare, au început tratările pentru a cumpăra²⁸.

Eminescu este, după cum am încercat să-l acredităm prin aceste simple considerații, folosind proza sa politică, nu numai cel mai mare poet român, dar un om universal, preocupat de toate domeniile cunoașterii umane. El este „expresia integrală a sufletului românesc” (N. Iorga), „creatorul doctrinei sale naționaliste”, „este constelația care ne-a adoptat și care ne-a arătat cum suntem și ce suntem, transfigurându-ne și pe noi” (Edgar Papu), „universalitatea Poetului începe de aici și ajunge dincolo și se termină pe partea cealaltă a globului, de unde iarăși vine acasă” (Marin Sorescu), „un homo eminescianus” (Mihai Cimpoi), „proza politică a lui Eminescu este emanantă creatoare (în sens literar) în cel mai înalt grad” (Eugen Simion). Sunt lapidare comentarii ale unor mari spirite umane despre cel care a așezat literatura română în contextul marilor literaturi universale.

Enciclopedistul Mihai Eminescu este liantul, necesar și valoros, dintre cele două țări, popoare și culturi.

26 „Timpul”, V, nr. 243, 30 oct. / 11 nov. 1880, p. 1.

27 „Timpul”, VII, nr. 7, 12 ian. 1882, p. 1.

28 „Curierul de Iași”, X, nr. 52, 20 mai 1877, p. 5.

Mircea Pospai

România 100 **Craiova și Unirea de la 1859**

Sărbătorim anul acesta 100 de ani de la mărețul eveniment din 1 Decembrie 1918, momentul când toate provinciile românești au ajuns între granițele aceluiași stat și când a fost realizată România Mare. Este, pe bună dreptate, considerat cel mai important și cel mai semnificativ între marile momente ale istoriei naționale, acesta fiind și motivul pentru care data de 1 Decembrie a fost aleasă, în condițiile libertății de expresie câștigate în 1989, ca Ziua Națională a României. Ea marchează capătul de final al unei lupte îndelungate și nu ușoare pentru ca românii din cele trei mari provincii istorice să-și ducă viața în același stat. Pot fi enumerate, pe firul istoriei, mai multe evenimente subsumate ideii unității de neam, cel mai important fiind acela de la 1600, realizat de Mihai Viteazul, dar abia secolul al 19-lea a creat condițiile pentru ca două din-

tre provinciile românești să poată să se unească și să formeze un singur stat. Trezirea conștiinței naționale în statele europene, maturizarea intelectualității românești și înțelegerea evenimentelor care aveau loc în Europa au determinat, după Războiul Crimeii, cererea ca Principatele Moldova și Țara Românească să se unească într-un singur stat. Nu a fost ușor, unele dintre marile puteri vecine erau potrivnice, dar românii au

știut atunci să-și valorifice o șansă unică și să-și realizeze o etapă importantă a marelui deziderat.

Vom scrie, în numerele din acest an ale revistei noastre, despre multe dintre acțiunile importante și despre participarea la acestea a craiovenilor. Pentru astăzi ne vom opri la anul 1857, pentru că el ni se pare cel mai important

pentru punerea în practică a unor hotărâri ale Conferinței preliminare de pace de la Viena și pentru aducerea în fața Europei a dorinței de unire a locuitorilor din Moldova și din Țara Românească.

În acel context, Craiova, leagănul visurilor marelui Mihai, nu putea fi decât un bastion de neclintit al luptei pentru unire. Trebuie să se știe că atunci când la Iași la București fruntașii unioniști din capitalele celor două Principate întocmeau cunoscutele programe unioniste, craiovenii au întocmit ei înșiși un program, intitulat la fel de sugestiv ca și celelalte: *Dorințele românilor*. L-au pus deja în circulație la 10 aprilie 1857, cu gândul de a folosi drept instrument în mobilizarea maselor orășenești la evenimentele pregătitoare ale unirii. Era la doi ani după ce problema Unirii Principatelor fusese pentru prima dată luată în discuție într-un for internațional, la Conferința preliminară de pace de la Viena și în preajma alegerilor pentru

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

adunările ad-hoc stabilite a se desfășura în toamna aceluia an în Țara Românească și Moldova, iar programul, împreună cu celelalte forme de propagandă folosite de unioniști, a avut efectul scontat. Când s-a desfășurat alegerea reprezentanților care să meargă la Adunarea Ad-hoc de la București, între 14 și 18 septembrie 1857, colegiul proprietarilor a ales pe fostul revoluționar pașoptist Petrache Cernătescu, colegiul orașenilor pe Nicolae Pleșoianu, abia întors din exilul de după revoluție și pe Grigore Lăceanu, iar colegiul țăranilor pe Nicolae Mazilu din Moțăței.

Din răspuțeri luptaseră craiovenii progreșiști pentru a-și impune reprezentanți de încredere și ori de câte ori a fost nevoie a intervenit cu promptitudine comitetul unionist craiovean, care reunea pe Petrache Cernătescu, pe Gheorghe Chițu, pe Emanoil Chinezu și alți cărturari gata să se sacrifice pentru binele țării. Programul despre care vorbeam depășea prevederile programului central unionist elaborat la București, fiind singurul document care cuprindea și cererea ca românii să fie reprezentați la Conferința de la Paris, unde urmau să fie luate în discuție rezultatele și hotărârile adunărilor ad-hoc, scriind: „...este de neapărată trebuință de a avea și reprezentanții noștri la Congresul de la Paris, spre a putea sprijini interesele țării la darea desăvârșitei hotărâri asupra drepturilor noastre”. Încă de la 19 februarie 1857, Gheorghe Chițu se străduise să scoată un ziar unionist, pe care voia să îl intituleze nici mai mult nici mai puțin decât „România”. N-a primit autorizație din partea autorităților locale, care se temeau că o asemenea denumire ar putea avea repercusiuni negative asupra atitudinii marilor puteri, și așa nemulțumite de mersul lucrurilor și potrivnice unirii celor două Principate românești.

O lună și ceva mai târziu însă, același neobosit cărturar craiovean reușea să scoată de sub teascurile tipografice o publicație care s-a con-

stituit într-o puternică tribună a Comitetului unionist: „Vocea Oltului”, jurnal care a apărut între 22 aprilie și 20 august 1857. Acestei publicații i s-a adăugat o alta, „Oltul”, tot cu orientare unionistă, care a apărut între 19 mai și 24 decembrie 1857. „Soarele adevărului a pătruns în sufletele bravilor noștri olteni”, scria „Vocea Oltului”, reliefând starea de spirit a locuitorilor din Craiova și din Dolj în mod deosebit, dar și a locuitorilor celorlalte județe din dreapta Oltului, cărora le adresa înșuflețitoare apeluri pentru sprijinirea forțelor unioniste și pentru trimiterea în adunările ad-hoc a oamenilor cu înalte sentimente patriotice, care să susțină fără rezerve „unirea democratică”.

Cu litere mari ziarul „Oltul”, din 27 septembrie 1857, s-a adresat mai apoi deputaților care porneau către capitala țării, pentru a participa la adunarea ad-hoc: „Români aleși ai națiunii! Voi sunteți astăzi singurii mântuitori sau pierzători ai scumpei noastre patrii. Voi sunteți depozitarii tuturor drepturilor ei; voi sunteți puterea sau slăbiciunea, suveranitatea sau servitutea, libertatea sau sclavia, progresul sau barbaria, fericirea sau mizeria, gloria supremă sau rușinea națiunii noastre; în mâinile voastre stau sceptrul sau lanțurile României”.

Nu exista așadar cale de mijloc, iar gazeta craioveană dezvăluia cu franchețe adevărul, prezentând alternativele și îndemnând spre atitudinea care să exprime voința poporului și să deschidă calea fericirii națiunii.

Craiovenii au așteptat cu sufletul pe jar hotărârile înaltului forum popular întrunit la 9 octombrie 1857, Adunarea ad-hoc a Țării Românești, gata să ia atitudine și să intre în acțiune în cazul în care forțe antiunioniste ar fi încercat să schițeze vreun gest potrivnic, așa cum o făcuseră în Moldova. N-a fost însă nevoie.

La 10 octombrie aflau că adunarea a votat în unanimitate pentru Unirea Principatelor. Sea-

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

ra orașul era în sărbătoare, mii de craioveni s-au îndreptat spre piața Școlii Centrale, același loc unde cu 9 ani în urmă profesorul Ion Maiorescu le citise proclamația de la Islaz. Pentru mulți amintirile au revenit vii și ochii s-au înrourat. Pictorul Teodor Aman s-a așezat mai într-o parte, de unde putea să cuprindă cu privirile piața, și-a orânduit șevaletul și creioanele, conturând pe hârtii schițele după care avea să realizeze apoi celebra pânză „*Hora Unirii la Craiova*”.

Nimeni nu l-a deranjat pe pictor, iar când s-a lăsat întunericul cineva a venit și a ținut în spate-i o torță a cărei flacără alunga umbrele ce începuseră să alunece peste cartonul alb prins în șevalet. Și artistul patriot a creionat atunci cel mai cunoscut tablou din creația sa, un tablou pe care aveau să-l revendice deopotrivă arta și istoria. Cei mai mulți dintre craioveni s-au prins în horă, o horă de mână în mijlocul căreia taraful de lăutari cânta: „Hai să dăm mână cu mână/ Cei cu inima română/ Să-nvârtim hora frăției/ Pe pământul României”.

Felinarele din fața școlii sunt aprinse toate, fereastra centrală de la etaj și ușa de intrare sunt și ele puternic luminate, iar oamenii poartă în mâini torțe ca pe niște flăcări sacre ale izbânzii. Mulțimea discută aprins, gesticulează, închină carafe cu vin în cinstea evenimentului și nu mai conținește cu uralele.

Un reporter al ziarului „Oltul” aleargă între piața Școlii Centrale și principalele străzi ale orașului, hotărât să surprindă exact atmosfera serii, pentru a scrie în aceeași noapte cuvintele care apăreau a doua zi dimineața în ziar: „...pretutindeni se vedeau în flăcările torțelor și luminilor ardoarea cea vie și neporuncită de a străluci orele acestei zile pentru totdeauna memorabile. În multe locuri se vedeau transperante pe care se citea scris cu litere colorate: *Vivat România, Trăiască deputații, Trăiască noul stat*

al României etc. Mai cu deosebire străluceau în această seară sala cazinoului Minerva și edificiul Teatrului Național, pe al cărui frontispiciu fâlfâia în cerul senin stindardul Moldovei și al Țării Românești, decorat cu zimbrul și bourul”. Se apreciază că peste cinci-șase mii de oameni se adunaseră spre a-și exprima bucuria.

Toate aceste evenimente și altele multe, care s-au desfășurat în perioada respectivă, au condus la dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza, la 5 și 24 ianuarie 1859, în fruntea Principatelor Unite ale Moldovei și Țării Românești, domnitor pe care ei, craiovenii, aveau să îl primească nu peste multă vreme cu bucurie în orașul lor.

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

Ioana Heidel (Germania)

Mi-a plăcut culoarea

Olimpia Zdrenghea este o româncă a cărei aventură, și după 12800 de zile trăite pe pământ african, încă se continuă.

Este născută în Oltenia, România și de mică i-a plăcut să creeze. Îi plăcea culoarea fiindcă o inspira, îi vorbea, o motiva mereu să încerce noul.

Studentă fiind la Facultatea de Arte Plastice din București, se îndrăgostește de un african. La scurt timp iau hotărârea, mână în mână și cu sufletele unite, să declare război tuturor obstacolelor ce le-ar fi stopat țelurile, se hotărăsc să învingă diferențele.

Prezentată de către viitorul ei soț ca adevărat paradis care ar fi putut-o inspira, dar i-ar fi hrănit și harul artistic, țara africană Gabon devine țelul visurilor ei.

Pe pământ gabonez Olimpia lucrează mai întâi ca restaurator

la *Muzeul Național de Arte și Tradiții*, apoi în *Ministerul Culturii*, de unde ulterior avansează la funcția de director de patrimoniu. Greu de imaginat ca o româncă, ce se deosebea în primul rând prin culoare, dar și mentalitate, să prezinte încredere pentru o astfel de poziție. Olimpia demonstrează peste tot că poate, că se poate.

Fragmente din aventura vieții Olimpicii Zdrenghea în Gabon, Africa

Biserica Sainte-Anne de Fernan-Vaz

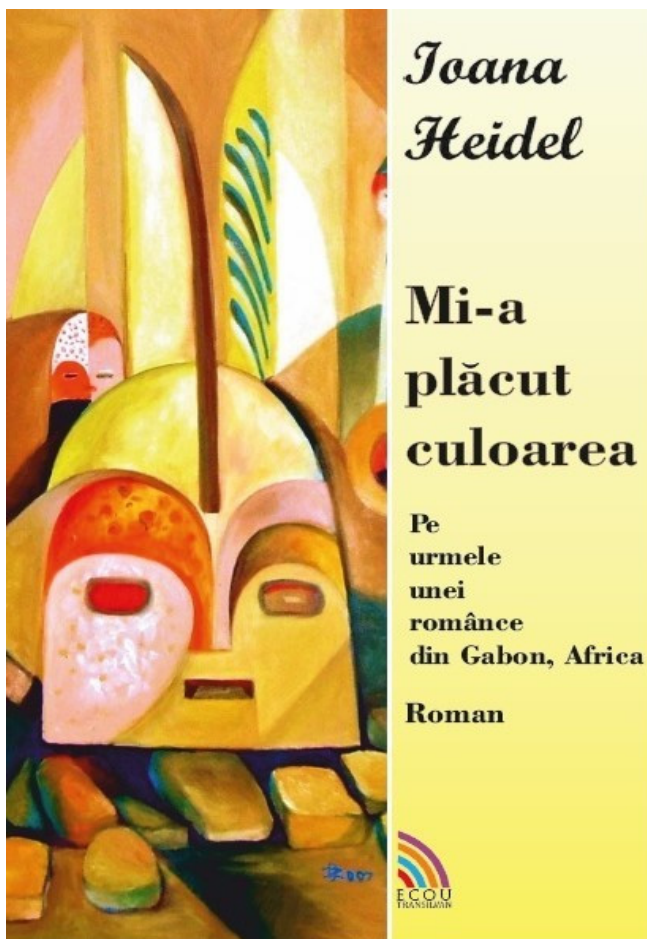
În partea de sud a fluviului Ogooué, pe coasta Atlanticului, se află situat *Fernan-Vaz Lagoon* (laguna).

Principalul oraș de pe marginea lagunei este *Omboue*. În această zonă, într-un loc recunoscut pentru liniște, calm, armonie cu natura, dar și frumuseți de neimaginat, se află biserica *Sainte-Anne* (*Sfânta Ana*).

Biserica a fost construită în atelierele lui *Gustav Eiffel* din Franța și aparține misiunii catolice *Sainte-Anne*, fiind comandată și donată de mama unui tânăr preot, numit *Bichet*, fondatorul misiunii, tânăr repartizat în zona *Fernan-Vaz*, în provincia *Ogooué-Maritime*.

Realizată în Franța, biserica a fost apoi demontată în bucăți și transportată în Gabon, ajungând întâi până în localitatea *Omboue*. De aici preotul *Bichet* a transportat-o cu pirogile prin lagună, până în *satul Odimba*.

Mâna de lucru calificată fiind foarte scumpă și aproape de negăsit, a fost nevoie să se aducă senegalezi sau africani din Africa de Vest. Con-

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

strucția bisericii a adus bunăstare în sat. Din Franța au fost transportate prese pentru extragerea uleiului de palmieri, arahide și nucă de cocos, îndeletnicire ce revenea călugărilor și călugărițelor. Uleiul obținut se exporta în Franța. Din lipsa animalelor de tracțiune, a fost îmblânzit un elefant. Cum jungla este plină de surprize, un piton puternic l-a strangulat.

Povestea acestei biserici este la fel de impresionantă precum zona în care se află. Locurile nu sunt primitive, ci pline de originalitate, așa cum istoria le-a lăsat moștenire. Nu trebuie să le atingi ca să le înțelegi, nici să te convertești credinței ce plutește deasupra capetelor noastre, celor ce avem privilegiul să respirăm aerul virgin al acestor meleaguri.

Părintele Bichet renunță la moștenire la vârsta de numai 20 de ani, pentru că avea o viziune. Nici lungul drum ce a durat două săptămâni, navigând cu pirogile prin lagunele *Iguel* și *Fernan-Vaz* nu l-au determinat să renunțe. Biserica împachetată la propriu a fost transportată în Gabon, fiind ridicată apoi, creând odată cu ea mica *misiune Sfânta Ana*.

Nu l-a atras moștenirea fabuloasă din partea familiei lui, care provenea din înalta burghezie, a preferat jungla cu secretele ei, pentru a împlânta aici, cu turla spre înaltul cerului, o biserică pentru posteritate.

Prima școală înființată de preotul Bichet a fost cea de fete, cu scopul de a le sustrage de la familiile lor, care, atrase de venitul zestrei primite, le vindeau de la vârste fragede, dar și în scopul de a nu încuraja poligamia, când mulți bărbați, fie și mai în vârstă, își „asigurau” viitorul cumpărând fete tinere. Însă obiceiurile băștinașilor au învins din păcate în fața evoluției, astfel că, în final, s-a recurs la închiderea acestui centru de credință și educație.

*

Între timp, primisem funcția de director de patrimoniu din cadrul Ministerului Culturii din

Gabon, ceea ce însemna diversificarea și suplimentarea atribuțiilor de până atunci.

Am început cu inventarierea lăcașurilor sfinte, catolice și protestante.

Îmi revenea sarcina să proiectez planul de restaurare a bisericii, cu întocmirea documentației necesare. Privilegiul de a restaura această biserică, unică în lume prin trecut și așezare, îmi revenea mie, o româncă înrădăcinată adânc în pământul african, care, după atâția ani, ajunsesem să cunosc jungla și tradițiile acestei țări mai bine decât pe mine însămi. Mie îmi revenea misiunea să readuc la viață biserica Sainte-Anne, să o eliberez de rugina și urmele lăsate de intemperii și clima umedă a sezonului ploios de-a lungul unui secol și mai bine.

Mă aflu în biblioteca parohială, o cameră spațioasă, amenajată la etaj. Îmi arunc privirea pe fereastră spre fostul internat de băieți ce aparținuse școlii din apropiere. Cum nu scăpa nimic privirilor mele, în spatele internatului îmi atrage atenția o alee străjuită de o parte și de alta de manghieri bătrâni. Nu am îndrăznit să-i pun întrebări preotului, însă nu am putut să mă despart de aceste locuri fără să dezvălui misterul. L-am convocat la discuție pe un bătrân, un localnic din satul Odimba.

– Au fost și în această zonă vânzări de sclavi?

– Da, și, ca să fie bine mascați, erau duși 40 km până la Omboue prin pădure, de unde prin

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

deschiderea spre Oceanul Atlantic, erau dirijați spre vapoarele negriere.

După cinci zile mi s-a încheiat *misiunea la Odimba*. Așteptam o pirogă cu motor, care urma să mă ducă la *Port Gentile*, conform planificării. Însă în Africa de multe ori planul cu realitatea nu se suprapun.

După lungi așteptări mă vedeam nevoită să găsesc o soluție ce m-ar fi scos din încurcătură. Contra cost, un pescar mi-a fost de ajutor pe o porțiune de drum până la Omboue, de unde aș fi avut posibilitatea, cu un vapor al *satului turistic Olako*, să ajung măcar până la Port Gentile. Însă ghinion! Vaporul plecase deja de câteva minute.

Eram într-o situație dificilă, pur și simplu. Nu vedeam nicio soluție să-mi pot continua drumul. Eram singură și fără speranță. Cum problema nu se rezolva de la sine, având în spate experiența atâtor situații extreme, nu-mi rămânea decât să mă lupt până când totuși se va ivi soluția salvatoare.

Timp de o oră m-am dat de ceasul morții și nimic! Ajunsă în *laguna Fernan-Vaz*, constat că o pirogă cu cinci persoane, toți angajați ai unei firme petroliere din zonă, pornise la drum cu aceeași destinație ca și mine. La semnalul meu disperat, s-au oprit.

Am respirat încă o dată ușurată, deși nu au fost încântați, prezența mea afectând negativ capacitatea pirogii. Am traversat laguna, apoi, în dorința de a ajunge mai repede la destinație, piroga a fost dirijată printr-o scurtătură pe un râu îngust. Cel de Sus nu a putut aștepta prea mult, recompensându-mi teama prin care trecusem cu peisaje de un pitoresc aparte, în care bufnițe, papagali gri și cocostârci albi completeau tabloul inedit.

Însă fascinația și bucuria nu au durat mult, fiindcă pe neașteptate motoarele pirogii s-au oprit. Având proaspăt în minte imaginea animalelor pe lângă care trecusem, eram convinsă că ne confruntam cu aceeași întâmplare de pe lacurile *Avaro de la Lambarené*, când piroga a luat contact cu spatele unui grup de hipopotami, însă a fost „doar” o pană de motor, a cărei reparație a durat destul de mult.

În timpul de așteptare am fost ținta muștelor *Tețe*¹, care se năpusteau asupra noastră cu sutele, simțindu-le înțepăturile chiar și prin îmbrăcămintele, o tactică abjectă, țâșnind ca din pușcă asupra victimei, pe care aterizează pe nesimțite. Înțepătura este ca o rană adâncă, dureroasă. Cantitatea de sânge supt de muscă, îi poate mări greutatea de trei ori. În urma înțepăturii rămâne o umflătură cu mâncărimi și dureri. Forța înțepăturii este așa de puternică, putând să străpungă chiar și pielea unui rinocer.

În musca *Tețe*¹ găsesc un mediu prielnic pentru dezvoltare și înmulțire paraziții numiți *Tripanozome*, aspirați prin înțepătură din sângele animalelor infectate. Printr-o nouă înțepătură, musca purtătoare a acestor paraziți infectează sângele victimei, expunând-o pericolului de a se îmbolnăvi de *Tripanosomiază* (boala somnului).

Boala somnului se manifestă în mai multe faze, la început cu oboseală, febră mică și o stare generală de rău. Netratată, starea bolnavului se complică, instalându-se o stare de somnolență, mărirea ficatului și a splinei, febră ridicată, dureri articulare, edeme ale gâtului și feței. *Tripanosomele* pot fi diagnosticate în sânge printre eritrocite (globulele roșii), având forme șerpiforme.

Efectul înțepăturilor nu s-a lăsat prea mult așteptat. Deja ajunsă în Portul Gentile, simțeam frisoane și febră. Am intrat în prima farmacie, cerând ajutor. Corpul meu acoperit de pustule era o dovadă concludentă în vederea stabilirii, fără probleme, a diagnosticului. Cu antibiotice și dezinfectante, trei săptămâni mai târziu am scăpat de febră. Am fost singura afectată, bărbații nu au suferit nici măcar o înțepătură.

Zgomotul motoarelor în încercare, dar și vocile noastre, au trezit curiozitatea unui grup de maimuțe *Cernopithecus-Cephus*, care săreau de pe o creangă pe alta, pendulând deasupra capetelor noastre.

În anul 2012 s-au sărbătorit 125 de ani de existență a *bisericii Sainte-Anne*.

¹provoacă boala somnului

Ștefan Buzărnescu

Virtuțile cathartice ale epigrame

Afirmată ca ipostază a rafinamentului comunicării între intelectuali în perioada interbelică, dar contestată chiar în acel timp de unii grafomani obscuri, epigrama a fost marginalizată în perioada postbelică din alte motive: noii actori decizionali ai „vremurilor noi” (Mihai Beniuc) au comutat accentul de la transfigurarea „noilor realități” pe simpla descriere a „eforturilor constructive ale oamenilor muncii”, cărora bancurile tradiționale le erau suficiente pentru a evada din cotidian...

În succintele mele însemnări îmi propun să schițez un răspuns la o singură întrebare: *Pot fi bancurile substitute pentru epigrame?*

Pentru acuratețea conceptuală a demersului, mă simt obligat să precizez semantizarea corectă a termenilor cu care voi opera. Astfel, **epigrama este o creație satirico-umoristică a cărei legitimitate artistico-literară se revendică de la o categorie estetică inconfundabilă: comicul.**

În calitate de categorie estetică polară cu tragicul, *comicul* se definește ca „neadecvare” și *se articulează prin secvențele procedurale ale umorului, ironiei, ridicolului, calamburului, sardoniciului, rizibilului, precum și prin șarjă, anecdotic și insinuaire*, toate acestea în aria satirei. Epigrama se legitimează în sfera scrisului literar prin profilul său satirico-umoristic, ceea ce explică faptul că nu orice catren constatativ îndeplinește condițiile necesare și suficiente pentru a fi asimilat epigramelor, chiar dacă sub aspectul prozodiei ar fi ireproșabil. Când catrenul este constatativ rămâne în zona scrisului documentar, similar cu grefierul care transcrie grafic mesajele sonore din sălile tribunalelor. Fără poanta finală, care este inclusă în text cu statutul de construct cultural, catrenul nu aparține scrisului epigramatic, deoarece ținta căreia îi este adresată epigrama nu devine explicită. În plus, mesajul epigramei este unul optimist: își propune optimizarea comportamentului persoanei vizate, în spiritul anticeii devise „*Ridendo castigat mores!*” (râsul biciuiește moravurile). Ținta epigramei nu este persoana, ci moravurile/nărvurile acesteia! Râsul generat de epigramă este unul reflexiv și vizează, în primul rând, identificarea acelor elemente de patologie socială care urmează a fi corijate. Pe aceste coordonate, comicul este o formă de libertate. Astfel, spre deosebire de tragic,

care este o percepție a captivității față de destin, a limitelor existențiale și a imposibilităților de depășire a acestora, și se exprimă sensibil prin lacrimă/plâns, comicul reflectă tocmai recunoașterea limitelor, detașarea ironică/autoironică de acestea și asumarea civică a libertății pe cont propriu, în aria umorului ca vector educativ. Epigrama educă prin combustia umoristică intrinsecă, „prin procură, prin sugestie și autoflagelare ironică” (Valentin Silvestru). Vectorul pedagogic al epigramei este cel mai convingător parametru care o disociază categoric de gluma generic numită *banc*.

Bancul, care circulă în spațiul social, este un text care imaginează situații exotice, cu indivizi în contexte excentrice, generatoare de râs epidermic, aparent fără nicio legătură cu dimensiunea educativă a mesajelor care circulă, în egală măsură, atât în mediile private, cât și în cele sociale. Bancul, la o privire superficială, pare un text inocent, fără impact în mentalul colectiv. Totuși, prin frecvența iterațiilor, este posibilă formarea unor stereotipuri și clișee de tipul „un moldovean”, „un oltean”, „un bulgar”, „un ungur”, „un american”, ș.a.m.d., care, diseminate în spațiul public, formează la nivel comunitar un profil identitar diferit de cel real, cu efecte imposibil de a fi estimate. Pe aceste coordonate, managementul imaginii devine tot mai greu de gestionat de grupările etnice respective, iar din acest moment începe să se formeze un curent de opinie care se dezvoltă pe direcții care pot scăpa de sub controlul comunitar. Iată cum insignifiantul banc poate distorsiona profilul identitar al unei comunități/țări și poate schimba orizontul de așteptare al alterilor. Din această cauză bancurile nu aparțin nici comicului, nici umorului!

O altă diferență majoră între *banc* și *epigramă* constă în faptul că autorul bancurilor rămâne anonim, în timp ce epigramistul este obligat să-și devoaleze identitatea, în timp ce colportorii bancurilor se ascund, frecvent, sub masca impersonalului „se zice...”, „se spune...”, „odată, un american...” etc.

Un alt specific al epigramei îl constituie potențialul dialogic între epigramiști individuali sau între cenacluri, care constă în schimbul de replici, maximum 10 replici, la finalul cărora nu se scontează vreun ipotetic învingător, ci doar se etalează cultura, inteligența și virtuozitatea cu care chalangerii au

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

desfășurat duelul umoristic¹; aceste aspecte nu sunt posibile la nivelul colportorilor de bancuri, deoarece textele vehiculate nu sunt o creație a protagoniștilor în speță.

În unele cenacluri, cu precădere la debutanți, se întâlnesc și catrene care pun în circulație bancuri versificate. Ca exerciții de familiarizare cu prozodia, acestea pot fi acceptate, dar fără a avea dreptul să fie incluse în producțiile epigramatice ale cenaclurilor respective și fără nicio șansă de a intra în competițiile concursurilor de profil.

Detractorii țarași ai fenomenului, bolnavi de mondialită cronică și contaminați de pragmatismul noului capitalism românesc, nu conțin să formuleze întrebări cu pronunțat caracter retoric: „*La ce folosesc epigramele?!*”. Risc un răspuns pe cont propriu: pentru amatorii de bună dispoziție, fără o formație profesională de tip umanist, epigramele reprezintă o oportunitate de evadare din cotidian și o sursă de confort psihologic², în timp ce pentru epigamiștii consacrați o obligație de a fixa, pentru posteritate, complexitatea unui timp și a moravurilor care au marcat desenul etic al aceluia timp istoric. Exemplu: *Dacă Occidentul spune / Că vacile sunt bune, / Noi n-avem nici o durere / C-avem boi; dar la Putere!* (Ghici, cine a spus-o!).

Ca urmare a acumulării, de-a lungul timpului, a numeroaselor epigrame cu tematică socială, acest catren rebel a devenit și obiect pentru teze de doctorat: exemplu, „*Epigrama ca fenomenologie a spațiului social*”, (Alexandra Dogaru). Iată un nou „folos” al mișcării epigramatice: recuperează memoria colectivă a comunităților umane.

Tot din zona cârcotașilor cu normă întreagă, provin și cei care invocă vârsta înaintată a celor care cochetează cu epigrama, ca motiv pentru a justifica declinul de interes al administrației municipale/zonale/naționale pentru logistica fenomenului epigramatic... Este puțin adevăr aici, dar proșul cu pricina are altă noimă: după talent, epigramistul mai trebuie să aibă și o calificată asumare a teoriei literare (iambii, troheii, dactilele, amfibrahii, tropii, figurile de stil etc.), o bună stăpânire a prozodiei, precum și o inteligență peste medie pentru a configura artistic un construct cultural care se numește poantă...

Pentru toate acestea este nevoie de o perioadă de acumulări și de exerciții, care nu se poate „ar-

de” fără pericolul de a rămâne un veleitar sau un amator în cel mai bun caz. În acest context, devine foarte clar că vârsta poate fi un atu pentru calitatea producției epigramatice în sensul pozitiv al acestei observații. Acestor cârcotași li se potrivește diagnosticul celebrului oltean Marin Sorescu: „Poeții cântă, criticii cârâie...” Nu trebuie trecut cu vederea că mulți epigamiști sunt și membri ai Uniunii Scriitorilor, adică Seniori ai scrisului literar și în multe alte genuri literare...

Un alt „folos” al epigramei îl poate constitui deprinderea conciziei în exprimare: faptul că în patru versuri epigramistul trebuie să spună cam tot ce a vrut să spună la tema respectivă, îl disciplinează pe vorbitor să exerseze o comunicare în care să spună foarte mult (tot ce are de spus!), dar cu foarte puține cuvinte. Iată, deci, că epigrama se poate dovedi foarte folositoare și retorilor și oratorilor, dar și anonimului aflat în situația de a vorbi în public; fără să plictisească audiența...

În ceea ce privește invitația malițioasă: „Ai ieșit la pensie, ai timp de epigrame!”, repetăm, de altă manieră, o remarcă pe care am mai avansat-o în acest text: potrivirea cuvintelor în rime, mai mult sau mai puțin reușite, nu reprezintă o condiție nici necesară și nici suficientă, deoarece în lipsa prozodiei și a talentului, epigrama nu se poate produce... Similar fenomenelor fizice care se produc numai în anumite condiții, și în spațiul spiritual, un fenomen se produce numai atunci când sunt întrunite condițiile de profil.

Epigamiștii, așa cum sunt ei, fie chiar simpli ucenici care cochetează cu scrisul, marchează o implicare efectivă în salvarea umorului de la degradarea generală adusă de tăvălugul globalizării. Fără pretenții exagerate, pe acest segment limitat al culturii naționale, epigamiștii se pot implica, inspirat și competent, pentru a readuce gustul publicului³ către zonele rafinate ale civismului de calitate, agresat zilnic de diferite emisiuni de „divertisment” care confundă comicul cu bășcălia boulevardieră prin „valorificarea” unor bancuri buruienoase de extracție mahalagească. Iată din ce cauză bășcălia sau mitocănia agresivă, chiar televizate sub genericul „spectacol de varietăți”, nu au nimic în comun cu umorul care rămâne, în conținutul și mesajul său, un fapt de cultură *sui-generis*. Dacă aceste rugozități civice nu ar fi generat o gravă criză de modele la scara societății românești, noi am fi stat în „banca noastră” din clasa „pensionarilor lăsați în pace” și uitați de toate guvernele.

1 Epigramistului Vasile Larco, membru în colegiul de redacție al revistei online (noua) **Vatra Veche**, Maestrul Ionel Iacob Bencei, i-a trimis următoarea șarjă: *Larco este nepereche/ La catrene, parcă plouă / Chiar de este „Vatra Veche” / Așteptăm și-o poantă nouă!*

2 O curățare a sufletului de zgura convențiilor sociale (efectul cathartic)

3 Chiar și a celui care, având carte, a cam luat-o într-o parte!

Proiecția intențională, recuperarea universului interior

Ion Răduț surprinde iubitorii de poezie prin insistența cu care reușește să finalizeze volume lirice în timp record, neavând exercițiul scriiturii sau preocupări disparate de-a lungul vieții. Apare la senectute cu dorința de a scrie tot ceea ce simte trecând prin filtrul percepției personale categoriile ontologice: Ființa, Existența. Astfel se explică publicarea a șapte volume în patru ani. Primele două volume sunt certe tatonări în identificarea direcțiilor tematice: *A căzut o stea* (2014), volum scris pentru a celebra memoria unui dascăl model, și *Blestem de țară* (2014) sunt pretextele întoarcerii în timp. O copilărie recuperată imagistic prin simbolurile candorii și o actualitate pusă sub lupa trăirilor acutizate de realitatea imediată și metamorfozată prin grila unui patriotism în adevăratul sens al termenului. Puteau părea exerciții lirice ale celui ce se simte dator să redea acele selecțiuni dintr-o arhivare sentimentală. Istoria sa personală a infirmat această primă impresie.

Ion Răduț este un autodidact în însușirea teoriei literaturii și filozofiei și are un bun simț speculativ. Din aceste perspective va continua abordarea categoriilor ontologice, Ființa și Existența fiind paradigmele universului său liric. Și titlurile următoarelor volume certifică acest demers poetic: *Cartea timpului* (2015), *Simbioza* (2016), *Clepsidra deșertăciunii* (2016) și *Elegia vieții* (2017). Cu atât mai mult este surprinzător acest nou volum intitulat *Oglinda Timpului*.

Proiecția intențională face diferența între interiorizările emoționale și formele pe care are

puterea să le exteriorizeze și astfel să putem noi să reconfigurăm experiența sau, în sens larg, cunoașterea. Este capacitatea de a proiecta către exterior propria cunoaștere. Ion Răduț este un sensibil proiectiv care transpune în versuri o parte din lume în suflet. Actul proiectiv în sine este cel ce face translația din interior spre exterior a spiritului. Și astfel poetul creează o realitate care se adaugă realității obiective, o realitate filtrată prin sensibilitatea sa. Și, în această privință, Ion Răduț este cu adevărat un sensibil proiectiv cu șanse reale de a lăsa creația lirică să se fundamenteze pe demersul său ontologic.

Studiul proiecției intenționale a lui Ion Răduț ne va permite să examinăm natura experienței sale personale și astfel vom intra într-un univers de trăiri la limita dintre realitatea eului și lumea magică a proiecțiilor intenționale. Este ca o privire în oglindă a imaginilor care rămân, iar dincolo de ele încep întrebările. Aceasta este cheia volumului *Oglinda timpului*, titlu dat de poemul astfel denominat: *Oglinda timpului/ din apa ochilor/ arată zarea nedefinită/ din depărtări,/ chemând alt anotimp./ Fruntea gânditoare/ a veșniciei/ îngenunchiată și biciuită/ arată o fărâamă/ rănită,/ din spații inexistente* („Oglinda timpului”). Aceste „spații inexistente” așteaptă creația poetului, proiecțiile intenționale ca o eliberare de tensiunile acumulate pe fondul unei evidente nemulțumiri, sau camuflete deziluzii, în speranța regăsirii acelei puteri interioare de a vedea proiecția într-un orizont al speranței. Chiar dacă declară „Destin înfrânt” perspectiva este a

Cronică literară • Cronică literară • Cronică literară

speranței și nu a asumării înfrângerii: „Timpul rămâne strivit/ de trecerea anotimpurilor/ în care fierb așteptările./ Stropii de zori cad din sprânceana cerului/ făcând să apară/ o geană de lumină/ peste cearcănul nopții” (...) „Destinul înfrânt/ se vede ca un felinar/ pe umerii tristeții/ roase de emoții „ („Destin înfrânt”).

Lirica de dragoste se strecoară, ca o insiduoasă a doua experiență, în existența poetului: „Iubirea-un har” și în egală măsură „un dar divin ce trebuie păstrat”. Relația eros-natură este evidentă și susținută de descrieri ce amintesc de lirica populară („O sinceră dorință”). Și totuși, „streășina de așteptări” dezvăluie o tristă realitate subiectivă: „iubiri împietrite”, „polen de vise risipite”, iar imaginea dominantă este „o inimă frântă”.

Ideea centrală a volumului, proiecțiile intenționale în oglinda timpului, este marcată la răstimpuri prin poeme ce induc starea de căutare și neliniște: „când ziua încet se trece,/ când noaptea vine rece,/ când nu se vede-n zare,/ când steaua-i căzătoare” („Când?”). Există o frică inoculată de trecerea timpului: frica de aparențe, false realități subiective la antipodul proiecțiilor intenționale. Poate cel mai frumos poem al volumului este cel intitulat astfel, „Aparențe”. Îl reproducem ca un argument al coagulării tematicilor volumului, ca un sincretism al energiilor subterane ale acestor proiecții intenționale: „Culoarea tristă/ din pleoapele orizontului/ scapă din cârma/ unui senin,/ ce merge anevoios/ și deslușit/ fără întoarcere/ spre prăpastia uitării/ a clipelor mărinimoase/ risipite-n depărtare./ Dorul fraged/ al unei flămânde așteptări/ arde molcom/ în crengile aerului/ cu dulci sudori/ de imaginație tocită/ dintr-o decepție,/ ce

a distrus/ frumusețea pătimașă/ a unei aparențe, („Aparențe”).

Universul de imagini poetice al lui Ion Răduț se așază simbolic pe antiteze: speranță și deziluzie, timpul prezent și cel scurs, o lume a întunericii și alta a razelor de lună. Între „Flori de câmp” și „Necunoscutul” (unde trupul său este pulverizat și „oasele calcinate/ devin reziduuri cosmice”) este o trecere bruscă de la o stare de beatitudine în fața naturii la starea de dezagregare, proiecție tenebroasă care exteriorizează imaginea unui final, pe cât de sumbru, pe atât de integrator în ordinea primară a universului.

Ion Răduț nu renunță la sentimentul candid față de ființa cea mai iubită, mama, și nici la tematica istorică. De această dată însă, ele sunt surclasate de poemele cu tentă existențialistă susținute de proiecțiile intenționale. Regresiunii în timp (sub genericul căreia am putea încadra cele două teme) i se contrapune proiecția intențională care configurează un univers magic, al trăirilor incandescente generate de oglinda timpului, un timp reflectat prin prisma experiențelor trăite sau imaginate.

Volumul de-acum a fost o surpriză ca timp al apariției (febrilitatea cu care scrie Ion Răduț pare a fi o formă galopantă de trăire a clipei) și ca scriere a poemelor ce par a veni într-o continuitate tematică (mai ales cea a timpului) și totuși sunt noi imagini poetice produse de proiecțiile intenționale cu efect de rezonanță emoțională pentru orice timp. Este astfel proiecția intențională o evidentă recuperare a universului interior.

Victor Rusu

Poeme de iubire, smerenie și credință

Nu cu mult timp în urmă, a apărut la Editura „Singur” – Târgoviște, în condiții grafice ireproșabile, volumul de versuri **„Dumnezeu și umbră”**, ediție bilingvă, română-engleză, purtând semnătura poetei **Mariana Gurza**.

Excelenta traducere în limba engleză și succintul cuvânt înainte, cu titlul cât un poem într-un vers – „Frumoasa doamnă întru Dumnezeu și umbră”, aparțin lui George Anca, cunoscut și apreciat om de cultură și litere, important indianist și scriitor, care ne precizează că volumul în discuție este, de fapt, o selecție parcimonioasă din volumele anterioare ale autoarei: „Traducătorul a ales abia câteva fulgurații cvasi-mistice așternute de-a lungul anilor și publicate în volumele: „Paradox sentimental”-1998, „Gânduri nocturne”-1999, „Nevoia de a sfida tăcerea”-2000, „Lumini și umbre”-2001, „Lacrima iubirii”-2003 și „Ultimul strigăt”-2006.

Interesante, pertinente considerații critice despre poezia Marianeii Gurza au formulat, de-a lungul vremii, ne mai reamintește George Anca, redutabilul, rafinatul critic literar Adrian Dinu Rachieru, Eleonora Schipor și valoroasa prozatoare și publicistă timișoreană, Nina Ceranu. Adrian Dinu Rachieru percepe, în principal, demersul poetic al autoarei ca pe o tentativă de a „detona egoismul din jur”, iar Nina Ceranu sesizează funcția terapeutică, exorcizantă a versurilor în discuție, care „devin universul și salvarea sa”.

În lapidara sa prefață, George Anca semnalează cu obiectivitate și justificare unele „romantioase declarații erotice”, dar, precumpănitor, formulează considerații critice favorabile, de mare finețe și profunzime, la fel de îndreptățite și la obiect: „Mariana Gurza, bucovineancă născută în Banat, atinge grația poeziei prin împărtășirea trăirilor sale cu părinți și copii, eroi și sfinți, Bucovina și Zenon. Așa cum la Eminescu melancolia se face vers, la Valmiki soka (durere) devine sloka (verset), aici umbra se face litanie.

Singurătatea de neam și nemaineam poartă rezistența prin logos, înviere la înviere. Unul câte unul, poemele se caută liturgic revărsând pietatea domestic-zenoniană”. Și vasta, temeinica sa cultură poetică îi facilitează decuparea din contexte lirice viabile, cu gust sigur, de mare rafinament, a unor citate cu adevărat memorabile, cu valoare de tot atâtea argumente convingătoare în favoarea talentului nativ viguros și polivalent al poetei Mariana Gurza: „*Eram frumoasă/ când te așteptam*”. (Eram frumoasă). „*Am crezut că travestindu-mă/ în lumină,/ în disperare/ am să-ți adorm imaginația*”. (Cerulea plânge în inima mea). „*Am crezut că știi/ cine sunt./ Eu mă credeam,/ deopotrivă că sunt/ și umbră și ființă*”. (Spune-mi cine sunt). „*Se făcea că sunt pasăre-n zbor./ A câta din numărătoarea/ lui Dumnezeu?*” (Zbor printre nori). „*Mă uimești, prietene/ cu dorința ta de a merge/ pe urmele sfinților,/ de a te întoarce spre tine însuși*”. (Mă uimești, prietene). „*Unde ești bunicule, uitat printre străini/ aruncat într-un colț de pământ,/ ți-o fi pus cineva o cruce,/ fiind român,/ sau te-au batjocorit/ și te-au făcut scrum?*” (Unde ești bunicule). „*...Alergam înfrigurată/ spre un sfeșnic pribeag/ întocmai ca Zenon./ Ne-am surprins amândoi/ în noapte întrebând ...*” (Pe urmele lui Zenon).

După ce am consemnat aceste considerații critice de finețe și justete, vom spune și noi că în discursul poetic al Marianeii Gurza am identificat, înainte de toate, câteva motive tematice recurente: iubirea, timpul în inexorabilă trecere, raportarea destinului omenesc la puterea și infinita îngăduință și bunătate a lui Dumnezeu, universul domestic, familial, realitățile dezolante, stresante, ale epocii pe care o traversăm durut, cu intens, copleșitor dramatism.

Accente de autentic, persuasiv lirism îi prilejuiesc poetei trăirea cu acuitate și apreciabilă amplitudine emoțională a unui răvășitor sentiment al

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

timpului ireversibil. Timbrul rostirii poetice este unul constant și profund elegiac, ritualic și ceremonial, marcat de o superioară înțelegere a rosturilor din urmă ale lumii și vieții, sub semnul unei mioritice, senine împăcări cu destinul imuabil: „*Trecerea timpului mă înfioară/ nu știu de cine ar trebui să mă tem:/ de tinerețea pierdută/ sau de bătrânețe./ Încerc să zbor între cele două/ apărându-mi aripile/ de răceala nopților/ și de vuietul apelor./ Căderea stelelor/ o percep ca o scurgere/ de clepsidră .../ Din când în când,/ mai prind câte-o stea/ pitind-o după un nor/ sperând/ ca odată să o regăsesc*”... („Căderea stelelor”, p. 15). Sau: „*Eu mă credeam/ deopotrivă, că sunt/ și umbră și ființă./ Până când mi-am dat seama/ că-n oglinda timpului/ nu eram mai mult decât/ un strigăt,/ un hohot de râs,/ o rochie albă,/ o flacăra de lumânare,/ un ou roșu,/ o bucățică de prescură,/ un ochi de lumină*”. („Spune-mi cine sunt”, p. 25).

Chiar poemele de dragoste sunt marcate ușor elegiac de percepția acută, obsesivă a timpului, în discursul poetic al Marianei Gurza mărturisirea trăirilor de natură erotică fiind cenzurată frecvent și, în același timp, potențată subtil în plan emoțional, afectiv, de rafinate, percutante inserții reflexive pe tema timpului: „*Eu încă mai sper/ să am o plecare provizorie,/ să mă pot întoarce,/ și să fiu tânăra femeie din vis./ Să-ți spun: Vezi, n-am murit,/ n-am vrut să te las/ singur cu umbra mea!*” („Iubitule, voi fi umbra ta”, p. 13). Sau: „*Eram frumoasă,/ când te așteptam./ Dar a trecut ceva vreme/ de când noi doi/ ne-am legănat/ pe două curcubeie,/ după ce ploaia/ mi-a spălat buzele/ de sărutările tale*”. („Eram frumoasă”, p. 83).

De altfel, eul liric din poemele de dragoste ale volumului „Dumnezeu și umbră” nu cunoaște momente de frenezie, de eruptivă, dezlănțuită senzualitate/ senzorialitate, trăite direct, la timpul prezent, ci îi sunt date, prin excelență, doar ipostaze ale aspirației neistovite de împlinire a idealului/ visului de iubire și prilejuri mâhnite, de nostalgică, tulburătoare evocare a ființei iubite: „*De aici începe poezia/ de la fotografia asta/ pe*

care ți-am lăsat-o/ la îndemână/ cu câteva rânduri oblice/ dintr-un manuscris/ din care,/ prieten drag,/ ai rupt o filă,/ ai ars-o într-o țigară,/ înainte de a te vindeca/ de mine”. („Poezie în vers alb”, p. 47). Sau: „*Nu privi înapoi,/ n-ai ce vedea./ Sunt eu,/ o umbră albastră/ alunecând agale/ pe alei deja nuntite./ ... Eu mă voi pierde în labirinturi,/ tânjind după îmbrățișarea ta*”. („Încăpățânare”, p. 33).

Poezia de inspirație religioasă, bogat reprezentată în volumul recenzat, câștigă în plan expresiv prin puritatea și sinceritatea gesticii cu plurale conotații ale smerenicii, iubirii și credinței, precum și prin muzicalitatea aparte, ritualică, de psalmi și rugăciuni: „*Dar acum, Doamne, mă desfăt/ cu darul tău de viață nouă,/ să pot râde, să pot plânge,/ să pot lupta, să trăiesc,/ precum în neclintirea lor stâncile*”. („Mă uit spre cer”, p. 21). Sau: „*Sunt doar o mlădiță/ Din viața Ta, Doamne,/ Întărește-mă-n credință,/ Înalță-mă prin Sfinte Taine*”. („Ruga o port în mine”, p. 19).

Autoarea, după cum s-a putut observa din numeroasele citate la care am recurs, își scrie poemele cu mijloacele de expresie proprii poeziei moderne, cu predilecție, dar întâlnim și unele titluri, bănuim, de dată mai recentă, în care este vizibil influențată de estetica poeziei postmodernistă. Optează, de pildă, pentru o epicizare semnificativă a discursului liric, iar substanța epică încorporată acestuia are inteligența artistică și priceperea de a o trata în registru simbolic, în cele mai fericite cazuri, metamorfozând-o în izbutite parabole existențiale sau în alegorii remarcabile, precum poemul „Plâng în prag de seară”, pe care noi l-am citit ca pe o superbă alegorie a actului de creație, a poeziei și inspirației: „*În grădina sufletului meu/ și-a făcut cuib o pasăre cântătoare./ Are ceva de rugăciune,/ de chemare,/ în dialogul ei/ cu iasomia,/ cu vântul,/ cu gândul .../ Și-a depus oul albastru/ în orbita de aur fals/ și cântul ei s-a limpezit/ ca privirea mea/ după prima ploaie de lacrimi*”.

Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie

Constantin Pădureanu

Mița Primăvara

Mitică Marinescu, primarul nostru din
Rudarii Olteniei, m-a găsit la văru-său,
Nicolae Smarandache, acasă.

Și i-am spus că m-am întâlnit

Pe coasta Șolomonului cu

Mița Primăvara.

– Mă, Mițo, de când te aștept,

Mi-a fost dor de tine și m-am

Tot uitat în calea ta.

Unde ai fost până acum?!

Întreb și eu, nu dau cu parul.

– Pe aci, mi-a răspuns, trăiesc și eu

Cum pot în vremuri de criză.

– Mă, Mițo, ți-aș lua o basma înflorată...

– Constantine, să-ți pui pofta în cui

Și ai grija sa nu cazi din puț în lac.

Nu e nevoie, că m-am încârduit

Cu Mitică a lu Marinescu,

Că tot este dănac.

El mi-a dat basmăluță

Și măgele.

– Ei, e bine, că ăsta este prietenul meu

Și de acum sunt cu ochii pe tine

Ca pe butelie.

Să nu te împingă Nesfielnicul

Să calci în străchini, că te dau pe goarnă.

– Constantine, un bob zăbavă,

Ascultă-mă: fii și tu secretos,

Că...poate mă răzgândesc și îi dau

Băsmăluța și măgelele înapoi.

Da tu ce-mi cumperi?

– Îți iau toarte de aur și pantofi Guban.

E bine?

- E bine...

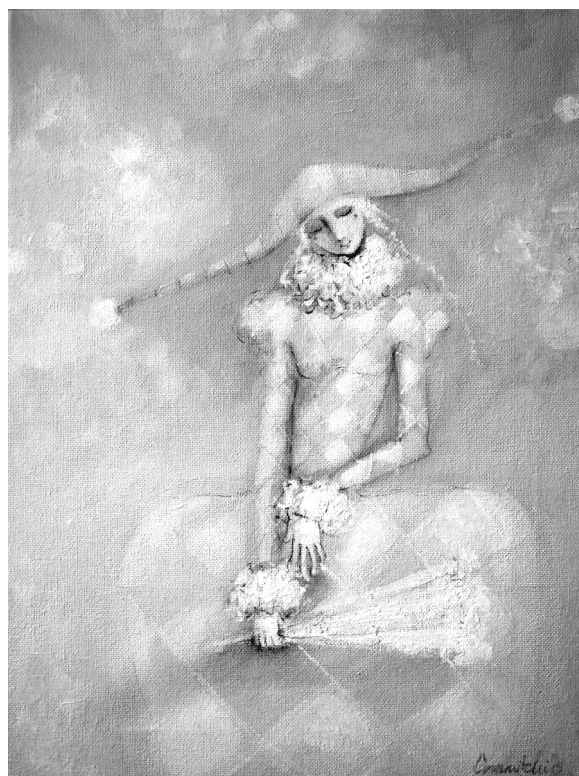

Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie

Muierea cu postrungă

Mitra Ciulu venise la noi în Rudarii Olteniei
Din Balta Verde și se măritase cu Mărin Ciupagu.
Și, după cinci ani bătuți pe muchie,
Într-o iarnă, Mărin, care făcea naveta cu trenul
De Calafat și lucra la Electroputere ca sudor,
Alunecase de pe scara vagonului
Și murise.
O lăsase văduvă și cu un băiat, Vasile,
Care abia împlinise trei ani.
Era o femeie înaltă și voinică,
Se purta întotdeauna îmbrăcată în
Negru.
Avea mâini lungi și puternice.
“Cu ele ar fi putut doborî un bărbat din
Statul lui”, zicea Baba Ilinca Guguloaica.
Pe la care venea Mitra Ciupagu și îi
Mai povestea ba una, ba alta
Deschis și fără perdea.
Dar ea o învăța de bine și cum
Să se apere de gura lumii.
Și eu stăteam lângă sobă, într-un colț,
Până mă vedeau și mă dădeau
Afară pe ușă.
Deși intrase în cea de-a doua vârstă, trupul
Ei își mai păstra frumusețea din tinerețe.
Mijloc subțire și șolduri potrivite.
– Băbică, eu aș vrea să-mi iau muiere
Ca Mitra Ciupagu cu țâțele mici
Și ochi albaștri...
– De unde știi tu, drace, că are țâțele mici?!
Mă întreba bunică mea și se apropia de mine,

Să-mi de o palmă și să-mi rupă urechile
Dar nu mă prindea, că fugeam pe ușă
Și îi strigam din prispă:
– Lasă, băbică, nu știi când a venit de
Sfânta Mărie a mică, să-ți arate
Că i se umflase țâța stângă și eu mă
Uitam din podul grajdului
Pe fereastră.
Da nu-mi place de ea, că are un negel pe
Obrazul stâng.
Și postrungă între dinții de sus.
N-ai zis, mata, că muierea cu postrungă
Umblă prin odăi după bărbați și o dă
La toți cei cu nădragi
Care îmi sunt dragi.
Na și ție, na și ție,
Na și lu popa Ilie.

Dumitru Duță

Vinul și literatura

Descoperirea viței de vie (care a străbătut mileniile) se pierde în negura timpurilor. De la Herodot și Platon, Horațiu și S. Esenin, și până în zilele noastre, literatura universală înregistrează pagini pline de conținut în care vinul și binefacerile lui sunt prezentate într-o mare diversitate de opinii și semnificații.

Din antichitate, au fost relevate valoarea alimentară, fiziologică și terapeutică a strugurilor și vinului. Hipocrate, primul mare medic al omenirii, spunea că „vinul este lucrul cel mai potrivit omului dacă în sănătate și la boală este băut cu justă măsură și la locul potrivit, după constituția individului”.

Marele filozof al elenismului, Aristotel recomandă folosirea moderată a vinului numai de la 18 ani, într-adevăr, abuzul de vin este un pericol social pentru toate vârstele, dar dacă este luat cu măsură și la mesele principale, acționează ca un stimulent al corpului omenesc.

Romanii, Pliniu și Marțial, au lăsat pagini nemuritoare despre viața de vie și vin („In vino veritas”), în calitatea lor de componente ale existenței umane. Ca și ei, creatori, artiști, me-

dici, gânditori și specialiști din toate timpurile au relevat calitățile strugurilor, recomandând moderația prin delectarea sau desfătarea cumpătată cu vin.

Socrate considera că „a bea vinul cu înțelepciune atât cât înveselește sufletul și întreține buna dispoziție, ca uleiul flacăra, este o necesitate a omului”, iar Baudelaire scrie că „cine știe să deguste un vin bun, știe să soarbă din el picături de geniu”.

Se vede că vinul a inspirat pe mulți artiști din toate timpurile din domeniul coregrafiei, al artelor plastice, al arhitecturii, dar mai ales al poeziei au rămas nemuritoare. De la Homer și Horațiu până la Eminescu, de la Goethe și până la Twain literatura universală și literatura națională înregistrează pagini de mare strălucire care cântă vinul și binefacerile sale.

În fața vinului, poezii și toți creatorii au avut sentimentul soarelui lichid. Autorul „Divinei Comedii” găsește sugestive imagini pentru a demonstra că vinul este produsul soarelui și al pământului.

Poetul persan Hafiz declara astfel:
„Fie-i binecuvântată flacăra trandafirie
Ea-mi dă-mbujorarea sacră, rumenă de bucurie!”

Iar E. Hemingway scrie: „vinul este unul dintre cele mai civilizate lucruri ale lumii, singurul care a fost ridicat la cel mai înalt grad de perfecțiune și măiestrie de natură și om”.

Specialiștii sunt unanim în a recunoaște că „vinul este oferit oamenilor pentru a le aduce un plus de bună dispoziție. Nu pentru a astâmpăra setea a fost lăsat vinul, datorită sa este aceea de a genera încântare pe care numai lucrurile alese sunt capabile să o determine”.

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

Servitul vinurilor cere o anumită asociere a paharelor, mâncărilor și chiar a temperaturilor. J. Milton susține că vinurile de masă sunt asemenea florilor din grădină. Și unele și altele, pentru a-și arăta însușirile, au nevoie de o anumită temperatură a mediului și oamenilor.

Când munca este înnobilită de conștiința valorii umane a produselor viei, atunci consumatorul obișnuit nu-a mai ajunge vinul cu litrul și nici cu paharul, ci cu picătura sau cu degetarul, ca produsele sale rare și scumpe, pentru alesele sale însușiri de aromă, buchet, gust, fructuozitate și bună dispoziție.

Încă din prima fază a încheșării societății, vița de vie a fost socotită simbol al fecundității și societății, iar vinul cel mai apropiat nectar al zeilor și muzee inspiratoare a creatorilor.

Vinul produce și desface prietenii, inspiră și dă sănătate, crează curaj și bună dispoziție, înăripează imaginația și lungește viața omului.

Întâmplător găsim în sculptură cele mai celebre reprezentări ale lui Bachus, care îngeunchează timpurile și stărnesc o supremă admirație: „Bachus adolescent” de Michelangelo, „Bachus” în diferite ipostaze de Donatello, Claudian, A. Rodin etc.

În pictură ne vom mărgini la câteva opere și nume cunoscute și glorificate ca: Michelangelo, „Beția lui Noe”, Leonardo da Vinci – „Bachus”, J. R. Tintoretto – „Bachus și Ariadna”, A. Renoir – „Prânzul vâslașilor”, Cl. Monet – „Prânzul pe iarbă”, P. Cezanne – „Prânzul” etc.

În pictura românească, despre vița de vie și vin găsim reprezentări valoroase la Th. Aman, Șt. Luchian, N. Tonitza, N. Grigorescu, T. Pallady ș.a.

Și fiindcă băutura și mâncarea cere alături cunoașterea, inserăm mai jos un divertisment bahic românesc.

A. Ivireanu: Ce folos este a nu bea vin și a fi beat de vinul mâniei.

Neagoe Basarab: Fiule, nu te arăta viteaz în băutură și nici nu te lăuda cu ea, căci pe mulți i-a prăpădit vinul și multe rele a pricinuit.

Dimitrie Cantemir: Și vinul cel mai bun se face la Cotnari, Îndată după acesta vine vinul de Huși, vinul de Odobești, de Nicorești și în al cincilea rând vinul de Grecești din ținutul Tutovei.

Ion Neculce: Se ospăta și se veselea prea frumos cu vin de Cotnari și lăuda foarte și încă mai bine le plăcea vinul cel cu pelin.

Iordache Goleșcu: Vinul peste măsură ne aduce micime, moliciune, trândăvie, gâlceavă și boală, iar cu măsură – sănătate și voie bună.

V. Alecsandri: O, vin, comoară dulce / O, sânge scurs din soare / ce oarbă minte-avut-am când te-am disprețuit / Și de-ale tale daruri plăcute m-am lipsit!

M. Eminescu: Nimic mai dulce decât toamna / Ca umbra verde de ultani / Să bei într-un condur de doamnă / Un vin de 40 de ani.

A. Pann: Cui vinul și țuica mult îi place, n-are cu ce să se îmbrace.

Al. Macedonski: Nu e de aur, e de raze. / Ontind grifonii ce-o susțin. / E dătătoare de extaze, / În scânteierea-i de topaze / Cuprinde-al nemurii vin.

B. P. Hașdeu: Românii au fost pururea, fără întrerupere o națiune eminamente vitivinicolă.

Șt. O. Iosif: Doamne-ndură-te și schimbă / Dunărea în vin degrabă / Tot n-ai tu în cer acolo / altă treabă.

M. Sadoveanu: Închinarea paharelor este drept o îndeletnicire mincinoasă, iar băutul o faptă vrednică și nobilă.

G. Coșbuc: Omul acesta bea atât / Fiindcă era gâlci în gât / Se trage la gâlci cu oala / Crezând c-o să-i treacă boala.

V. Eftimiu: Sus ulcica! Sus paharul! După legea strămoșească / Ne-au adus romanii apă, D-zeu să-i ferească / Astăzi însă cu romanii ți-

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

ar fi greu să te împaci / Ziua vinului de astăzi,
noi slăvim străbunii daci!

T. Mușatescu: Cine bea cu sticla, nu e om de pahar.

I. Minulescu: Sânt cel din urmă strop de vin /
Din rustica ulcică de pământ / Pe care l-au sorbit
pe rând / Cinci generații de olteni / Cei mai de
seamă podgoreni / Dintre moșneni și orășeni.

Al. O. Teodoreanu: Vinul bun a doua zi di-
mineața se cunoaște.

N. D. Cocea: Vin ca acesta aş putea să beau
toată noaptea. Nu te îmbată. Te înviorează. Te
întinerește.

Lucian Blaga: Veniți lângă mine, tovarăși! /
E toamnă, se coace pelinul în boabe de struguri /
Și-n gușe de viperi veninul.

C. Brâncuși: Vinul este lichid solar și un
ajutor al euforiei.

M. Sorescu: Dacă nu cer prea mult / - Ce-ai
lua cu tine / Dacă s-ar pune problema / Să faci
zilnic naveta între rai și iad / Ca să ții niște
cursuri? / - O carte, o sticlă de vin și o femeie,
Doamne, / Dacă nu-ți cer prea mult...

A. Păunescu: Vinul de Segarcea, care îmbă-
trânește sub pământul greu, e o comoară în sine,
e o pasiune ce se ajunge, e un miracol de care nu
te poți apropia fără a-l sfârâma.

Vinul de Segarcea, Huși, Cotnari, Nicorești,
Odobești, Drăgășani, Târnava, Murfatlar, Receaș,
Cotești, Ștefănești etc. au obținut succese deose-
bite cu ocazia competițiilor internaționale, unde
au câștigat medalii de aur, argint și bronz.

Într-un divertisment bahic, îi surprindem pe
D. Teleor și I. L. Caragiale la o sticlă de vin.
Dramaturgul n-avea bani la el, dar porunci ospă-
tarului: - Ia mai adă un urcior, / Că plătește Tele-
or. Acesta din urmă îi răspunde imediat: - Tele-
or n-are parale / Dar plătește Caragiale!

Cunoscutul matematician Solomon Marcus
este autorul următoarei butade: Când bei un vin

te simți alt om. Ei bine, și celălalt om are drep-
tul să bea și el, săracul, un vin. Acesta se simte
și el alt om, care are și el dreptul măcar la un
pahar de vin.

Bucureșteanul Mitică citește un afiș pe care
scrie: „Beți lapte“. După ce se oprește din răs,
Mitică comentează încet: „Beți criță, am văzut.
Beți turtă, la fel, dar „Beți lapte“ nu. E greșit
afișul.“

În fine, actorul Al. Giugaru, cu ochii la Miti-
că e năpădit de un regret: „De ce-am plecat din
satul meu / De ce-am plecat adică, / SĂ fi rămas
în el și eu / Cum a rămas Mitică...“

Teodor Oancă

Perenitatea moravurilor de altădată

Ne-am obișnuit să spunem că I.L.Caragiale este contemporanul nostru. Există o multitudine de argumente care susțin această opinie. E suficient să privim mai îndeaproape ce se întâmplă în „O scrisoare pierdută” ca argumentele să se ofere de la sine.

Încă de la primul contact cu această capodoperă a dramaturgiei românești constatăm că ne aflăm în fața a două realități: pe prima am numi-o conflictul de culise, iar cea de a doua se derulează în fața spectatorului. Amândouă pun în evidență conflicte menite să concentreze pasiuni, eforturi și stări ireconciliabile.

Confruntările dintre protagoniștii comediei sunt ceva mai vechi decât cele care se petrec pe scenă. Principalul personaj al comediei, cel care declanșează intriga propriu-zisă, este avocatul Nae Cațavencu. Cartea de vizită a acestuia o concurează pe cea a lui Zaharia Trahanache: director-proprietar al ziarului Răcnetul Carpaților, președinte fondator al Societății Enciclopedice Cooperative „Aurora Economică Română”. Față de ceilalți doi avocați, Farfuridi și Brânzovenescu (personaje cu adevărat ridicole), apropiati indiscutabil ai binomului Trahanache - Tipătescu, care hotărăște politica de guvernare în capitala unui județ de munte, Cațavencu s-a considerat îndreptățit să joace un rol important în viața politică. Numai că această aspirație a lui a fost apreciată ca o încercare de subminare a rolului pe care îl jucau în județ Trahanache și Tipătescu. (Și azi există interesul ca unii subalterni să fie promovați din rândul persoanelor lipsite de calități profesionale și organizatorice. Cel mai adesea recrutarea lor se face pe cumetrii).

Simțindu-se marginalizat, Cațavencu a adoptat poziția disidentului, constituindu-și un grup de susținători cu care să răspundă atacurilor îndreptate asupra lui.

Tot acest tratament la care a fost supus Cațavencu l-a determinat să folosească orice mijloc

pentru a-și atinge scopul: alegerea ca deputat. Șantajul la care a recurs a fost ultima încercare de a le forța mâna celor doi stâlpi ai puterii locale. Am cunoscut și noi acest scenariu în politica postdecembristă, când disidenți ai unui partid au format aripi ale aceluiași partid, ori s-au desprins dintr-un partid ca să-și promoveze propriile interese în cadrul unei noi formațiuni politice.

Comedia debutează cu relatarea lui Pristanda privitoare la întrunirea din casa lui Cațavencu a grupului de simpatizanți ai acestuia. Beneficiarul informației este prefectul Tipătescu. În această scenă, Pristanda se comportă ca reprezentant al unei instituții (existente și în zilele noastre) cu atribuții în culegerea de informații, aflată nu numai în slujba statului, ci și a unor persoane politice care îndeplinesc funcții publice. Când Pristanda descinde la casa lui Cațavencu pentru recuperarea scrisorii compromițătoare și-l arestează, el revine la calitatea de polițist.

În discursul lui electoral, Farfuridi este în-suflețit de evenimente istorice, pe care le amintește prin anul în care s-au derulat. Raportarea obsedantă în prezent la vechimea istorică a unui partid n-ar deranja pe nimeni dacă prestația actuală s-ar ridica la nivelul celei de odinioară.

Amenințarea din „O scrisoare pierdută” cu publicarea scrisorii compromițătoare capătă în ziua de azi forma insinuării declarate. Dacă Nae Cațavencu era în posesia scrisorii și miza pe succesul șantajului, azi sunt publicate știri false, dar cu promisiunea că urmează să se facă cercetări. Ajunsă în spațiul public, cu deosebire pe Facebook, dar și la diferite posturi de televiziune, știrea falsă devine credibilă, dovadă numărul mare al celor care accesează „îmi place” pe Facebook.

Promisiunea electorală din discursul lui Cațavencu, „România să fie bine și tot românul să prospere”, a fost și rămâne în prezent obiectivul de atins al oricărui partid. Rare ori s-a putut constata că promisiunile electorale se regăsesc

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

în programul de guvernare, dacă se ajunge până acolo.

Accesul femeilor în politică este concretizat în comedie prin influența pe care o are Zoe Trahanache în luarea deciziei de nominalizare a candidatului pentru Parlament. Susținerea lui Cațavencu se datorează interesului ei personal. Asemenea situații s-au perpetuat în epoca modernă, e de ajuns s-o amintesc pe Elena Lupescu, iar ceva mai târziu pe Elena Ceaușescu. Prin metode care seamănă mai mult cu trafic de influență, unele persoane feminine ajung să joace un rol important în viața politică și în zilele noastre.

La începutul actului al doilea, Trahanache, Farfuridi și Brânzovenescu numără voturile posibile ale candidatului lor, încă nedeseșnat. Din discuție rezultă că Ienache Siripeanu, din opoziție, n-ar mai avea drept de vot pentru că și-a măritat fata, dându-i casele de zestre. „Dar dacă-l putem aduce cu noi?” întreabă Trahanache. Farfuridi îi răspunde: „Altă vorbă. Să voteze cu noi e ușor: are procesul cu epitropia bisericii, săptămâna viitoare”. Acesta este alt exemplu de șantaj, promovat ca ceva firesc de „stâlpii puterii”. Tot prin șantaj obține deputăția Agamemnon Dandanache. Șantajul în zilele noastre e frecvent și cunoscut opiniei publice prin mărturiile celor somați de procurori să dea declarații compromițătoare la adresa unor politicieni, în schimbul obținerii unor tratamente favorabile.

În calitate de președinte al atâtor comitete și comiții, Zaharia Trahanache este omul cel mai informat din județ. E ridicol să credem că legătura amoroasă dintre Tipătescu și Zoe îi e necu-

noscută. El trece cu vederea peste acest lucru din interes personal. În fața lui Tipătescu și Zoe, Trahanache acceptă formal să-l susțină pe Cațavencu. Este șocantă rapiditatea cu care găsește cu ce să-l acuze pe Cațavencu. Fără îndoială că știa de existența polițelor compromițătoare. Ele au fost tot timpul „asul din mânecă” al lui Trahanache pentru a-l aduce la tăcere pe Cațavencu în caz de nevoie. Câtă vreme disidentul Cațavencu s-a mărginit să atace partidul (Farfuridi către Cațavencu: „...d-ta, care l-ai înjurat totdeauna...”), el a fost ignorat de Trahanache. Vorba stereotipă „Ai puținică răbdare” capătă noi valențe, ea presupune în mintea lui Trahanache completarea cu „pentru că eu știu ce nu știți voi”. Atunci când Cațavencu atentează la „onoarea de familist” a lui Trahanache, acesta își amintește rapid de polițele compromițătoare pentru Cațavencu și acționează în consecință.

Asemănător se petrec lucrurile în zilele noastre. Nu mai surprinde pe nimeni faptul că dosare instrumentate cu mulți ani în urmă (la a cui solicitare?), necunoscute persoanelor cercetate, sunt scoase la lumină când interesele politice o cer. Mai mult decât atât, cercetarea penală adusă la cunoștință opiniei publice trenează vreme îndelungată, pentru ca împrișnatului să i se amintească mereu că este „penal”, cu consecințe în derularea activității lui politice.

Și azi, la peste o sută de ani de la premiera comediei „O scrisoare pierdută”, Caragiale ne amintește că nimic nu e nou sub soare. Vorbele lui Cațavencu: „...voi progresul cu orice preț” sunt contrazise de perenitatea moravurilor de altădată.

Datul cu presupusul

Datul cu presupusul seamănă de multe ori cu datul cu bâta în baltă. Numai că uneori depinde și de bâta, și de baltă. Știrea apărută pe Facebook și semnată de cineva cu pseudonim, dar care nu e un oarecine, e prezentă în desfășurătorul emisiunii TV, pe care o redactoră o amplifică sub ochii invitaților, mereu aceiași de fiecare dată.

Redactarea planului de desfășurare a emisiunii e conceput astfel încât să trezească în emisiune opinii contradictorii. Numai așa invitații ajung să vorbească toți deodată. Redactora are grijă să formuleze întrebări bazate pe declarații scoase din context din mărturia unui guvernănt sau a unui parlamentar. Se desprinde de la o poștă concluzia că în Guvern sau într-un grup

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

parlamentar se conturează faze de neîncredere, de conflict, care, acutizându-se, duc mai mult ca sigur la o criză de proporții. Se cere invitaților să se pronunțe asupra consecințelor imediate.

Așa s-a întâmplat în zilele când ministerele lucrau la redactarea bugetului pentru anul următor când a apărut știrea, obținută tot pe surse, că un consilier al primului ministru ar fi declarat că cererea DNA-ului de a beneficia de un spor la buget de 10% nu s-ar justifica, deoarece și așa DNA-ul e suficient de îmbuibat. Comentariile au început să curgă, subliniindu-se ingerința Guvernului în treburile uneia dintre cele mai importante instituții ale statului (de drept, bineînțeles). Mobilizarea pe Facebook și a unor ambasade a scos iar oamenii în stradă.

Pornindu-se de la acest stadiu al discuției, a doua zi, la aceeași emisiune, s-a aflat că infiltrații serviciilor din Guvern s-au pus într-atât în mișcare pentru aflarea adevărului (numele celui care lansase știrea), încât rețelele de comunicație au fost la un pas de prăbușire, serverele înroșindu-se de a fost nevoie să fie transferate într-o cameră frigorifică, conform informațiilor venite de la aceeași sursă.

Stimulați de glasul îngroșat și cu patos al redactorei, participanții la discuții s-au împărțit în trei grupe: cei care condamnă politica Guvernului, cei care susțineau netemeinicia informației și cei care se abțineau, dar cu oarecare rezervă. Când unul dintre invitați a adus în discuție posibila implicare a celor din statul paralel, sintagmă deja consacrată și confirmată de realitate, redactora a întrerupt discuția, anunțând pauză de publicitate. La reluarea discuțiilor au avut prioritate înscrisurile din desfășurătorul emisiunii, chiar dacă unele afirmații au rămas în aer atât pentru cei din platou, cât și pentru cel din fața televizorului.

Acestuia nu i-a rămas decât să se întrebe care a fost scopul emisiunii, pe cine a avantajat, împotriva cui s-au îndreptat criticile auzite mai bine în emisiune, pentru că fiecare emisiune trebuie să corespundă politicii postului TV.

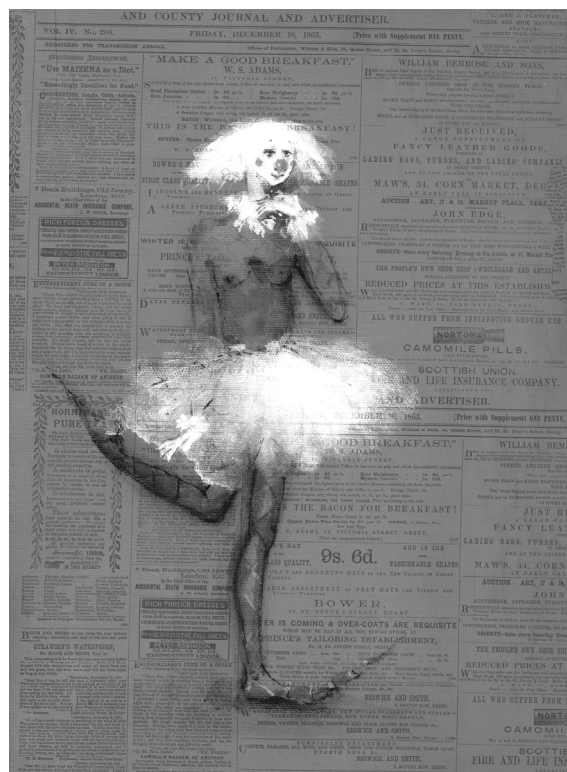
Îl apucă amețeala pe telespectatorul onest când îi aude pe unii comentatori politici, invitați și ei să țină isonul unora din platou, cum ignoră hotărâri ale Curții Constituționale pentru a da dreptate acțiunii străzii. Reacția acestora ține loc de logică. Comentariul redactorei se bazează pe interviul luat în stradă, la cald:

-Un ultim sondaj de opinie arată că România se îndreaptă pe un drum greșit. Ce părere aveți?

-Așa e. România e ca turma fără cioban, căreia îi lipsesc mijloacele de trai.

Acesta a fost interviul, dar telespectatorul se întreabă de ce reporterul nu l-a întrebat pe interlocutor dacă știe cui aparține pășunea. Aceasta e a ciobanului sau a altuia? Poate că pășunea a fost cândva a ciobanului, care nu se face răspunzător de pierderea ei, dar redactora din platou nu-și bate capul cu asemenea analize.

Când toată discuția se poartă pe baza datului cu presupusul, aruncând în zona incertitudinii, a speculației, orice analiză la obiect, o stare de amărăciune și de respingere a afirmațiilor aprinse și contradictorii din emisiune devine cu adevărat o realitate.

Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie

Angela Melania Cristea

Timp minimalist

singurătatea mea are porii deschiși
încă îi aud urletul
când o așez printre cărți
copertele lor se contaminatează
și încep să tacă absurd
niciun cititor nu acceptă singurătăți care se scurg
precum un fluid galben în venele subțiate
și îți schimbă metabolismul
te fac să citești cu ledul aprins

partea de întineric a sufletelor
eu nu scriu cuvinte scriu vii scriu nașteri scriu fii
dar fiii vii au nașteri zidite în cuvânt din care flamingo al
singurătății
îngHITE silabe decadente pietre rotunjind în mustul
însingurării
iar eu mor a mia oară printre coloane ale lumilor de
dincolo de zicere
om prea simplu sfâșiat de clipe-licantrop

Străvezii

noaptele curg ca un șarpe
care a înghițit asfințitul
nu mai poți să simți suflul greu
al ierbii
toate clipele devin franjuri de un alb strident
bate un vânt dinspre cartierul de muncitori

beau din pahar apa străvezie
sunt precum un câine scurtat de coadă
nu închide păsările cu două ciocuri
ochiul lor vede piscul lumii
voi ajunge să asist la un cataclism

șerpi care nasc pui singurătăți pătrătoase
tăvălite în sirop de arțar
iată cum se dezic orele lumii de umbra violentă a
cuvintelor

Ion Sabin Cerna

Brâncuși și eternitatea

Vântul a scuturat stejarii din Hobița,
unde ai trăit cândva
cerul a lăcrimat deasupra ta
și-n tăcerea pietrei ai găsit
puritatea formelor dintr-o geometrie,
care a pus sărut dintre apropieri și depărțări.
Ai trăit într-o altă dimensiune a spațiului,
punând suflet primenit

din vremuri ancestrale, săpând în blocurile de piatră,
ai dat viață acelor statui
de-o splendidă frumusețe.
Într-un oval de-o complexă duiosie
ai stilizat-o pe domnișoara Pogany
care, într-o arcuire peste timp,
ai fluidizat-o-n trupul lebedei,
săgetând apele dintre trestii.

Pasărea de aur, figură emblematică
a zborului venit din infinit,
simbol al misticului coborât
din arta tracică ca un dar al luminii
din forma rituală a lumii.
Ai smuls ovalul și elipsa
din matricea vieții,
ducând pe drumul stelelor
perfecțiunea divină, întrebându-l pe Brâncuși,
el mi-a răspuns:
„uită-te-n sus, dar niciodată
nu uita, prietene,
că însuși nesfârșitul cel înalt
obârșia-și are tot jos pe pământ.”
Depart de strigătul tău
e strigătul pietrei, care ascunde o taină
înălțată-n vânt, simbol al durerii
și-al sângerării, pentru care numele tău
va dăinui în eternitate.

G. Ploscaru

Întrecere

M-am luat la întrecere
cu tăcerea.
Eu m-am făcut piatră,
ea, râu.
Eu m-am făcut nisip,
ea, pustiu.
Eu m-am făcut pasăre,
ea, zbor.
În flacără, apoi, eu m-am făcut,
ea, dor.
Eu m-am făcut frunză,
ea, codru.
Eu m-am făcut abur,
ea, bob de rouă.
În inimă, într-un final, m-am preschimbat,
ea, în iubire.

Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie

Virgil Dumitrescu

Cerere de mână

Poate că august ne-ntârâtă gustul, poate că fructul
încă se amână, eu îmi adun și boabele
și mustul pe-o mult visată
cerere de mână. ating în somn

cu fruntea bunul cer și salt în șaua unui nor
ecvestru: iubita mea, nu îndrăznesc
să-ți cer decât un colț de geană
în buiestru, așa voi galopa

spre noua zare, cum vraja ei potcoava
o apucă și cât cerneala știe
ce mă doare, de mână scriu pe un picior
de ducă. în mine se frământă lăzi

și cuie și firele ce s-au uscat în crâng, în locul lor
o altă iarbă suie, iar eu
pe jumătate rād
și plâng. de roua ce mi-o injectează

încă, de trilurile ce carnal se-ngână; câtă
iubire, Doamnă,
ce adâncă rescrisa vremii cerere
de mână. spre tine cată lacrima

din palmă ca bobul proaspăt de orez
pe tavă. iar cu această tulburare
calmă întâmpin anotimpurile.
na-vă!

Pe o cunună împletită în Agora

Din pricina unei închipuiri cronice, smălțuită
frumos, partea de real mi-a rămas
neatinsă.

picură pe mine ca-n peșteră, cuvântul învățat
de la Skyros, de-aș fi fost altul,
ar fi sărit țandări de stalactitele sale.

Străbat înlăuntr-mi cu peisaj în felurite-anotimpuri
mi-e cald și mi-e frig,
mă încalț întomnat și iau apă în pantofi
ca pe vremea liceului Ioniță Asan.
mama ei de iluzie: sui pe o masă, atâră un tablou
în timp ce el cade.

pe o cunună împletită în Agora, de la Skyros
mai an,
dau închipuirii contur – calea întinsă,
iubirea, Olimpul și norii.
Aspiratorul se proptește-n covor, pâlpaie becul,
De o mătură fermecată mi-e dor

Adrian Frătilă

Baladă cu Nat King Cole

Hai să cântăm și hai să ni se ducă
Buhul în zare c-am rămas copii
Răceala verii s-o numim răcoare
(O dată a și nins dar tu nu știi)

Să ne-mbrăcăm cu pânze de păianjen
Că sunt destule-n podul lumii – vechi
Telefoniste tinere să rădă
Când le aprindem fise la urechi

Hai într-o zi – duminică să fie –
Să hoinărim pe blocuri ca-n zăvoi
Să aruncăm antenele în aer
Cu trei căpițe ude de trifoi

Să batem planisfera cu piciorul
Alătura de tine mă înham –
Dacă-n văzduh ozonul se destramă
Vom respira pe rând câte un dram

Hai să găsim comori în gropi perfecte
Păzite mii de ani de faraon
Și hai să nu luăm nicio lețcaie și să jurăm c-avurăm
ghinion

Călătorind pe mările Saharei
Să pescuim deși-i sezon închis
Fata morgana să ne amendeze
În salvamarul ultimului vis

Hai într-un gând să ne-adorăm părinții
Prin satele din munți cosind zăpezi
Albiți și ei cum este cositura
La poarta-nzăpezită nici nu-i vezi

Când noaptea luna cade spre adâncuri
Încinși cu duhul florilor de măr
Să ne-afundăm în limpezile ape
Și să ieșim cu ea într-adevăr

Hai și iar hai să trecem într-o doară
Prin acel rai înmiresmat și gol
Zău c-aș trăi în el a doua oară
De-ar da concerte-acolo Nat King Cole.

Elena Armescu

Lirismul și hazul satului - o permanență vie de îndreptare

Din cele patru elemente primordiale din care a fost creat Universul – după Heraclit – poezilor le place să se refere cel mai frecvent la FOC pentru că este cunoscut nu numai ca simbol al iubirii ci și ca o ardere interioară pricinuită de necaz, de neîmplinire, de sentimentul de nefericire. „Am un foc la inimă” se spune în popor, atunci când cineva este „apăsat” de supărare.

Pe de altă parte, Focul este purificator, el mistuie gunoaiile. Primăvara, când se adună frunzele uscate căzute în curți și grădini până toamna, târziu – sunt încredințate focului în ziua Sfinților Mucenici, adică un ritual străvechi este asociat unei sărbători creștine.

În volumul intitulat „Focuri de Aoleo Mărie” semnat de Constantin Pădureanu, po-eseul cu același titlu ne poartă în lumea satului din Rudarii Olteniei, unde se mai păstrează obiceiul străvechi „ca la Lăsatul secului de Sf.Pasti să se aprindă focuri pe dealuri și să se strige „în gura mare” să audă întreaga comunitate în primul rând numele tinerilor îndrăgostiți care urmează să se căsătorească, dar și relațiile imorale între bărbați căsătoriți cu văduve ori alte neveste.

„Dănacii aprindeau focuri pe

Dealul Solomonului

Și rostogoleau spre pâraul Prodila

Anvelope sau camere de cauciuc mari

De tractor sau de Dacia arzând în flăcări

Făceau pe loc strigături despre

Întâlnirile de dragoste ale băieților

Cu fetele mari din Rudarii Olteniei

Sau despre bărbați însurați

Care preacurveau cu văduve

Și cu muierile celor plecați

În armată”

.....

Acest obicei avea menirea de a reglementa conduita în cadrul comunității, prin datul în vileag al celor vinovați, care încălcau normele. De aici, rezultă o sumă de trăiri care mai de care mai dramatice, expuse într-un limbaj absolut inconfundabil, în care sunt folosite multe cuvinte specifice zonei (de pildă, dănac înseamnă flăcău, izănit adică pricăjit, nedezvoltat, sau despre rufe– ca o rufă nespălată bine. Pandala sau pandalie ar însemna viciu, patimă, etc. Apreciez folosirea cuvântului muiere în toată zona de Sud a țării care merită analizat: în Dacia se vorbea o limbă autohtonă, o latină vulgară, simplă în care substantivul muiere este primordial și îl regăsim și în limba latină – mulier, mulieribus). După ce poetul Marin Sorescu a surprins încântător cu volumul „La liliaci” acum, Constantin Pădureanu vine cu chemarea de a continua să scrie ceea ce rămăsese nescris despre gândurile și întâmplările oamenilor care trăiesc în provincia Oltenia, ai cărei locuitori „au trecut necazul cu hazul”.

Numesc acest tip de scriere po-eseu, deoarece consider că este o îmbinare fericită și totodată curioasă între descrierea cursivă a unei întâmplări expusă poetic și scrisă apoi sub formă de poezie.

Așadar, merită să urmărim – spre exemplificare - po-eseul „A fugit de Sânziene” când: „Soarele se înălțase la jumătatea cerului/ Vestind amiaza unei zile însorite și tăcute” Zora, (nevasta lui Albiș) care avea „trup de nevastăuică, lunecoasă de baltă” după mai multe evocări despre atitudini bărbătești, „își simțea sufletul deschis/ca un câmp primăvara la amiază”, dar:

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

„viața pe care o ducea se izânisese
Și nu mai avea nici un chichirez
Fără un tânăr și frumos amoretz
Îi sfârâiau călcâiele după alții
.....
Zora, muierea asta pe care
Numai o herghelie de armăsari
Năvăliți la iepe împărăteștii
O mai sătura
A fugit de Sânziene
Cu un hândrălu.....”

Când citesc, mi-amintesc cu drag de anii mei tineri când practicam medicina într-un sat din Oltenia și cuvântul (folosit de autor) „hândrălu” are altă culoare și sunet la fața locului decât atunci când cauți și citești sensul lui în dicționarul limbii române, pentru că acolo există și exemplarul în carne și oase.

Prejudecăți cum ar fi ciocnirea a două ouă albe care nu trebuie practică pentru că faci albeață la ochi, apoi certuri, bătaie (După bătaie), munca grea în agricultură (La curățat de sfeclă), stări de dărnicie și blândețe ori gelozie, amante dovedite ori părăsite sau regăsite peste trizeci de ani, repetarea greșelilor și pedepselor pentru că „fie roata și pătrată / tot se mai învâрте o dată” etc toate sunt remarcate de autor și transpuse cu acuratețe în vers. Numele unor „personaje”, ca: Mozgoavă, Gușatu, Răgușitu, Cârcaială, Cârcele stârnesc zâmbetul sau râsul ca să nu mai amințim porecla Rambol ș.a într-un anumit context.

Limbajul colorat sporește desigur efectul asupra cititorului sau ascultătorului, dar aici are menirea ca din limba autentică, vorbită de popor, să treacă în forma scrisă, nepieritoare.

Nu este uitată nici latura spirituală – satul fiind locul unde permanența sacrului este perpetuată prin „ținerea” sărbătorilor ca : Sâmbăta morților, Buna Vestire, Paștele,

Rusaliile, care chiar dacă nu mai sunt ca altădată, sunt respectate...

Credința, actualizată prin Pelerinajul la locurile sfinte este redată în po-eseul „La Zidul Plângerii” unde Andrei și Marta scriu pe un bilețel ruga lor, apoi îl depun ca toți ceilalți într-o crăpătură a Zidului, înțelegând – plini de emoție- ce înseamnă credința. Este drept că și preoții cu har de pe la noi, prin iscusința înțelepciunii se fac înțeleși:

„Dacă te căiești, căldura
Rugăciunilor tale
Și harul Domnului topesc tot ce-i rău
Și îți aduc liniște în suflet”
(Căința sinceră).

Bucuria lecturii acestui volum este dată de ingeniozitatea cu care autorul reușește să redea atmosfera satului și să găsească soluțiile de ieșire din diverse situații neplăcute, alteori lăsând povestea în coadă de pește” așa cum fac adesea locuitorii satului ca viața să poată merge înainte.

Când aveți disponibilitate pentru haz ori „un foc la inimă” volumul lui Constantin Pădureanu poate fi citit ca o terapie prin râsul care nu va întârzia să apară, însumat cu alte întâmplări trăite de fiecare dintre noi în copilărie ori întâlnite pe cărările sinuase ale vieții.

Însemnări • Însemnări • Însemnări • Însemnări • Însemnări

Mihai Duțescu

**Taina lui Socrate, de Mircea Tutunaru
și tentația poeziei adevărate**

Sciam în postfața cărții **Taina lui Socrate**, de Mircea Tutunaru, că „profesorul universitar Mircea Tutunaru din Motru a învățat lecția poeziei de calitate, a depășit unele greutăți de limbă și de stil (și a ajuns astăzi cu această recentă carte, **Taina lui Socrate**, la limanul visat, acolo unde respiră aerul curat al poeziei adevărate).”

Iată o mostră a acestei afirmații:

„Cetatea cuvântului din mine
încă rezistă asaltului dat
de soldații urcați pe metereze.
Încerc să rezist
și, încovoind arcul,
pun săgeți din tolă

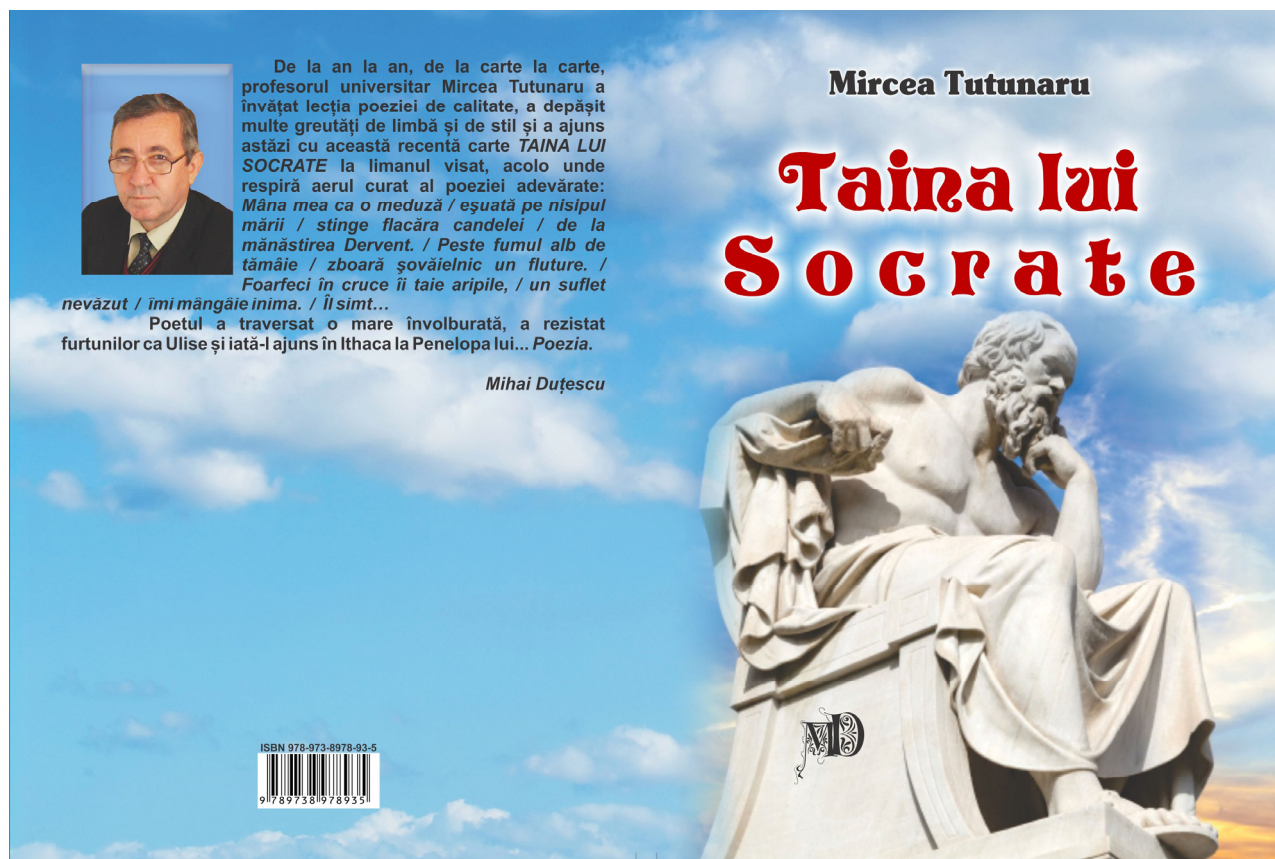
și le trimit spre dușmani
dar, ce păcat!

în inocența mea târzie
nu am știut că săgețile
erau de ceară.

Luna privește blând
și-mi topește săgețile
totuși, eu și cetatea mea
încă mai rezistăm.”

Pe o sârmă imaginară între realitate și vis,
între tandrețe și violență, poetul pășește deasupra cetății, luptându-se cu cuvintele care, iată, i-au devenit prietene.

Felicitări, Mircea Tutunaru!

Oana Becheanu

Rodica Florescu

Foametea din 46

Sub semnătura Laurei Pumnea și a lui Cătălin Petrișor, a apărut la Centrul județean pentru conservarea și promovarea culturii naționale cartea "Re (Amintiri): Oltenia pentru Moldova".

În format de revistă, cele peste 130 de pagini se încadrează în rândul scrierilor istorice, arheologice și etnofolclorice, localizate în zona Almăj, județul Dolj.

Și totuși, revista Noul Literator o semnalează deoarece în cuprinsul ei se întâlnesc pagini adevărate de literatură care dau viață documentului de arhivă și faptului socio-politic.

Autorii, Laura Pumnea și Cătălin Petrișor, ne restituie cu har și emoție momente istorice locale, iar „țara doar ce ieșise dintr-o conflagrație mondială și intra într-un dezastru material”.

În vibrante pagini de solidaritate umană se face recurs la anii 1946-1947, când foametea din Moldova alungase din casele lor pe sărmanii satelor care au descoperit omenia și solidaritatea Olteniei. Sensibil la necaz, oltenii ajută după puteri pe acei oameni triști și resemnați forțați să plece în bejenie din cauza calamităților și a stării lor materiale precare.

Extrem de documentată cu fotografii de familie și de epocă, scheme grafice, date statistice, decupări din ziare, buletine meteo și mărturisiri ale oamenilor în viață, „Oltenia pentru Moldova” are calitățile stilului literar pe care cititorul le abordează ca pe un supliment spiritual de curiozitate și satisfacție intelectuală.

Bătălia pentru Budapesta

Din JURNALUL veteranului de război,
prof. GHEORGHE LUȚĂ, locot. Major

Paginile de mai jos, consemnând fapte și evenimente absolut autentice, au fost selectate din jurnalul de front ținut tatăl meu, locotenent major în Divizia 2 Infanterie, în zilele sângeroase ale celui de-al doilea Război Mondial. Pentru faptele sale militare, în februarie 1945, el a primit Ordinul Coroana României în gradul de Cavaler cu spade și panglica de Virtute Militară clasa a V-a, distincție devenită, în 1954, Ordinul Steaua R.P.R.

*

...După ieșirea, la 23 august 1944, din nefasta alianță, armata română se va alătura cu efective de aproape 540 000 de militari Națiunilor Unite, luând parte la bătăliile din Ungaria, Cehoslovacia și Austria. Bravii ostași au fost folosiți de aliatul nostru direct în riscante conflicte armate, însă adesea, doar până spre punctul final. A apoi, fără modestie, Armata Roșie să-și aroge statutul de unic învingător. Un astfel de episod s-a consumat în importanta *Operațiune Budapesta* (29 octombrie 1944 - 13 februarie 1945), comparabilă cu sângeroasa bătălie de la Stalingrad. Iată derularea acțiunilor vitejești de eliberare a capitalei ungare, susținute, timp de două săptămâni, de regimentul 26 Dorobanți Rovine, Divizia 2 Infanterie, Dolj.

31 decembrie 1944 - De două zile, după cumplete bătălii, regimentul nostru se odihnește la Cinkote. În așteptarea noului an, gândul ne zboară la cei de acasă, întrebându-ne, cu strângere de inimă, ce va aduce ziua de mâine. Ne visăm în familie, ne dorim libertate. Cu această nădejde înduram zi de zi vremea potrivnică: ploi, frig, zloată. Ne-am strâns la popotă ofițerii toți, pentru „sărbătorirea” revelionului. Ni se citește Ordinul de zi, adresat de generalul Șova, Comandantul Corpului 7 Armată, cu prilejul Anului Nou: cuvinte de recunoaștere a eroismului, dar și de îmbărbătare pentru ceea ce va urma. Ne urăm și noi, cu sfială, unii altora, să ne bucurăm cât mai curând de pace.

Imediat după miezul nopții, comandantul regimentului este chemat la telefon. Pe un ton grav, ne anunță: *Intrăm pe poziție imediat! Începe bătălia hotărâtoare de ocupare a Budapestei.* Vom acționa pe direcția est-vest, de-a lungul arterei Kerepeș-Rakoczi. Știam că nu va fi ușor. Capitala ungară fusese transformată de adversar într-o adevărată fortăreață: efective masate în clădiri, tunuri, mitraliere, capcane antitanc, branduri. Rezistența în blocuri era organizată

Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal

pe etaje. În oraș-conducte de apă sparte, rețeaua electrică și sistemul de încălzire- distruse. Inamicul se organizase: cazemate, tancuri ascunse în pământ, puncte genistice pe rambleul celor două căi ferate. Populația se refugiase, înspăimântată, în adăposturile săpate prin ger de femei, bătrâni, copii.

1 ianuarie 1945 - Către ora 3 dimineața, pregătirile erau pe sfârșite. La ora H, sunt lansate pe cer câteva rachete: semnalul începerii atacului. Corpul 7 Armată, alături de alte două, sovietice, au misiunea de a elibera Pesta. Infanteriștii țâșnesc în urale din gropile lor, sprijiniți de artilerie. Focuri încrucișate ne întâmpină cu furie. Ne părăsesc primii ostași. Vecinii noștri, unități ale Diviziei 9 Cavalerie, se deplasează repede, căci manevraseră aeroportul prin sud, pe când Divizia 19 infanterie acționase din nord. După 3 ore, cavaleriștii pătrund în cartierul Kobanya și se angajează în lupte de stradă. Unitatea mea înaintează vertiginos spre calea ferată. Terasamentul ne ajută să nu fim văzuți și instalăm automatele. Odată cu întinericul, aviația germană se rotește deasupra, aruncând bombe.

2 ianuarie - Unitatea pătrunde în estul cartierului Rwkasfalva. Cu plutonul său, sergentul major Constantin Zamfir asaltează baricadele de pe strada Fagarossi, dar este lovit mortal de un glonte. Comanda este preluată din mers și după o încăierare cu baioneta și grenada, punem stăpânire pe un grup de case. Adoptăm o nouă tactică. Grupele aveau obiective precise: câte una sau două clădiri. Artileria acționa acum în aceeași linie cu infanteria. Străzile sunt baricadate cu sârmă ghimpată, cu bucăți mari de zid. Din ochiurile pivnițelor, inamicul ține totul sub foc. Peste tot pândește moartea.

3 ianuarie 1945 - Unitățile noastre acționează cu îndârjire de-a lungul căii ferate și cuceresc trei cvartale de blocuri. Cu greu ținem piept unui contraatac de tancuri, pe linia de nord-est a Arenei sportive.

4 ianuarie - Dimineață. Ostașii noștri se străduiesc, prin salturi succesive, să depășească rambleurile și să pătrundă în imobilele din apropiere. Înaintarea este dificilă, căci ei au devenit ținte vizibile pe pământul înghețat, acoperit cu pete de zăpadă. Din spațiul deschis, vedem bine clădirile Poștei Centrale. Barajul artileriei, exploziile sutelor de grenade transformă câmpul de luptă într-un infern.

Orele 14,20. Asupra noastră se dezlănțuie un ucigător foc de artilerie. După 10 minute, tragerile încetează. Sprijinit de blindate, dușmanul pornește însă contraatacul. Măsurile drastice ale comandanților români au ca rezultat stoparea inamică și acoperirea breșei create în sectorul nostru.

5 ianuarie 1945 - *Operațiunea Budapesta* continuă. Înaintăm greu, doar 300m. Pătrundem pe străzile Fagarossi și Taharnak, cucerind casă cu casă. La Poștă, rezistența inamicului își dovedește forța: demisol,

parter, etaje amenință de la ferestre. Două rânduri de garduri înalte înconjoară clădirea și anexele. Ne dăm seama că și terenul de 200m fusese minat.

6 ianuarie - Se apropie ora 11. Suntem gata de un nou atac. Înainte! Infanteria se avântă într-o vijelioasă confruntare cu moartea. Nu înaintăm decât 250m...

7 ianuarie - zi eroică - Reluăm atacul, asaltând pipetiș Poșta Centrală, ce ne apare ca o cetate sumbră. Se încing lupte, purtate numai de Regimentul craiovean 26 Dorobanți, condus de bravul locot.colonel Gh.Leoveanu. Artileria bombardează timp de o jumătate de oră. Până la intrare, nu mai avem nici 200m. Batalionul 1 se află ascuns în șanțuri, încât, întinderea pare pustie. Comandantul scrutează cu binoclul locurile. Agenții și telefoniștii postului de comandă așteaptă, ca și compania din linia a doua, ascunsă în șanțuri. În fața noastră - un maidan nins proaspăt, un gard înalt de fier, răscut de explozii și zidurile masive, cenușii, ale clădirii principale.

La ora 10,30, maiorul Victor Craiu dă ordin și primele grupe se desfășoară pe terenul albit. În aceeași clipă, ca turbate, încep să bată mitralierele inamice. Ostașii se aruncă în zăpadă, dar multe trupuri sfărțecate își găsesc mormântul sub giulgiul alb...Companiile 2 și 3 din linia întâi înaintează spre zona de est, oprite însă de terenul minat. O grupă din Compania 3, condusă de locot. de rezervă Constantin Marinescu face un salt curajos până la intrare, dar fără succes. Comandantul ordonă combinarea atacului de front cu o manevră prin nordul străzii Egvessi. O altă grupă, având în frunte pe caporalul Ilie Voinescu, pornește, sub ploaia de plumbi. Compania 1 din rezervă, comandată de locot. Emil Pop, folosită ca unitate de manevră, escaladează zidurile și pătrunde în clădire, ușurând înaintarea Companiei 3. Ostașii se năpustesc spre corpul din dreapta Poștei, apărați de zidul cu grilaj. Sunt spulberate ușile și ferestrele, nisipul din sacii-baricadă se scurge în valuri pe trepte, amestecându-se cu zăpada. Exploziile zguduie pereții. Primii soldați care trecuseră zidul sunt îngenuncheați. Ca un iureș, alții 15-20 îl urmează pe comandantul Marinescu, cel care urcă treptele dintr-o săritură, cu automatul ridicat: *Înainte, băieți!* Bravul ofițer se prăbușește însă în prag, secerat de o rafală. Înăuntru, au loc înclăștări cu grenada și baioneta. Pocnete asurzitoare. Pulbere și fum. Cad mulți de-ai noștri. Batalionul 2, sub ordinele maiorului Eugen Popescu, ocupă colțul de sud al Poștei. Companiile 5 și 7 au ajuns la calea ferată. Clădirea mai vujește încă, o vreme...

...Cu alți doi ofițeri, am ajuns și eu la Poștă, odată cu brancardierii și telefoniștii. Bănuind un contraatac, se luaseră măsuri: servanții, grenadierii la posturi, gata să riposteze. Într-o sală uriașă, scene de groază: morți, răniți, foi de cort, cartușe, arme părăsite, lăzi goale de

Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal • Jurnal

muniție, sânge, târgi, muribunzi. Lângă un perete, printre răniți, l-am zări bandajat, pe o foaie de cort, cu ochii spre geam, pe locotenentul Marinescu. Cineva îi aprinsese o lumânare subțire. M-a recunoscut. Doar eram prieteni buni și instruisem, în cazarmă, două contingente de recruți. Mi-a prins mâna și a oftat, sleit de puteri. I-a fost întins telefonul și a răspuns: *Stăpâni, domnule maior! Am înțeles, domnule maior. Da, vom păstra clădirea până mâine dimineață.* La stăruința noastră de a fi evacuat, s-a opus vehement: *Nu, pentru nimic în lume! Până în zori, nu voi pleca de aici!* A zăcut, așezat pe o brancardă, până pe la miezul nopții când, neliniștit, a cerut să fie mutat lângă fereastră, măcar să vadă... Chiar atunci, în plină noapte, artileria noastră a început să bată.

Locotenentul Costică Marinescu, învățătorul unui sat din județul Olt, al cărui tată căzuse și el, pe frontul celui alt război, a putut prinde clipa când companiile și-au încheiat misiunea. Apoi s-a stins încet, ca o candelă. A fost îngropat, cu lacrimi, chiar de către soldatul lui.

8 ianuarie - Dimineața, regimentul continuă lupta. Ocupăm câteva garaje și capturăm 185 autocamioane, 345 autoturisme, 13 motociclete, 3 avioane poștale, multe vehicule neinventariate și cantități enorme de armament și muniție. Număratoarea a fost făcută, pe loc, de ofițerul nostru informator, locot. de rezervă Dumitru Ciocionică. Cei peste 200 de prizonieri vor fi trimiși la Comandamentul Diviziei, sub escortă. Au pierit aici sergenții noștri Ion Mitroi, Ion Grigorescu, Ion Mârșan. Și alții.

9 ianuarie - Se dă atacul pentru cucerirea cazarmii „Franz Jozef” și a Hipodromului. Până la Dunăre, mai avem 4-5km. Spre seară, se aliniază pe o distanță de 400m, roată lângă roată, peste 100 de tunuri și zeci de Katiuse. Întinericul este fulgerat, deodată, de flăcări uriașe. Pământul se cutremură zdravăn, timp de o oră. Bombardamentul prevestește, parcă, începutul Apocalipsei.

10 ianuarie - Bătălia este reluată la 10,30. Încleștarea ne apropie de clipa dorită: curățirea zonei de ultimii fasciști. Dușmanul încă se apără, cu tunuri de asalt. Pe străzi patrulează tanchete și autotunuri.

11 ianuarie - În zorii zilei, Regimentul 9 Călărași se află în plină luptă cu adversarul. Cazarma și anexele sunt încercuite de către unitățile de roșiori și infanterie. Regimentul 96 ocupă Fabrica de cauciuc. Cele două corpuri, însărcinate să cucerească Pesta și Buda de către mareșalul Rodion Malinovski, care comanda Frontul 2 Ucrainean, au fost reunite astăzi, sub numele de *Grupul Budapesta*.

12 ianuarie - Vreme căinoasă, cu frig și ploaie mărunță. La ora 9, forțele regrupate încep asaltul asupra cimitirului Kerepes. Ostașii sar zidul, dar adversarul trage masiv de prin cavouri, din spatele crucilor și ale

copacilor. Vacarm general: bucăți de marmură, oseminte răscolite, răniți, vaiete, gemete. Și mai ales, jertfe omenеști. Dar nu ne oprim. Ocupăm Fabrica de măști de gaze și 90 de blocuri. În noapte,, unitatea desfășoară acțiuni locale, cu obiectivul străzile Durer și Thokoly.

13 ianuarie - Până la 11,30 se ating străzile Arena și Tokay. Sunt cucerite, pe rând, colțul sudic al Parcului, Hipodromul Mic, circa 1050 de blocuri și case și este eliberat Bulevardul Hungaria.

14 ianuarie - Regimentul își reia pozițiile la ora 9, avântându-se vitejește spre Dunăre, după ce spulberă Arena sportivă, un obstacol-redută. Calea spre Gara cea mare devine liberă, însă după ce trecem de cea de Est, puternică și ea, ca o cetate.. Spre seară, pe acoperișul Gării Centrale, eliberate cu sacrificii și puteri supraomenești, flutură, victorios, DRAPELUL ROMÂNESC! Același tricolor înălțat pe Parlamentul maghiar în 1919, atunci când a avut loc riposta la reanexarea Transilvaniei.

15 ianuarie - Ultimele dispoziții primite sunt de a continua, până la eliberarea capitalei maghiare. Sunt cucerite în jur de 200 de clădiri de pe străzile Roji și Rottembiller. Au trecut săptămâni grele. Parcursesem 10km de oraș, dar lupta nu încetase. Mai aveam doar 1,5 km până la Dunăre. Dar, stupoare! la orele 20, primim o înștiințare bizară. Comandamentul sovietic, mai precis Frontul 2 Ucrainean, cere sec, prin ordinul 0019, retragerea din dispozitiv a Corpului 7 Armată. De ce? Victoria finală trebuia să ne aparțină! Noi, românii, ne sacrificasem pentru vecinii noștri!

Generalul Nicolae Șova trimite un protest vehement împotriva deciziei. Niciun rezultat!

Ba da... La nici o lună, n ziua de 7 februarie, după aproape 40 de ani de carieră militară, generalul de înaltă ținută morală și civică va fi destituit, trecut apoi în rezervă și condamnat la 10 ani de închisoare la Aiud. Pentru...trădare de țară! Abia în 1964 va fi reabilitat...

...Urmăm ordinele stricte care ne îndreaptă spre Slovacia. Aproape umiliți, părăsim pământul Ungariei eliberate, fără a fi recunoscuți ca învingători. În urmă-ne, lăsăm cu durere, în cimitirul Rakosliget, aproape 11 000 de eroi-confrați.

Dimineața geroasă de 16 ianuarie 1945 găsește coloanele Corpului 7 Armată în mișcare, pe un drum alunecos, cu viforniță și cu de peste un metru. Marșul de coșmar spre Cinkota și Godolo va dura 2 zile. Prin strâmtoarea de la Lucavek, intrăm în zona muntoasă a Cehoslovaciei.

Cu aceeași dârzenie și conștiință patriotică, aici vom lupta și sângera, plini de speranțe, până la 9 mai 1945, când hitleriștii vor capitula definitiv.

Gela Enea

Ultima datorie

Lângă clădirea primăriei stătea nelipsitul buchet de cioflingari, parcă bătuți în cuie, pe scândura jilavă a băncii din fața Căminului Cultural, transformat, după Revoluție (ori ce-o fi fost) în local pentru nunți, botezuri, înmormântări, poameni de căratul apei la vii și la morți. Cu taxe bunicele, încasate de la contribuabili (vii), că și așa bugetul comunei o ducea greu.

Între două beri, cioflingarii făceau politică, manifestându-se foarte vocal în privința viitorului comun, al patriei, al județului, al localității lor de baștină; injurau de mamă, când trebuia să se refere la opoziție și scuipau într-o parte, a lehamite sau din simplă obișnuință.

Marcica, nebuna cu patalama, îi ignora completamente, nu voia parteneri de dialog dintre aceștia, ca atare, nici oponenți.

Încălțată cu niște pantofi mov de plastic, se proptea bine pe cele două picioare, în spațiul marcat cu dungi albe, care desparte benzile de circulație din mijlocul șoselei, între biserică și primărie.

Începutul verii înseamnă și începutul crizelor sale, ce se „rezolvau” prin câte-o internare mai lungă, la spitalul de la Poiana Mare.

Dar astăzi este abia la a doua sau a treia criză, prin urmare, cât nu dă-n cap nimănui, poliția o mai lasă, până își varsă din lava memoriei, fumigenele peste tihnită viață a localnicilor, lipsiți de privilegiul unor spectacole în aer liber.

Stă înfipț pe asfalt și, la fiecare claxon al vreunuia dintre șoferii incomodați, își ridică fustele, apoi le dă să mănânce: ț’ai dracu de curvari, nu mai aveți loc de mine, ha?! Și fustele se învâlburează mai abitir decât privirea pierdută a Marcicăi.

După ce-i trece furia pe șoferii de ocazie, își amintește brusc pentru ce a venit ea aici, în centru... adică exact la primărie, cu fața spre biroul lui dom’ primar.

-Ieși afară de-acolo, băăă, nenorocitul, spune unde-ai dormit az-noapte, fire-ai al dracu tu, cu cine te-a votat, că pe mine m-au dat afară de la vot, nu m-au lăsat să pun ștampila, că ți-o puneam eu unde treb’e, vedeai tu primărieeee, când o mai fi muma fată mare!

În urechile curioșilor, timbrul vocii nebunei devine tot mai strident; au, n-au treabă pe-acolo, se apropie cu fiecare ocazie, preț de câteva minute, să audă ce mai scoate din tolba memoriei maniac-depresive, țața Marcica și să-și facă astfel amuzament, pentru toată săptămâna.

- Băăă, te țai cu-a lu’ Genunche, ăla crezi că nu știe? ...știe, da’ îi convine. Aduce Frosa lemne pentru iarnă de la primărie? ...Aduceeee! Aduce Frosa ajutoare, ulei și făină la punși?... Aduceeee! Păi și-atunci?...o spală Genunche și este ca nouă!

-Așa, țață Marcico, zi-i, că ție n-are ce-ți face, spune tot! se bagă în discuție al lu’ Boaghe, unul mărunțel și cu un ochi la gaie, altu’ la tigiaie. Avea ofiță pe primar, nu era din tabăra lui și sperase, până la ultimul tur de negocieri, să prindă un post de consilier. Nu prinsese!

-Tu vorbești, mă? Chiorule! Auzi, păi la tine cin’ se uită? Când te-ai dat pe lângă a lu’ Nae Drâmbă, mai știi că ai luat una cu sticla-n cap, de te-au dus cu salvarea? Taci dreacu, că nu te-ntrebai de vorbă!

Și Marcica face o pauză scurtă, i se dezumflă pe moment venele gâtului, își șterge cu o batistă mototolită colțul gurii, pe unde saliva gălbuie se prelinge subțirel, apoi, ca la un semnal, numai de ea înțeles, începe din nou.

Răsucită către banca unde cioflingarii ar fi răs și nu prea, că-i lua și pe ei în primire, ceea ce nimeni nu dorea, Marcica dă drumul unui lung șir de vorbe incriminatoare la adresa echipei din fruntea satului.

-Bă primarule, bă ieși afară și ia-l și pe vice, or nu e venit de-acuma? Are pornirea grea, se duce noaptea la discotecă și muiera lui stă acasă, cu copil mic... fire-ați ai dracu de mârłani, cu discoteca voastră cu tot! Discotecă vă trebuia, să vină alea cu ăța trasă prin cur, auz, cică ia câte-un par în brață și se-nvârtesc titirezele pe dupe el...păi le dau eu sapa mea, că n-am unde să mai sap, mi-a luat porcu’ de frate-meu pământu’, grădina, tot, tot, le dau sapa, e bună, ascuțită, are coada lungă, lustruită...(Face semne obscene, cu mâna îndoită de la cot, sugerând dimensiunea uneltei).

Nici la cimitir nu mă lasă paznicu’, cică-am săpat toți morții, da’ eu îi și jeleam, nu mă duceam degeaba, îi jeleam pe-ăia de n-are cine, de au copiii duși, ce știe paznicu, Mitică-al popii? El nu și nu, să las morții în pace...da pe cin’ să sap, mă? Și pe cin’ să plâng? Pe vii? Mă ia la bătaie ca Vulea, numa-n cap, numa-n cap, plesni-i-ar ficații, mort unde e!...că de frica lui, nici n-am dat cu piciorul pe la mormânt, darămite cu sapa...or fi crescut buiazele peste el, las’ să crească, are pe cine! Dumnezeu nu doarme, eu aici și el, acolo, cu moroi!

Proză • Proză • Proză • Proză • Proză • Proză • Proză • Proză

Ha, ha, ha! Marcica se pune pe râs, înveselită brusc de ideea că, oricum, a fost răzbunată, pentru câte bătăi a îndurat de la Vulea.

În zarea ochilor săi apare o potențială victimă, necunoscută, și Marcica își ascute sulita vorbelor.

La vederea nebunei, fata iuțește pașii, doar doar va scăpa neobservată. De unde!

-Fă, a cui ești fă? întreabă, brusc interesată de fata îmbrăcată într-o fustiță lambada, cu volane suprapuse.

-Ai fa, pe tine te văzu mumă-ta când plecași? Nu ți-a ajuns materialul, de-asta ai fusta pân' la cur? Așa te duci sara la discotecă?

-Nu chiar, am haine la modă pentru discotecă, țăță Marcică, și în altă parte, unde să mă duc? Așa fac toți tinerii din ziua de azi, se distrează, îi răspunde tânăra din mers, căci, dacă te-ntreabă ceva Marcica, iar tu faci pe nizmăiul, adică nu-i răspunzi, e potop! Nu mai scapă de gura ei neam de neamul tău, își amintește de când era tânără, tot felul de zgoande petrecute la CAP, cu șefi de echipă, brigadierii, președinți, câte și mai câte pontaje, ți le strigă ori de câte ori te vede.

Fata se îndepărtează, dar în lungul trotuarului, dinspre minimarketul „La doi pași”, se ivește altcineva, nu are cum scăpa din raza de acțiune a privirii Marcicăi, deși omul încearcă să traverseze ca s-o evite.

-Bă, se-ndreaptă Marcica spre el, tu mai aduni melci? Faci afaceri cu noi, ăă? Păi de ce nu-mi dai banii pe melci, hoțomane? Crezi că am uitat? Dă banii, că te bag la pușcărie, la beucă, dă banii, că nu scapi de mine!

-Țăță Marcică, ai adus cinci melci și ăia erau sub stas, ce bani să-ți dau, bre?

-Banii mei, că m-am dus la pădure după melcii ăia, m-am dus pe jos, nu cum s-au dus ale Nae, cu căruța, că n-am căruță, Vulea a băut-o și p-asta, înainte să moară, a vândut tot de la bătătură, trosni-i-ar șira spinării, acolo unde e! Să-mi dai banii!

-Vino-ncoace să ți-i dau, zice afaceristul cu melci, hotărât, pesemne, să pună capăt acestei ultime „datorii” apărute în primăvară, când colectase melci de la consăteni, pentru un partener ce făcea export în Franța.

-Viu, cum să nu viu, se luminează fața nebunei, de victoria neașteptată.

Marcica se întoarce pe sensul opus al drumului național, dar hârșăitul pașilor este acoperit de un zgomot puternic, o bubuitură, de parcă ar fi aruncat cu grenada cineva, apoi un găfâit, ceva ca o tuse cu expectorații, urmată de un scrâșnet de roți forțate să se oprească brusc.

-Ce făcuși mă, o călcași, sare cu gura, dintre cioflingari, cel cu privirea-n opturi. O călcași pe țăța Marcica, adaugă moale, în timp ce se apropie de locul accidentului. Ceilalți, surprinși, câteva momente nu zic nimic, privesc spre mijlocul șoselei, clipind des, parcă i-ar fi înțepat un viespar în pleoape. Unul, Mărin Plotog, întreabă, ca pentru el:

-Cine-o s-o-ngroape acum, că frate-său nu mai ține de ea, primarul va spune că are neamuri de gradul întâi, nu-i aparține lui.

-Lasă, mă, ai văzut mort nedus la groapă? îi răspunde Fane poștașul, care își turnase berea din sticlă, într-un țăp lunguiet, adus de-acasă, pentru că voia să îi simtă mai bine gustul.

Niciunul însă nu fu dispus să se ridice, să lase liber locul de pe bancă, deoarece imediat se găsea altcineva să-l ocupe.

Portiera mașinii oprite la doi-trei pași de Marcica era deschisă; șoferul coboară, îndreptându-se către femeia răsturnată cu fața-n jos, se apleacă peste trupul acesteia ce încă mai zvâcnea, cu țeasta desprinsă pe jumătate. Creierii, împrăștiți pe smoala caldă a șoselei, scoteau aburi. Omul apucă de o mână și vrea să tragă corpul fragmentat mai într-o parte, când aude vocea afaceristului cu melci:

-Bă, n-o mișca, vrei să intri la pârnaie pentru o neună? Las-o acolo, să vadă agentul că sta-n drum.

Șoferul, tulburat, se dezmeticește deodată și lasă mână; aceasta flutură câteva secunde, apoi mâna cade în băltoaca roșie-maronie care curgea pe dedesubtul trupului, acoperind marcajul alb, în timp ce mirosul de sânge cald, insinuat în aerul fierbinte, atrage câteva muște verzi, ascunse până atunci în tufa de trandafiri de pe marginea șoselei.

Aureliu Goci

Eliza Roha și idealul cărții viitoare

Cuvinte mari, misterioase, superlative se află în titlul celei mai recente cărți a d-nei Eliza Roha, *Salt în umbra nemuririi*, în deplină consonanță cu epoca, oamenii și evenimentele pe care le trăim.

O carte sintetică și autoreflexivă, în sensul că autoarea își adună personajele din alte romane și meditează asupra condiției ficțiunii, conducând la concluzia că deși autoarea este un poliscriptor, a rămas în principal un prozator profund, care însă a scris cu succes volume de poezie, de teatru și de eseuri, practicând și publicistica și chiar critica literară.

Opera sa este cu totul impresionantă și nu e de mirare că despre ea s-au scris două cărți, exegeze semnate de autori cunoscuți – lucru rar întâlnit în ultimii ani.

Găsesc, în acest titlu triumfalist, și o conotație ironică, poate chiar sarcastică, doar suntem în epoca superlativelor, a lucrurilor grandioase ori fals grandioase și desacralizante.

D-na Eliza Roha a devenit *un scriitor total* care face performanță în mai multe genuri și specii, iar opera sa impune prin valoare și reprezentativitate pentru vremurile actuale, pentru oameni și evenimente.

Ar mai trebui adăugat că romanele sale obiective, de un realism rafinat, nu au distincțiile prozei feminine, sunt lipsite deci de viziuni subiective și lirism.

Dacă a ajuns la peste 40 de cărți, se poate spune că în fond, a scris aceeași carte din 40 de unghiuri, performând aceeași lume în 40 de re-

prezentări – cărți atât de diferite și valoroase încât puteau să afirme 40 de scriitori cu rezoluție individualizată.

Retractilă, delicată, chiar timidă, își savurează discret, într-un colț, gloria de a fi în centrul fenomenului literar, fidelă de 50 de ani acelorași prieteni, acelorași principii și idealuri.

Eliza Roha – unul din numele mari ale fenomenului literar la întâlnirea celor două milenii – mai are multe de spus în universul prozei contemporane.

Domnia sa este o scriitoare ascensivă, în evoluție continuă, așa că, în opinia mea, ultimele sale două cărți reprezintă, în acest moment, apogeul creației. *Mozaic* și *Salt în umbra nemuririi* sunt două cărți excepționale: prima - o sumă a posibilităților narrative, o etalare și o detaliere a formulelor de textualizare posibile astăzi - iar *Saltul...*, în spiritul vechilor povești despre elixirul vieții și nemurire; în aceasta autoarea construiește un univers intelectual care se supra-licitează, eșuând în ordinea morală dar regăsindu-se în spiritualitatea religioasă, încă vie în vechile cetăți ale reclusiunii și credinței.

Autoarea a ajuns la exprimarea plenară a marelui său talent care va înflori însă și la anul, pentru că d-na Eliza Roha a început deja să elaboreze imprevizibilele sale cărți viitoare. Încerc să-i găesc autoarei o tradiție, un scriitor echivalent, și prin diversitate, complexitate și prin amplitudinea operei, un scriitor care să fi cultivat întreg spectrul tipologic al literaturii: poezie,

Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu • Eseu

dramaturgie, schiță, nuvelă, roman, eseu, comentariu critic, literatură pentru copii, publicistică, memorialistică – totul la vârf!

Mărturisesc că nu am găsit!

De altfel, există și un risc al expansiunii tipologice: să te pierzi în diversitate.

D-na Eliza Roha a depășit și această posibilitate periculoasă. Toate cărțile sale sunt la nivelul cel mai înalt, fără oscilații axiologice. Acest lucru este demonstrat și de participarea masivă a confrăților la lansările sale de carte. Deși romanul

Al.Ciocioi, Lucian Gruia, Șerban Codrin, Gabriela Banu, Geo Călugăru, Elisabeta Iosif, Emil Lungeanu, Geo Naum, Gelu Negrea, Mariana Petrescu, Paula Romanescu, Ioan Rațiu, Petru Solonaru, Camelia Pantazi Tudor, Luminița Zaharia, Ion C.Ștefan. Această apreciere îi dă puterea să scrie cu aceeași vigoare și opera sa crește și se diversifică în mod constant ca bătaie neîntreruptă a ceasului.

Rămân la aprecierea anterioară. Încerc chiar să-mi imaginez cum ar arăta creația sa în colec-

Salt în umbra nemuririi a fost lansat recent și la Librăria Mihail Sadoveanu și la Salonul de carte Bookfest, dar și în provincie, la Rotonda Plopiilor Aprinși - Rm Vâlcea și la Podul Revistelor-Curtea de Argeș, fiind relansată pe 12 octombrie la Librăria Eminescu, s-a bucurat mereu de o participare numeroasă. Am remarcat printre participanți peste 30 de scriitori, mulți dintre ei membri ai Uniunii Scriitorilor din România- și amintim aici, în mod aleatoriu, doar câteva nume:

„Opera omnia”! Îmi vine în minte o fotografie a lui Zaharia Stancu, scriitorul uitat, cu mâinile întinse orizontal și arătând spre rafturile unei biblioteci, etalate pe întreaga lungime a unei camere spațioase!

Foarte rar vizibilă la evenimente publice, d-na Eliza Roha este o prezență dinamică, dar discretă în lumea literară. Și într-adevăr, aici este strălucirea și grandoarea – în victoria asupra timpului.

Ion R. Popa

De-am fi toți ca el...

Era în august 1942. Inspectorul financiar Eugen Ionescu își continua munca de teren în comunele dunărene pentru a putea să beneficieze de concediu în octombrie, când urma să aibă nunta și să se așeze la casa lui.

Văzând că cineva se tot învârtea în jurul primăriei, aparent fără un scop precis și cam derutat, totodată încercând să nu stingherească pe nimeni, i-a cerut lămuriri receptorului Turturică. Acesta i-a explicat că e vorba de Predună, un refugiat. Eugen s-a mirat, apoi s-a gândit să discute direct cu acesta, pe care l-a văzut a fi în anii tinereții, dar destul de robust în contrast cu sine.

- Sunteți polonez? l-a întrebat el, ieșind pe scara primăriei.

- Nu, român! Soția-mi este chiar din Siret, unde are un neam numeros.

- De unde veniți?

- De pe Siretul Mic, din Ciudeni, județul Storojineț, unde am avut casă cu opt camere, gospodărie mare...

- Și nu le mai ai?

- Nu mai am nimic. Mi-au ars casa, șura de 24 de capete vite mari, baza furajeră, mi-au distrus uscătoria de fructe, distileria, adăpostul a 60 de porcine, altul a 100 de păsări... Tot, tot, tot!

- Ce-au avut cu dumneata?

- Nu eram de-al lor. Apoi, făceam parte din Societatea „Unirea” și mai ținusem conferințe pe la Fundația „Iancu Flondor” din Storojineț.

- De fapt, cu ce te ocupai?

- Am fost ba agent agricol la plasă, ba inspector sau inginer agronom pe județ...

- Vasăzică, ai studii agricole?

- După ce am terminat Liceul „Regele Ferdinand I” din Storojineț, tata m-a trimis la facultatea agricolă, pentru a putea apoi să valorific mai bine ferma din Ciudeni.

- Nu ai vrea să faci tot asta în continuare, cât timp vei sta pe aici?

- Pentru asta așteptam și eu aici, la primărie; mi-a promis domnul primar, dar văd că întârzie. Sigur că da! Cel puțin, să am cu ce să-mi întrețin familia. Nu vreau să trăim din mila altora.

- Ai familie numeroasă?

- Eu, soția și doi băieți, unul de trei ani, celălalt nu a împlinit anul.

- Unde se află?

- O gospodină de peste drum a chemat-o pe nevastă-mea cu copiii la ea de când am venit.

- Uite ce-ți propun eu: Te trimit la Gane, fratele meu, nu departe, într-un sat mare de pe malul Dunării. El are tot ca d-ta, studii agricole. Îți va găsi un loc, cred că la baltă. Te pricepi la pește?

- Sigur că da! Am studiat în facultate doar...

- Vei locui în cele trei camere cuvenite mie din casa părintească; eu m-am stabilit în Oraș, unde urmează să mă căsătoresc. Nu voi mai veni acolo decât ocazional, în vizită.

A stat Familia Predună în satul dunărean până după încheierea păcii, când a crezut că a scăpat de returnare. Într-o zi fierbinte de vară, a venit la el Gane, cel care îl găzduise la recomandarea fratelui și îl plasase pe post de administrator al punctului de pescuit al cooperativei piscicole și i-a spus în șoaptă:

- La raion este o notă telefonică venită de la regiune pentru înregistrarea tuturor refugiaților care urmează să fie urmăriți și chiar înlăturați, pentru că au fost cazuri când și-au dat mâna cu chiaburii și au pus piedici colectivizării.

- Mulțumesc pentru ce mi-ai spus!, a rostit el cu privirea în pământ și s-au îndepărtat unul de altul.

Proză • Proză • Proză • Proză • Proză • Proză • Proză • Proză

În dimineața următoare, Predună și familia sa nu mai erau. Dispăruseră cu tot ce au reușit să pună în căruță.

După un timp, atât Gane cât și Eugen au primit scrisoare. Familia Predună îi anunța că se stabiliseră cu domiciliul legal în orașul Siret și le comunica adresa. De atunci, în fiecare an, în special de Crăciun și de Paște, își scriau, iar invitația de a vizita Siretul nu a lipsit niciodată. Inginerul Predună devenise șeful unei ferme de cartofi a Gostatului și băieții se făcuseră mari.

Era în vara anului 1966, la vreo două luni de la nunta fiului său, când Eugen Ionescu, dând curs insistențelor familiei Predună, le-a propus celor doi tineri, Vasile și Ioana, să facă un voiaj prin nordul Moldovei. Aceștia au procurat un bilet de călătorie în circuit, care viza orașe unde părinții lor aveau rude, incluzând și Siretul.

Au ajuns. Văzându-i pe oaspeți timorați după verificări și înregistrări la miliția locală și la punctul de frontieră, Predună a încercat să explice că așa se petrec lucrurile în zona de graniță, dânsul, având ferma cu o latură chiar pe fâșia grănicerilor, a văzut cazuri mai grele.

A doua zi, după micul dejun, când încă povesteau doamnei de prin Oltenia, s-au trezit cu larmă multă pe Strada Prieteniei. Au aflat: Doi cai, între care și al familiei Predună, lăsați ca să pășuneze aproape de graniță, unde cartoful de vară fusese recoltat, depășiseră limita admisă și fuseseră luați de grănicerul de dincolo. Pentru înapoierea lor erau necesare aprobări de la București. Inginerul Predună a trebuit să plece îndată, altfel existând pericolul să piardă calul ori să-i fie schimbat cu vreo gloabă, cum s-a mai întâmplat.

- Altfel, cu aprobare de la autoritățile de aici nu se poate? a întrebat Vasile surprins.

- Nu! a fost promptă doamna Predună, care știa procedura.

A durat trei zile întocmirea formalităților în Capitală, iar returnarea celor două animale la

punctul de frontieră încă o jumătate de zi, timp în care acestea au răbdat de foame și de sete.

- Chiar

- Asta nu e nimic. La urma urmei, e vorba doar de niște animale. Dar ce pătim când avem rude decedate dincolo, peste graniță! Până să obținem aprobare, îngroapă mortul. Așa că, mai bine ne lipsim, îl plângem aici.

În zilele următoare, împreună cu familia Predună, Ioana și Vasile au vizitat mănăstirile din jur, rezervând o zi numai pentru Putna, „Ierusalimul Neamului Românesc”, după cum a numit-o cel mai mare istoric român.

Atunci, tinerii vizitatori olteni au trăit un moment care – spun ei – îi înflorează de câte ori și-l amintesc: Un bătrân cu cămașa bogată în cusături pe piepți și pe mâneci, strânsă la mijloc într-un brâu lat peste pantalonii albi, cu mustața-i stufoasă răsucită și cu pletele dalbe, de credeai că este unul din plăieșii Marelui Ștefan, a rămas nemișcat în fața marmorei ce acoperea mormântul vrednicului voievod. Apoi, a rostit „Tatăl nostru”, s-a închinat de trei ori rostind „Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac!”, a îmbrățișat acea lespede de Carrara scâldând-o cu lacrimile sale abundente, după care s-a ridicat și s-a închinat din nou, rostind: „De-acum, Doamne, poți să mă chemi la Tine, că am sufletul împăcat! Iar voi – și s-a întors cu fața către grupul său – puteți să-mi faceți ce vreți!”

-De-am fi toți ca el...

Muzică • Muzică • Muzică • Muzică • Muzică • Muzică • Muzică**Geo Fabian****Regii valsului vienez**

Trăsătura caracteristică a Austriei în secolul XIX a fost uriașa „foame” de muzică, care n-a fost întâmplătoare, avea un fond evident social. Era nevoie de o atmosferă mai liniștită, în care muzica să reprezinte unul dintre pilonii înțelegerii umane. Ca urmare, saloanele nobiliare și casele orășenești, sălile de concert și teatrele au găzduit tot mai multe manifestări muzicale. Acest „curs” al evenimentelor artistice a fost susținut puternic de o întreagă pleiadă de mari și mici maeștri, situați în umbra binecuvântatei „îmbrățișări” a lui Haydn și Mozart. Forța imaginativă și expresivă a muzicii compozitorilor vienezzi s-a dezvoltat în contactul strâns cu teatrul popular, în cadrul căruia muzica avea un rol important. În acest cadru, compozitorii au învățat pur și simplu și eficient să exprime diferite situații dramatice, sentimente și caractere. Zeci de compozitori de diverse naționalități și culturi au optat pentru orientări spre simplitate și un fel de amabilitate naivă, care au înlăturat barierele dintre muzica distractivă și celelalte genuri muzicale. Cu alte cuvinte, a fost vorba de o epocă a muzicii „unice”. Până în anul 1800, principalul dans a fost menuetul (strâns legat de regele francez Ludovic al XIV-lea și compozitorul Jean-Baptiste Lully (1632-1687), dans care timp de un secol și jumătate domina balurile de curte și viața socială a nobilimii europene. Succesiva clasă orășenească a preluat elemente ale vieții aristocratice (de exemplu, întrunirile muzicale „de casă”), renunțând la, de-acum, învechitul dans.

În anul 1786, pentru prima dată, două perechi, în cadrul reprezentației „Una cosa rara” de Vicente Martín y Soler (1754-1806), au dansat, la Viena, valsul, care dândă a cucerit spectatorii și a căpătat o largă recunoaștere publică. Moda valsului a „penetrat” toate vârstele, devenind în scurt timp un simbol al noii epoci sociale. Forma valsului a devenit pentru mulți compozitori demnă de luat în seamă, stând la baza lucrărilor lirice pentru pian, ca și a opusurilor concertante. Unul dintre primii compozitori care s-a înscris pe această linie a fost Johann Nepomuk Hummel (1778-1837), primele sale dansuri, datând din anul 1808, sunt considerate primele valsuri de concert. În 1818, Carl Maria von Weber (1786-1826) a scris rondo-ul său pentru pian intitulat „Invitație la dans” (vals), op. 65, orchestrat mai târziu de Hector Berlioz (1803-1869), compus ca un șir de câteva valsuri cu o scurtă introducere și o pilduitoare încheiere. Această formă a fost preluată și îmbogățită de către dinastii întregi de „regi ai valsului”, printre care Joseph Lanner (1801-1843) și familia de muzicieni Strauss.

Johann Strauss- fiul a lărgit introducerea la dimensiunea unei uverturi orchestrale, iar finalului (Coda) i-a acordat semnificația unei dezvoltări ale temelor valsuri-

lor din partea mediană. Astfel, a conferit formei valsului de concert o înfățișare de întreg simfonizat.

Orchestra J. Strauss- fiul

Johann Strauss- tatăl (1804-1849), în perioada sa de glorie (cea mai cunoscută lucrare a sa fiind „Marșul lui Radetzky”), a înființat o celebră orchestră, formată din 200 de instrumentiști, cu care a întreprins turnee printr-un șir de țări europene. Dintre cei trei fii ai săi muzicieni (Johann, Josef, Eduard), Johann Strauss- fiul (1825-1899), a înființat, la rândul său, în 1844, o orchestră mică, cu care a început să-l concureze pe tatăl său, îndepărtându-l, practic, de lumea spectatorilor vienezzi. Ulterior, J. Strauss- fiul, pe urmele tatălui său, a concertat în Rusia, Anglia... De o eleganță melodică cuceritoare, de o strălucire sonoră unică, muzica sa prezintă trăsături expresive originale. A scris peste 150 de valsuri (celebre sunt „Frumoasa Dunăre albastră”, „Sânge vienez”, „Vals imperial” ș.a.), care sunt adevărate fantezii dansante, pline de bună dispoziție și antren, dar și de generozitate melancolică. Unduitoarele sale melodii au permis publicului de ieri și de azi să-și exprime prin intermediul mișcării dansului în trei timpi o deplină și nedisimulată bucurie de viață. În acest înțeles, valsurile rămân pentru totdeauna sinonime cu distracția nobilă, de o sinceritate fără seamăn.

În istoria muzicii autohtone, Iosif Ivanovici (1845-1902) este considerat, cu îndreptățire, regele valsului românesc; valsul său „Valurile Dunării” (pentru fanfară, în versiunea inițială, apoi reorchestrat de către compozitorul francez Émile Waldteufel și, ulterior, înregistrat pentru prima dată de casa Decca

Records, în aranjamentul realizat de Al Jolson și Saul Chaplin), a egalat în popularitate, pe plan internațional, chiar și „Frumoasa Dunăre albastră” a lui J. Strauss- fiul.

**Prof.dr. Adrian Năstase,
Raluca Marina Langă**

Oltenii de la Dunăre și plantele (I)

Prezentăm această lucrare care încearcă să reliefeze importanța plantelor în viața materială (așezări, ocupații, meșteșuguri, hrană, tămăduirea unor boli) și spirituală a locuitorilor din Lunca Dunării, de la Cetate la Corabia. Deoarece s-a scris puțin despre această parte a țării, timp de peste cinci decenii a fost cules, de la bătrânii satelor, un bogat material botanic și informații despre semnificația denumirilor și întrebuițării plantelor.

Teritoriul cercetat este situat în sudul Olteniei, la interfeșa zonelor etnografice Dolj și Câmpia Romanților.

Clima zonei este continentală, cu temperaturi medii anuale de 11⁰ C, dar cu contraste mari între temperaturile lunilor de iarnă și de vară. Cantitățile de precipitații sunt în medie de 500 mm pe an, iar vânturile predominante sunt Crișul și Austrul.

Vegetația de pe terasele Dunării și Jiului era săracă, specifică nisipurilor zburătoare, spre deosebire de vegetația din luncă, abundentă, chiar luxuriantă.

Datorită acestor condiții naturale, cărora li se adaugă binefăcătoria apă a bătrânului Danubiu, așezările sunt mari, de tip adunat, cu funcții agricole sau mixte (agroindustriale) și orașele Calafat, Bechet, Dăbuleni, Corabia. În vremurile străvechi, în Lunca Dunării oltene, predominau bordeiul de pământ și coliba la suprafață. Pentru construirea acestora, și mai târziu a celorlalte adăposturi (acareturi), un rol important l-a avut lemnul din secularele păduri de stejar (*Quercus pedunculiflora* și sp.) de la Dăbuleni, Bechet, Sadova, Ostroveni, Pisculeț etc. Pentru construcții se mai folosea lemnul de plop (*Populus* sp.) și salcie (*Salix* sp.), iar la sfârșitul secolului al XIX-lea, lemnul de salcâm

(*Robinia pseudoacacia*) plantat aici pe circa 40.000 ha, în masiv, pentru oprirea deflației eoliene.

Lemnul brut, cioplit sau tăiat în scânduri, folosea la înălțarea pereților și acoperișurilor, iar mai târziu, ca urmare a restrângerii pădurilor, doar la îngrădiri de nuiele umplute cu pământ. În vremurile mai apropiate, pentru construcții se foloseau „turte” din pământ și paie, chirpici din lut cu paie sau pleavă.

Până mai ieri, casele și dependințele erau acoperite cu trestie (*Phragmites australis*), papură (*Thypha latifolia*) și cu paie de secară (*Secale cereale*) sau grâu (*Triticum aestivum*).

Și în interiorul casele țărănești lemnul a fost și mai este prezent. La vatră, corlata era din lemn. La fel unele obiecte de uz gospodăresc: masa și scaunele cu trei picioare (salcie sau plop), blidele, lingurile, solnițele și dulapurile de vase, pivele pentru sare și lăzile de mălai etc.

În camera de zi (odaia bună) întâlneam patul din lemn de salcie și mobilierul adecvat: lăzi de zestre (stejar), masa și scaunele, cuierul etc.

Obiectele textile de port (ii, costume), de podoabă și de casă (ștergare, albituri de pat, fețe de masă și de pernă, perdele, covoare, așternuturi ș.a.) erau țesute din in (*Linum usitatissimum*), cânepă (*Cannabis sativa*), bumbac (*Gossypium herbaceum*), borangic și din lână oilor.

În fața curții, pentru uz comun, se găseau fântânile cu cumpănă și ciuturi din lemn de stejar. O fântână dintr-un „burlan” de tufan scobit am descoperit în 1974 în nordul Bechetului, împreună cu ing. Dumitru Arambaș. Ea fusese „slobozită” de Stoian Ogrineanu la 1888 și folosită până după primul război mondial. Astăzi, această fântână „înaltă” de 2,5 m (inițial

Științele naturii • Științele naturii • Științele naturii • Științele naturii

avusese circa 5 m) și cu diametrul de 1,5 m, se află la muzeul orașului Bechet.

Întreaga gospodărie era împrejmuită cu gard din trestie, iar mai târziu din scânduri de salcie, plop, dud sau salcâm.

Ocupațiile locuitorilor din zonă erau și sunt diverse, predominând agricultura, care asigură necesarul de hrană și surplusul de produse pentru schimburile comerciale. Aici se cultivau: grâul, secara, pepenii (*Citrullus lanatus*), orzul (*Hordeum vulgare*), meiul (*Panicum miliaceum*), fasoița (*Phaseolus vulgaris*), cânepa și inul, apoi porumbul (*Zea mays*), floarea soarelui (*Helianthus annuus*), sfecla de zahăr (*Beta vulgaris* var. *altissima*), tutunul (*Nicotiana tabacum*), cartoful (*Solanum tuberosum*), sorgul (*Sorghum bicolor*), ricinul (*Ricinus communis*), soia (*Glycine max*) și arahidele (*Arachis hypogaea*).

Pentru pregătirea terenului, semănat, întreținerea culturilor, recoltarea și păstrarea produselor, multe din obiectele și uneltele folosite erau confecționate din lemn. Plugul avea grindeiul și coarnele din lemn de păr (*Pyrus communis*), dud (*Morus alba* și *M. nigra*) sau salcâm. Asemănătoarea erau rarița și prășitoarea. Grapa era din „mărăcini” – păducel (*Crataegus monogyna*) sau crengi de dud. Porumbul era semănat cu parul de plop sau cu călcâiul.

La recoltatul grâului erau folosite secera cu mâner de lemn de salcie, coasa cu „copârâia” de jugastru (*Acer campestre*) sau salcâm și „picioarul” de dud. Grebla era din lemn de ulm (*Ulmus minor*) cu coada de alun (*Corylus avellana*). În prezent, pentru transportul baloților, în urma preselor, sunt folosite sănii cu tălpici de dud sau salcâm.

Pomicultura era puțin practică în zonă, din cauza gerurilor din iarnă și căldurilor (ce „coc oul în nisip”) de vară, care distrugau sistemul radicular al plantelor. Ici, colo, prin curți erau câte un măr (*Malus domestica*) sau păr, cireș (*Prunus avium*), vișin (*Prunus cerasus*),

zarzăr (*Prunus armeniaca*), corcoduș (*Prunus cerasifera*), mai mulți gutui (*Cydonia oblonga*) sau câte un nuc (*Juglans regia*), la vie. Mai ieri, „poamele” erau procurate de la „mocanii” din Vâlcea, pe un ciur de mălai sau o baniță de „boabe” (grâu sau porumb).

În zonă, arborele îndrăgit al localnicilor a fost dudul, pentru: umbră, când sătenii erau la sapă în câmp; „coteț” pentru găini; frunza ce hrănea viermii de mătase; butoaiele în care țuica devenea galbenă ca lămâia; duplele ce se mâncau dimineața „pe inima goală”, sau copiii se băteau cu păsările și purceii pe atractivele fructe.

Viticultura a fost și este o îndeletnicire practică empirică de locuitorii de aici. Până nu demult, în pădurile din luncă, vița de vie (*Vitis vinifera*) creștea sălbatic. Cu timpul s-a răspândit soiul „1001”, iar prin selecție s-au obținut soiurile autohtone: roșioară, zaibăr, berbecel, săină și corb. Butașii viței de vie erau „îngropați” cu „sădilica”, apoi cu cazmaua.

Cosoarele pentru tăiatul viei și culesul strugurilor aveau mânerul din lemn de salcie. Strugurii erau culeși în coșuri de nuiel de răchită și transportați cu carul. Pentru zdrobitul strugurilor se foloseau zdrobitorul din lemn de dud, linul de stejar, salcâm sau dud, iar vinul se păstra în butoaie de stejar, dud și salcâm. La vie, pentru pază, se făceau cătune și foișoare din stuf.

Va urma (II, III...)

Carmen Todor

Programarea neuro-lingvistică

Cea mai mare provocare a omului este, probabil, aceea de a se cunoaște pe el însuși. Pentru cel care alege să trăiască atent și smerit, orice context al vieții poate fi folosit pentru autocunoaștere și pentru perfecționare. Dar, dincolo de intenția sau dorința de a ne înțelege și de a ne îmbunătăți constant, instrumentele pe care le avem la dispoziție, pentru acest demers interior, contează și ele.

M-am întâlnit cu Programarea Neuro-Lingvistică (NLP) acum mulți ani, pe când studiam pentru a deveni psihiatru, în cadrul rezidentiatului. Între numeroasele perspective asupra omului și felului în care mintea sa funcționează, NLP-ul a ieșit în evidență prin orientarea pragmatică, abordarea structurată și centrată pe rezultate. Și pentru faptul că, într-o formă mai restrânsă a sa, era disponibil pentru oricine, nu doar pentru terapeuți.

Dacă totul are o poveste, în cazul de față ea ne spune că, în America anilor '70, când curiozitatea și setea de cunoaștere se împleteau cu libertatea de experimentare, doi colaboratori foarte pasionați – lingvistul și psihologul John Grinder și matematicianul Richard Bandler – își puneau întrebarea: de ce unii psihoterapeuți sunt mai buni decât alții? De ce, în cadrul fiecărei metode existente, sunt oameni care își conduc clienții spre vindecare mai rapid? Așa că au început să studieze trei dintre psihoterapeuții de succes ai vremii, care utilizau sisteme de psihoterapie diferite (Hipnoză, Gestalt și Terapie de familie), dar care obțineau rezultate foarte asemănătoare: clienții lor se declarau mulțumiți – și-au rezolvat problema, eventualele simptome

subiective și obiective au dispărut și ei se simt bine.

Ceea ce Grinder și Bandler au descoperit a fost că, indiferent de abordarea terapeutică, acești trei specialiști făceau, de fapt, aceleași lucruri: își conduceau, de exemplu, clienții prin procese de asociere și disociere emoțională, îi plimbau pe o linie a timpului interioară (unde trecutul, prezentul și viitorul pot fi folosite în multe moduri), îi ajutau să își schimbe perspectiva sau poziția perceptuală, să ia noi decizii, să își acceseze resursele interioare și, implicit, să își schimbe comportamentul. Așa a ieșit în evidență importanța nu doar a conținutului psihic, dar și a proceselor intrapsihice.

Pe baza a ceea ce au descoperit, Grinder și Bandler au pus bazele unei metode foarte pragmatice, pe care au numit-o “programare neuro-lingvistică”. Asta pentru că una dintre concluziile lor a fost că mintea este asemenea unui soft sau program de calculator – de calitatea softului depinde calitatea vieții. Reprogramarea se poate face prin informație senzorială procesată corespunzător (de aici termenul “neuro” – care se referă la imagini, sunete, senzații, gusturi sau mirosuri și asocierea lor cu anumite stări interioare) și prin intermediul limbajului. Altfel spus, ceea ce ei ne propun este reprogramarea minții, pentru o viață calitativ superioară.

Oamenii se atașează, cel mai adesea, de istorii și povești. Totul are o poveste, ceva de spus și, desigur, semnificații și interpretări. Așa că, mereu, creăm aceste istorii personale, le căutăm, le repetăm, le nuanțăm sau reinventăm – povestea mea, povestea ta, a lucrurilor, națiilor sau

Neuro-lingvistica • Neuro-lingvistica • Neuro-lingvistica

timpurilor. Această tendință a minții noastre se reflectă și în cele mai multe forme de psihoterapie, în care omul își spune povestea, caută să o înțeleagă și să-și vindece trecutul, să-și îmbunătățească prezentul și viitorul.

NLP-ul este diferit. NLP-ul nu este orientat spre poveștile sau miturile personale și spre conținutul acestora, ci spre procesele mentale din spatele lor. Așa că nu este interesat prea mult să afle, de exemplu, *de ce* ești trist sau nemulțumit, ci *cum faci* să fii trist și nemulțumit și *cum îți menții* aceste trăiri – dacă eu aș vrea să simt ce simți tu, cum ar trebui să procedez? Ce fel de imagini, dialoguri interioare sau senzații ar trebui să îmi creez și cum să le păstrez, mai ales? Sunt întrebări uimitoare pentru mulți dintre noi, pentru că ne-am obișnuit să nu ne considerăm responsabili pentru ceea ce facem cu mintea noastră, pe care o considerăm mai mult un stăpân decât un instrument de lucru. În felul sau unic, NLP-ul ne învață să ne detașăm de poveștile sau telenovelele personale și să preluăm controlul asupra unor butoane interioare, senzația fiind aceea a unui pilot care învață, în sfârșit, cum să își piloteze propria aeronavă!

În NLP nu contează, deci, atât de mult Biograful interior, ci Managerul interior, cel care ne întreabă: “vrei să te simți mai bine, să îți schimbi un comportament sau să înveți ceva nou – ce trebuie să faci, la nivel de minte”? Aceasta este o întrebare esențială; NLP-ul este interesat de toate procesele sau pașii interiori pe care trebuie să îi urmărim pentru a ne vindeca trecutul, dar și pentru obține un nou nivel de performanță, pentru a ne clarifica obiectivele de viitor, de planul și pașii de parcurs pentru ne atinge aceste obiective personale armonioase. Este interesat de Conștient și de Subconștient, în egală măsură

și de felul în care ele pot colabora, pentru binele nostru. Este mai mult o inginerie interioară decât o povestire și o simbolistică. Și este foarte eficient.

La ora actuală, elemente din NLP sunt folosite nu doar în psihoterapie sau coaching, ci și în comunicare, management, pedagogie, marketing, negocieri sau vânzări.

Am fost așa de mulțumită de rezultatele pe care le pot obține cu această metodă, încât eu am adoptat-o, definitiv. Am devenit unul dintre primii formatori în Programare Neuro-Lingvistică din România, apoi președinte al Asociației Române de NLP și, de câțiva ani, vicepreședinte al Asociației Europene.

Periodic, ne întâlnim și în țară și la nivel european, facem schimb de experiență și încercăm să ne perfecționăm. Îmi place enorm faptul că, după câteva minute preliminară, uităm de țara din care venim și ne regăsim că simpli oameni care au o pasiune comună. Până la urmă, ceea ce ne unește este cunoașterea și împărtășirea ei este una dintre cele mai inspiratoare experiențe.

Teatru • Teatru • Teatru • Teatru • Teatru • Teatru • Teatru

Mihaela Chirițescu

Rinocerii

Celebrul regizor american Robert Wilson care a montat pentru prima dată în România alături de o echipă de colaboratori, a realizat regia spectacolului *Rinocerii* de Eugène Ionesco, spectacol care face parte din repertoriul curent al Teatrului Național *Marin Sorescu* din Craiova.

Un extraordinar spectacol de pantomimă transpus prin simboluri și sugestii, prin mișcări care sugerează anumite dorințe, senzații și idei realizat cu strictețea și finețea necesare genului în care printr-o găselniță regizorală, inconfundabilul actor Ilie Gheorghe preia aproape în întregime replicile tuturor personajelor. Logicianului (Ilie Gheorghe) care „vorbește” în numele tuturor, în vocea căruia pare a stăruî însăilătura spectacolului, i s-a atribuit rolul primordial prin care organizează scenele și aparițiile personajelor.

Din distribuția spectacolului fac parte: Valentin Mihali (Bérenger), Iulia Lazăr (Daisy), Claudiu Bleonț (Jean), Valer Dellakeza (Dudard), Tamara Popescu (soția băcanului), Angel Rababoc (băcanul), Nicolae Poghiric (domnul bătrân), Ilie Gheorghe (logicianul), Raluca Păun (gospodina), Monica Ardeleanu (chelnerița), George Albert Costea (patronul cafenelei), Cosmin Rădescu (domnul Papillon), Constantin Cicort (Botard), Mirela Cioabă (doamna Boeuf), Dragoș Măceșanu (un pompier), Iulia Colan, Ion Colan (domnii bătrâni) și Corina Druc, Geni Macsim, Natașa Raab, Costinela Ungureanu, Clara Vulpe, Cătălin Băicuș, Cosmin Dolea, Claudiu Mihail, Șerban Mîrea, Marian Politic, Anca Maria Ghiță, Eugen Titu, Cătălin Vieru în rolul rinocerilor.

Robert Wilson alege vizualul drept modalitate de transpunere a „rinocerizării”. Însă la finalul piesei, Daisy duce „povara” de „a spune” concluzia: „Trebuie să fii în pas cu epoca ta”. Și

tot în pas cu timpul prezent se află și regizorul atunci când transpune o piesă a lui Eugène Ionesco, care face parte din teatrul absurdului, într-o altă formulă a teatrului decât cea obișnuită, una care să fie mai ușor de înțeles și ale cărei învățăminte să aibă actualitate.

Tot „actual” este Robert Wilson atunci când „îi face pe plac” lui Ionesco prin replica-cheie a lui Botard: „Nu vezi ce fericiți se simt în pielea lor?” Nu există o a doua conștiință care să poată stabili pentru noi-înșine, calea spre fericire. Suntem stăpânii propriei condiții, așa cum scria Ionesco în „Jurnal în fărâme”: „Este liber cel care trăiește, nu contează cum trăiește, important este să nu refuze să traiască...”

La fel cum personajul Bérenger are în permanență nevoie de confirmarea valorii sale, și operei de artă îi trebuie confirmată valoarea de-a lungul timpului. Piesa *Rinocerii* va răspunde în orice epocă ar fi jucată sau citită, nevoilor „omului nou”. Cu fiecare nouă lectură sau vizionare, în fiecare personaj al piesei se va naște o altă și altă personalitate adaptată întotdeauna individualității cititorului și spiritului epocii în care acesta va viețui.

Dan Lupescu

Borne în timp: Pornind de la Florea Firan și Revista *Scrisul Românesc* (la 90 de ani)

Superba sală a oglinzilor din Muzeul de Artă/Palatul Jean Mihail din Craiova a găzduit, în zilele de 5-6 octombrie 2017, ediția a XII-a a Colocviilor *Scrisul Românesc*. Temă extrem de incitantă, aidoma celorlalte unsprezece din edițiile anterioare: *Intellectualii, Puterea și Tehnologia*.

După o punere în ...gardă minuțioasă și, pe alocuri, provocatoare, deloc plictisitoare, deși s-a întins pe aproape 40 de minute -, prof. univ. dr. Florea Firan, director al instituției *Scrisul Românesc* – Fundația-Editura, a invitat la microfonul dezbaterilor pe acad. Victor Voicu, secretarul general al Academiei Române, fondator, în urmă cu 46 de ani al Facultății de Medicină din Craiova (devenită, după 1989, Universitatea de Medicină și Farmacie), apoi pe acad. Gheorghe Păun, matematician și informatician de notorietate mondială, citat de 18.000 (optsprezece mii) de ori în studii de specialitate de pe Terra, scriitor și spirit artist, fondator și realizator al revistei *Curtea de la Argeș*.

Din unghiuri diferite, în funcție de domeniile în care s-au specializat de-a lungul unei vieți de studiu aplicativ tenace, zi de zi, viață de reflecție, conexiuni interdisciplinare și trudă creativă, ani de osârdie și practică temerară, cei doi academicieni au încântat audiența (care luase cu asalt sala Muzeului de Artă) prin punctele de vedere noi și novatoare, prin consistența argumentelor aduse în discuție, verticalitate, profesionalitate, rectitudine morală și civică, demnitate națională și conștiință identitară – sângărândă, în deceniile din urmă.

Fascinante, cele două excursuri și excursii întru Spirit Românesc, European și Universal - în care ne-au luat părtași și ne-au purtat pașii, inimile și mințile, iluminându-ne, sădindu-ne Bucurie în suflete, în cugete și simțiri – ne-au convins că forul științific suprem al țării (pe care politicaștrii noștri de astăzi îl ocolesc cu abilitate ignorant-vicleană), în genere, România anului de grație 2017 încă dispun de o Elită adevărată, de super-clasă, care, dacă ar exista voința politică minimală la forurile de decizie legislative, executive, administrative, ar fi în măsură să tragă masele după ele, să le zbicească din inerție, la modul constructiv, pentru a ieși, măcar în ceasul al 12-lea, din tunelul răsturnat în care ne afundăm de 28 de ani, tunel cu fundul în sus și capătul în bezna infernului cu smoală clocotitoare...

Au urmat, în prima zi de dezbateri pe tema *Intellectualii, Puterea și Tehnologia*, intervențiile de altitudine umanistă indiscutabilă susținute de prof. univ. dr. Dumitru Radu Popa (absolvent al Colegiului Național Frații Buzești din Craiova, în 1967, D.R.P.-ul mic, cum e numit cu simpatie), prodecan al Facultății de Drept și director general al Bibliotecii aceleiași instituții de la o prestigioasă Universitate din New York, respectiv, de conf. univ. dr. Ioan Lascu, de la Facultatea de Litere a Universității din Craiova.

Au fost lansate, apoi, volumul *Avangarda și avangardismul* (reunind comunicările științifice de la colocviul din 2016), numărul special (10/2017) al revistei *Scrisul Românesc*, care a împlinit 90 de ani de la prima apariție, după care s-a vernisat expoziția de cărți și reviste *Scrisul Românesc 2006-2017*.

În stilu-i inconfundabil, actorul Emil Boroghina, manager general al Teatrului Național din Craiova în gloriosul *Deceniu Purcărete* (330 de spectacole triumfale, dintre care 101 cu *Phaedra*, în zeci de turnee de pe cinci continente) a dat viață unui recital de excepție pe versurile primului poet din spațiul stră-românesc: Ovidiu, exilat, din capitala Imperiului Roman, pe malurile Pontului Euxin.

Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie • Poezie

Ioan Laurențiu Vedinaș

Operație

Am făcut un city breack în inima ta
Iar în centrul orașului am băut
tacticos o cafea dublă cu lapte
Lângă hotelul nou al
dezamăgirilor
Am bătut la pas arterele
importante
Și când am obosit, am luat
metroul spre stația dintre orașe
Stația care despărțea Nordul de
sud, estul e vest și tinerețea de
nefericire.
Hotelul n-a fost scump, avionul n
nici atât.
Doar că m-au omorât popasurile
inopinate,
Simplele tale aritmii
Și atunci, ca un chirurg batrân cu
barbă lungă și chelie
Mi-am aruncat bisturiul în cutia cu
otrăvuri.

Playstation

O floare, dacă moare prematur,
virgină și nemăritată cu vaza,
oare este dusa la tomberon în
rochie de mireasă?

Cu oamenii e altceva. Acolo, sus,
nu e deloc bine, cum se spune că
nimeni nu s-a mai întors pentru că
a dat peste fericire. Nici vorbă.

Este exact ca o închisoare, pe
moarte de data asta.
Iar moartea e infinită.
Mulți vor să rămână cu picioarele
pe pământ, doar că avem o
eternitate să simțim pământul la
picioare și doar o scurtă perioadă
să reușim să zburăm.

Revenind la închisoarea de sus,
acolo sinucigașii au cea mai grea
lipsă de trai. Sunt exact ca
pedofilii în pușcăriile de aici.
De ce? Pentru că restul deținuților

ar fi dat orice ca să mai trăiască,
iar ei și-au luat viața de bună-voie.

Asta le creează frustrări morților
tatuati și chelioși. Și bat la ei ca la
fasole.

Nici decedații proaspeți n-au
liniște multă vreme. Poa' să le
facă cei de acasă sute de
pomeni, tuciuri pline ochi cu
colivă.

Șase săptămâni, au belit
lumânarea.

Munca în folosul penitenciarului.
Plus bățile de joc aferente.
Măsoară grădina Raiului cu bățul
de chibrit, tund norii cu forfecuța
de unghii. Lustruiesc stele cu
pasta și periștea de dinți.
Aspiră praful de pe lună cu
aspiratorul de mașină.

Vorba cântecului:
„Dușurile merg și ele, mâncare
bună,
Și dacă ești mort de treabă, o
vizită pe lună.”

Adică? Cum vine asta, vizită?
Foarte simplu. La o anumită
perioadă, ai voie să te culci într-o
cameră specială, vreo jumătate
de oră, și acolo îți apare în vis
cineva drag, să-ți mai povestească una-alta.

Doar că n-ai voie să dai din casă.
Să-i povestești tu cum e la voi,
Dacă te-ai scăpat cu ceva, te-ai
lins pe bot cu vizitele.

God stă toată ziua și..fiindcă nu
are la cine să se roage, bea
Budweiser și mai face o Fifa cu
Sfântul Petru. Își aleg un stadion
de pe pământ, două echipe și
încep să mestece în console.
De regulă, Dumnezeu ia Realul și
Petrică, Barcelona.
De aceea se cheamă și El
Clasico.

Corina Comarnițchi, o poetă a penelului

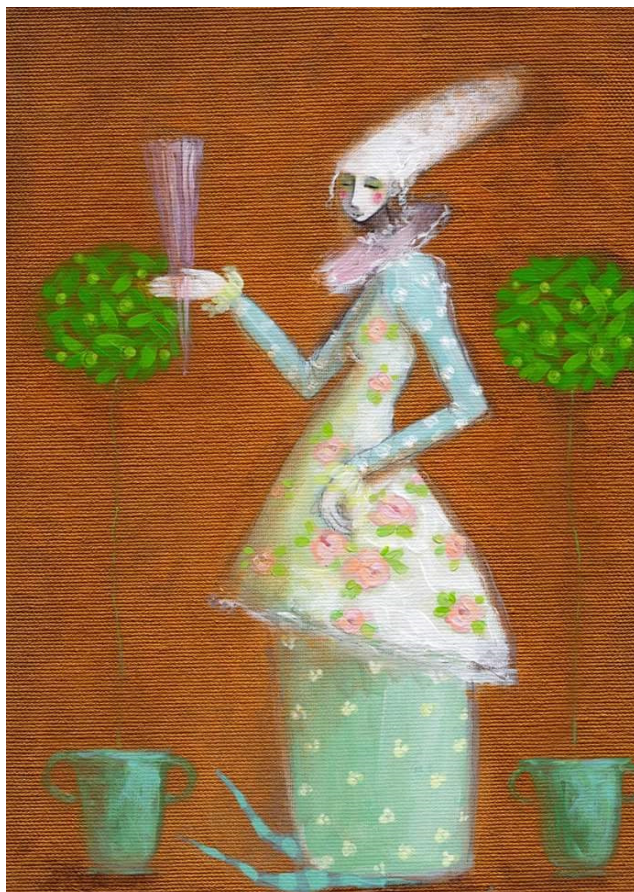
Întâlnirea cu lucrările Corinei Comarnițchi a fost pentru mine una sub semnul mirificului, al menuetului grațios, creând o stare de impondrabilitate. Căci făpturile create de artistă aluneca în spații uneori deschise, alteori subtil construite din colaje, ziare, dantelă, tulle.

Corina Comarnițchi s-a născut în 22 iulie 1979, este absolventă a Universității de Vest Timișoara. Absolventă a Secției de design vestimentar la nivel de licență și Secția de textile la nivel de master, Corinei Comarnițchi îi este la îndemână să-și îmbrace personajele în dantele și mătăsuri, pentru că are o aplecare naturală spre scenografie, spre costumul de teatru în care „există o libertate de exprimare și neconvențional – materialele: hârtia, sârma, tulle, gips, pânză, folosite în așa fel încât ele să reinterpreteze materialele existente, ale materialității, obiecte din lumea reală”.

Îi sunt dragi obiectele de decor realizate în tehnica papiér-maché și pictură, aducând în lumină, o lume veche plină de savoarea trecutului. Vestimentația ca obiect artistic este recompusă în ritmurile fascinantei La Belle Epoque, a Anilor Nebuni, eleganța și feminitatea, noblețea veșmintelor din aceea epocă sunt tot atâtea căi de exprimare pe care artista le folosește cu îndemânare și pasiune. Personajele create pășesc în lumea noastră fie purtând amăgitoare măști, fie scuturând domol din puful evantaielor.

Artista trece ușor de la un personaj la altul, fie că sunt personaje singulare, fie că sunt pe-

rechi, purtând însemne ale costumului de arlechin în tonuri suave de roz și bleu, fără stridente cromatice. Portretele nu trădează tristețe, ci mai degrabă o stare duios-meditativă. Arlechinii Corinei nu au nimic cu tristețea, ei aparțin unei lumi ideale, în care plutirea este o stare naturală. Perechile de arlechini, în îmbrățișări tandre, refac o unitate primordială, își împrumută culorile veșmintelor, gesturile sunt pline de grație, se naște un întreg echilibrat.

Acceptând provocările vizualului, creând volum, potrivit perspectiva, redă anumite naturi statice pline de același aer hieratic. Își alege obiecte simple, o ceșcuță din porțelan fin în care se răsfăță câteva fire de lavandă, încât spațiul pe care îl crează este unul al miracolului interior. Apoi, coboară în lumea frumoasă a copilăriei, creând cu nonșalanță jucării din stofe, catifele și plușuri, dantele și mărgelile colorate. Așa apar personaje precum Boris – Motanul dungat, care poartă o lavalieră din cea mai fină dantelă, apoi, păpușa Louise, înveșmântată în catifele și mătăsuri

fine, fiecare venind să ne spună povestea lor.

Corina Comarnițchi rămâne totuși fidelă picturii de șevalet. Arlechini reprezintă tema sa predilectă și ca o noutate, principală în aces joc al culorilor, pare a fi arlechina: curtată, dorită îmbrățișată, mamă, copil, uneori Înger, coborât între oameni pentru a aduce încredere și speranță. Corina Comarnițchi este un artist complet, care creează frumosul și îi acordă un anumit grad de independență.

Dan Lupescu

Marin Sorescu în postume

Binevenit și necesar, poate chiar așteptat cu înfrigurare, contrariant și, pe alocuri, provocator, dar și iritant -, volumul *Marin Sorescu în postume* își atinge, indiscutabil, cel puțin una dintre ținte: stârnește interesul față de scriitorul total din Bulzești, laureat al Premiului Herder (1991), care a trecut pe lângă încununarea cu Nobelul pentru Literatură, nu o dată, ci de două ori. Stârnește interesul și, concomitent, sintetizează cu osârdie și destulă acuratețe o arie cu adevărat copleșitoare de informații despre destinul creației, de toate felurile, a lui Marin Sorescu, după data fatidică de 8 decembrie 1996, când a trecut devreme, mult prea devreme și repede, repede în cer.

Fiind unul dintre cei mai prolifici scriitori români – alături de Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi, G. Călinescu, Lucian Blaga, Adrian Păunescu și Dumitru Radu Popescu -, Marin Sorescu, adulat de marea masă de cititori, comentat favorabil de un continent de critici literari și dramatici (din țară și din lume), dar și amendat de alții (ca formulă lirică, în primul rând de Al. Piru), este printre puținii profesioniști români ai scrisului care s-au bucurat, în timpul vieții lor, de a li se fi consacrat trei studii percutante, reunite în volume de sine stătătoare: *Marin Sorescu. Instantaneu critic* (București, Ed. Albatros, 1983) de Mihaela Andreescu; *Marin Sorescu sau despre tânjirea spre cerc* (1993), respectiv, *Marin Sorescu și deconstructivismul* (1995), de Maria Vodă Căpușan și Maria-Ana Tupan. În intervalul 1998-2003, așadar postum, văd lumina tiparului, alte cărți de referință, dintre care Ada Stuparu amintește doar trei. Sunt omise două studii fundamentale: Marian Barbu – *La Liliiec. Șase cărți în căutarea lui Marin Sorescu* (Craiova, Ed. Sitech, 2009) și Grigore Brâncuș - *Expresie populară în ciclul La Liliiec de Marin Sorescu* (București, Ed. Academiei, 2014).

Când părea că hlamida conului de umbră începe să se aștearnă, după trei ani de tăcere editorială în ceea ce privește comentarea operei Bardului din Bulzești -, doamna prof. dr. Ada Stuparu își publică, în 2006, teza de doctorat, sub titlul *Marin Sorescu. Starea poetică a limbii române* (Craiova, Ed. Aius, 2006), volum căruia îi adaugă, în 2016, *Sonetele lui Marin Sorescu* – ecou editorial prompt la splendidul volum *Sonete* (București, Ed. Art, 2016, 280 de pagini, prefată de George Sorescu, ediție îngrijită de Mihaela Constantinescu-Podocea).

Imprimat pe hârtie în ultimele zile ale anului 2017, volumul *Marin Sorescu în postume* - gerat, la Craiova, de Scrisul Românesc (Fundăția-Editura) - se deschide printr-un *Cuvânt-înainte* semnat de fratele mai mare, „mentorul meu școlit” cum îl numea autorul capodoperei *Iona*, prof. univ. dr. George Sorescu (proaspăt nonagenar), urmat de un autentic basoreliev critic: *Despărțirea de Marin Sorescu*, scris de un alt universitar: Florea Firan. Acestor două studii, foarte concise, având rol de pridvor/pronaos al bazilicii care-i omul și opera Marin Sorescu, autoarea le adaugă o antecameră, cuprinzătoare și tot lămuritoare privind complexitatea, profunzimea și impactul universului sorescian, zidită sub un titlu sec: *Prezentare bibliografică*, respectiv, un prim capitol de numai patru pagini și jumătate: *Marin Sorescu, o prezență postumă* – cu virtuți de sinteză și clarificare, menit să-i convingă pe cei mai puțin informați sau ne-binevoitori că, DA, Marin Sorescu este viu, ca spirit, ca operă. Succesiunea de patru preludii simfonice ne deschide o adevărată Cale de Inițiere în ceea ce putem denumi *Galaxia Sorescu* – anume cele șase capitole grupate sub genericul *Noi dimensiuni pentru un portret al artistului*: I. *Creația literară*, II. *Critică literară. Cronici*, III. *Culegeri de folclor*, IV. *Correspondență. Documente*, V. *Memorialistică. Jurnale*, VI. *Creația plastică*. Vastul demers exegetic (ce poate fi intuit rapid fie și numai din citirea acestor intertitluri ale cărții doamnei Ada Stuparu) are, firește, un final pe măsură, în patru trepte (ca și uvertura): *Concluzii, Bibliografie, Opera (volume apărute postum), Referințe critice (selectiv)*.

Cuvântul înainte are nu doar rolul ghidului de lectură și al firului Ariadnei în labirintul creației lui Marin Sorescu publicată în postumitate, ci și menirea de a fixa, din start, ca într-un rondel ori sonet ce tinde spre perfecțiune, **tonul** întregii cărți. Fără cele 30 de volume postume - publicate, în cvasitotalitate, de George Sorescu -, Marin Sorescu risca să rămână în anale și istorii literare doar ca un veritabil revoluționar al viziunii despre textul dramatic (pe urmele lui Eugen Ionescu) și ca autor al șocantului sextet de volume *La Lilieci*, care au un rol similar, pentru stabilirea locului în lirica românească al autorului lor, cu acela al capodoperei *Faust* în cazul lui Goethe. Totodată, Marin Sorescu ar fi rămas cel mai valoros dramaturg român postbelic – împreună cu alt mare oltean contemporan lui și nouă: Dumitru Radu

Cronică literară • Cronică literară • Cronică literară • Cronică literară

Popescu. Dar... Dar, în pofida celor două performanțe, profilul creator al lui Marin Sorescu (poate că și statura sa) nu ar fi fost atât de rotund, armonios, sferic, fără aportul de substanță și subtilitate al celor 30 de volume postume.

Din microportretul creionat, pe ton sobru și echilibrat, de George Sorescu, reținem că volumul tipărit de Ada Stuparu la finele anului 2017 cuprinde prezentarea – bine sistematizată, subliniem noi – a operei lui Marin Sorescu publicate postum, în toate genurile literare, dar și culegeri de folclor, „un bogat fond documentar alcătuit din corespondența și jurnalele pe care scriitorul le-a întreținut o lungă perioadă de timp. Nu a fost exceptată nici creația plastică, toate contribuind la o mai bună cunoaștere a unui creator complex și prolific”. Echilibrat, punctul de vedere al Adei Stuparu conform căruia „opinile critice elogioase, precum și cele nefavorabile, **au menținut interesul pentru o operă de referință**” este urmat de inventarierea pe care autoarea cărții *Marin Sorescu în postume* o face creațiilor antume ale protagonistului: 40 de volume de poezie, nouă volume de teatru, trei romane, cinci volume de critică, interviuri și eseuri, „ne mai socotind numeroasele traduceri apărute în străinătate”. Dacă le adunăm, se ridică la numărul de 57, numai în limba română.

Găsim de cuviință să preluăm o informație de pe site-ul *Wikipedia*, care, în finalul fișei de dicționar ce-l privește pe Marin Sorescu, reține sec: „**Oprele lui au fost traduse în mai mult de 20 de țări, totalizând peste 60 de cărți apărute în străinătate.**”. Sigur este, după evidențele noastre, că au fost răsădite în cel puțin 12 limbi de pe Terra și, având în vedere că spaniola, portugheza și engleza se vorbesc pe mai multe continente, considerăm pertinentă cifra de 20 de țări, unde au văzut lumina tiparului volume de poezie, teatru, proză de Marin Sorescu. Cu amărăciune, suntem nevoiți să afirmăm că nici **Prezentarea biobibliografică** din această a treia carte a doamnei Ada Stuparu, nici mențiunea din *Wikipedia* **nu** sunt complete, **nu** sunt întrutotul corecte. Argumentăm prin faptul că Bibliografia din volumul *Marin Sorescu în scrisori de familie. Altar cu parabole*, de George Sorescu (autor și al Cuvântului introductiv, al sintezelor, notelor și comentariilor), ediție revăzută și adăugită (Slatina. Ed. Alutus, 2001), menționează – **cu absolut toate detaliile!** – 73 (șaptezeci și trei) de volume traduse în limbi străine.

Intrând în fondul problemei, prin substanțialul capitol *Noi dimensiuni pentru un portret al artistului* (125 de pagini), Ada Stuparu ne atrage atenția că volumul său **nu** se referă doar la scriitorul, criticul și istoricul literar Marin Sorescu. Ci inclusiv la artistul plastic, pictor și grafician, care ne-a lăsat minimum

câte 400 (patru sute!) de lucrări în fiecare dintre aceste genuri. Doamna profesor doctor Ada Stuparu sintetizează în 48 de pagini, din volumul său, creația literară postumă a lui Marin Sorescu. O realizează într-un stil marcat de sobrietate și concizie, de rigoare academică indiscutabilă, cu maximă meticulozitate și permanentă atenție la nuanțe. Ada Stuparu trece inspirat, după această micro-secvență a studiului său, la un orizont ceva mai larg: „Cantonat încă în forma versului clasic, Marin Sorescu exersează rondelul, precum a încercat și cu sonetul, fabula, epigrama, ca specii care impun restricții de structură și conținut. **Era o școală de poezie pe care singur și-o impusese.**”. Poema *Este ceasul ielelor* constituie un exemplu de izbândă în planul efectelor muzicale. Tonul de incantație – apreciază corect autoarea – duce spre o poezie ritualică, a magiei din spiritul naturii: *În lumina stelelor/ Și la ceasul ielelor/ Ard prin pajiști plantele/ Precum diamantele.// Iar pe gușa graurului,/ E sclipirea aurului.../ Strălucirea perlelor/ Pe aripa mierlelor.*”. Ada Stuparu conchi-de doctoral: „**Realizarea prozodică este fără cusur. Temele mari urmau să vină.**”. Ideea cea mai importantă pe care o relevă autoarea este următoarea: „Din această perioadă (n.n. a studenției, la Iași) datează ciclul de *Cronici fanteziste* care anunță un nou mod de a vedea și a vorbi despre lume, cu mare succes la cititorii tineri, saturați de versuri patriotarde. **Marin Sorescu o lua declarat în altă direcție.**”.

Prof. dr. Ada Stuparu reliefează că tot din această perioadă datează PRIMELE SONETE, *Sonet sonetului* și *Evul Mediu*, „realizări perfecte sub raport prozodic, care anunță opțiunea poetului pentru această formă fixă de poezie.”. Din mediul marin sunt preluate imaginile prin care Marin Sorescu revie unu dintre chipurile precursorului și maestrului său, întru sonet, **Dante**: *Din lacrimi năzărite – mici boabe de cristal/ Ce-au picurat întruna în sufletul lui Dante/ S-a încheat sonetul ca stânca de coral/ Pe fundul trist al mării, acoperit de plante.*” (*Sonet sonetului*). Autoarea intuiește fără greș că, prin apelul la Dante, tânărul nostru poet, aflat la studii, în amfiteatrele Universității A.I. Cuza din Iași, își definea propriile creații prin raportare la modele universale. **Era doar începutul. Însă unul sigur. Fără pic de inhibiții sau ezitări.**

De la disecarea exersărilor lirice tot mai consistente din studenție, Ada Stuparu face saltul - în excursul său hermeneutic – „la celălalt capăt al perioadei creatoare a lui Marin Sorescu”, adică la volumele *Efectul de piramidă* (1998), *Scrânteala vremii* (2000), *Poezii alese de cenzură* (1991), *Sonete* (2016), ultimele două menționate constituind „expresia stărilor încercate de poetul care simte apăsa-

Cronică literară • Cronică literară • Cronică literară • Cronică literară

rea regimului politic, a schimbărilor dramatice, dar și deteriorarea condițiilor de viață. Unele formulări sunt memorabile și spun multe trăitorilor din acea perioadă: *Și vom certa cu morți pământul sterp/ Căci va seca și măduva din verb (Sfântul Andrei, cap de iarnă)...*

Una dintre secvențele cele mai consistente, dol-dora de analize aplicate asupra textului poetic, o constituie cea numerotată (după sistemul promovat de structuraliști) 1.6. : „**Sonetele configurează o latură aparte a creației soresciene.**”. Pornind de la constatarea că **sonetul este forma de poezie fixă cel mai consistent reprezentată în opera lui Marin Sorescu** -, doamna Ada Stuparu realizează, cu măiestrie, o veritabilă operație pe cord deschis din analizarea, cu intuiție și grație feminină, a creațiilor din cele două volume postume: *Sonete inedite* (Ed. Scri-sul Românesc, 2006) și *Sonete* (Ed. Art, 2016)., punctând ferm: „Constituite astfel într-un corpus bine încheiat, cele două volume probează o neînteruptă practicare a acestei forme fixe, activitatea de sonetist a poetului nefiind, practic, niciodată încheia-tă.” Aceasta se întinde în 40 de ani de creație, primul sonet, *Iubirea*, fiind scris în februarie 1954, la *Pre-deal*, iar ultimul, *Stăm în ninsoare*, fiind datat *Cra-iova, 6 ianuarie 1994*. Volumul al doilea cuprinde 239 sonete (incluzându-le și pe cele 182 din *Sonete inedite*). Suntem întrutotul de acord cu Ada Stuparu în afirmația sa conform căreia: „Ceea ce interesează însă nu este numărul mare al creațiilor în care Marin Sorescu respectă schema prozodică a sonetului, ci faptul că acestea **configurează un univers poetic specific.** (...) Analizând mecanismul de producere a sonetului sorescian, se poate pune în evidență **unitatea indisolubilă dintre fond și formă.** Multe por-nesc de la cele mai acute momente ale contempora-neității, interesând prin autenticitatea trăirilor, prin recursul la motive mitice, biblice sau la modele lite-rare.”. Ele se disting – așa după cum relevă George Sorescu în prefața volumului din 2006 - prin „reflec-ție gravă, neliniște, satiră, rostogolită în imagini (...), **toate purtând pecetea unui eu novator.**”.

În pătrunzătoarea sa analiză, Ada Stuparu ține să reliefeze, neapărat, că nici toposul rural nu poate fi ignorat, adnotând că atmosfera satului românesc din sonetul *Ninge în Transilvania* este încărcată de emoție: *Închis e satu-n cercul lui de clăi/ La care sug făină zurgălăi* (n.n. sugestie angelică a unei nin-sori răsturnate). Semnatarea volumului **Marin Sorescu în postume** remarcă, în corelație, sonetul *Iradiat de alb*, care, și el, reface atmosfera rurală: *Se sprij-i-nă pe sate arătura,/ Cu brazdele lipindu-se de gard,/ Semințele parc-ar cerși căldura/ La vreascurile ca-re-n tine ard.*

Reconfortantă este informația din următorul pa-ragraf, care confirmă – pentru a câta oară? – enorma audiență de care se bucura creația lui Marin Sorescu în lume, stârnind realmente reacții neașteptate de prețuire, respect și iubire: „**Caz unic**, după câte știm, în literatura română contemporană, **ultimele poeme ale lui Marin Sorescu au stat la baza unei creații muzicale, opera compozitorului Michael Hersch** *On the Threshold of Winter*, care a avut **premiera la Brooklyn Academy of Music**, traducerea în en-gleză a versurilor aparținând lui Adam J. Sorkin și Lidiei Vianu. **Cu mare succes la public !**”.

Subcapitolul 1.8. este dedicat celor șase volume *La Lili-ci*, inspirate integral din viața satului natal, ciclu care „se distinge prin unitatea tematică și struc-turală, fiind o imagine a lumii Bulzeștiului, redată în limbajul pitoresc al locului”. Șapte pagini și jumăta-te din recenta apariție editorială *Marin Sorescu în postume* sunt rezervate disecării celor mai semnifi-cative felii și falii din volumul al șaselea din *La Lili-eci*, apărut postum, care întregeste această monogra-fie a satului oltenesc. Multe dintre datini, cutume, evenimente „sunt relatate din perspectiva amintirilor mamei, vocea narativă cea mai importantă, o adevă-rată memorie a satului”.

Capitolul II. *Critică literară. Cronici* începe cu o suită de trimiteri la volumele de eseuri *Insomnii* (1971) și *Ușor cu pianul pe scări*, modelele sale critice fiind G. Călinescu, Eugen Simion, Eugen Negrici, Șerban Cioculescu și chiar Eugen Ionescu cu al său *Nu*.

Ada Stuparu subliniază cu tărie: „Original în creația literară, Marin Sorescu se califică și ca un **altfel de istoric literar**”, care ocolește ceea ce s-a spus deja...

Nicolae Maroga Enceanu

Tabachera lui Mitriță

Bătea pe ulița noastră un vânt călduț de primăvară. Mă jucam lângă casa lui Mitriță al lui Turcu, o colibă acoperită cu trestie și țipirig adusă de la Prundul Moșului din bogăția naturală a lacului Potelu. Îl aud cum îi zice nevestei sale:

“- Frusuno adă-mi tabachera cu tutunul ăla ce l-am uscat la coșarea din spate, mă auzi?”

Atunci clipele vieții îmi aduceau noi ipostaze de trăire într-o altfel de casă care nu avea decât o bucătărie și o cameră de dormit.

Moș Mitriță Turcu, primi tabachera Și niște foițe de hârtie ca să-și înfășoare țigara. Avea la cingătoare de la brâu un amânar și niște iască ce o uscaseră la căldura dogoritoare a soarelui. Am stat lângă gardul casei lui Mitriță să văd ce face. Ciudate clipe ce nu pot să le uit. Petrecuse multe chinuri în al doilea Război Mondial. Era sănătos și mulțumit că venise la căsuța lui ponosită cu pământ galben prin lemnele încrucișate să reziste pereții care în interior se înnegriseră de atâta fum făcut la vatră și în cameră la o sobă cu plită din cărămidă ce avea coșul spre vatra așa zisei bucătării. Moș Mitriță Turcu ofta pe scările din lemn puțin putrezite, trăgând dintr-o țigară ce și-o înfășurase din niște foițe subțiri pe hârtie.

La vatră, în bucătăria îmbâcsită de fum se auzea cum Frusuna râcăia cu jumătate de carapace de la un scoichece, un ceaun ca să pună de o mămăligă proaspătă. Dintr-un colț a rupt dintr-un șir cu pește uscați la fum câteva plăci și vreo doi crăpveni aruncându-i într-o oală la desărat.

Aud cum îl strigă fiica:

“- Oană, mă auzi?”

„Da, te ascult mamă!”, îi răspunde unica lor fiică care trecuse de 30 de ani și nu se mai măritase din cauza sărăciei.

- Fugi repede, și adu-mi un braț de vreascuri de la grămada aia uscată, îi zise Frusuna.

Acolo în vatră mirosea a pește prăjit ce îl arunca într-o strachină de lut pusă lângă un țăst, unde coceau din două în două zile o pâine și niște cocoace mai mari rumenite și dospite din râcăiala din căpisterea de făină.

În spatele căsuței behăia o capră ciută ce o strigau Luța, de la care zilnic mulgeau 2 litri de lapte ce

îi foloseau să închege lichidul alb, cel puneau într-o sădila să-și facă câteva bucăți de brânză.

Bunicul meu Mihalache Nucu, fuma zilnic din tutunul agonisit de Mitriță Turcu. De multe ori mă trimitea să-i cumpăr câteva foițe și o legătură într-o cârpă cu tutun. De la mirosul plăcut de la vatra lui Moș Mitriță m-am hotărât să ajung acasă să caut niște ouă din cuibare, să le duc ca să capăt tutunul.

Dorința mea era să mănânc o felie de mămăligă și din peștele pârpalit în spuza focului pe niște jărăgai tocmai bun de pârpalăle.

M-am furișat prin obor să nu mă vadă bunica mea Oprica, că fur ouăle din cuibare, le-am pus într-o șapcă de velură și ușor am zbughit-o spre Moș Mitriță.

La o masă rotundă cu trei picioare, apucase Frusuna să taie mămăliga și pusese niște ciuști de ardei în strachina cu pește ce mirosea dincolo de drum și de casele lui Oniță Moraru și Petre pădurarul lui Dăbuleanca.

Am urcat ușor pe scările șubreze cu ouăle în șapcă.

I-am zis lui Moș Mitriță cu o voce pițigăiată:

- Pentru bunicul meu, să-mi dai tutun și foițe d-alea subțiri din ouăle astea.

„- Bine mă năzdravanule, ia dicolo scaunul ăla și stai la masă,,

A pus-o pe Frusuna să-mi taie o felie de mămăligă caldă ca să mănânc cu ei la prânzul bine gospodărit. Îmi lasă și acum gura apă când mă gândesc ce gustos a fost peștele afumat și felia de mămăligă ce mi-o dorisem când își lăsase mirosul din casă în casă. Le-am mulțumit de mâncare și am plecat spre casă cu o legătură de tutun și foițele de hârtie pe care le-am ascuns la dudul din spatele casei într-o scorbură. A doua zi după ce au plecat la muncile câmpului și Maica Oprica la grădină, am luat tutunul și foițele și am început să le înfășor.

A fost prima mea încercare să trag fumul înecăcios din tutunul dat de Moș Mitriță. Așa am început să fumez pe ascuns. Furam ouăle din cuibare și mă duceam să cumpăr tutunul ce devenise într-un fel plăcut fiind o buruiănă dracului ce cu greu am scăpat de ea.

CUPRINS

Dumitru Radu Popescu	3
Autodecapitarea comercială	3
Al. Macedonski, Dumitru Stăniloae	5
Facsimilele unor texte olografe: Al. Macedonski și Dumitru Stăniloae, aflate în colecția de excepție a scriitorului Tudor Nedelcea	5
Ovidiu Ghidirmic.....	7
Triada sacră a culturii	7
Tudor Nedelcea	9
China și valorile ei în viziunea lui Eminescu	9
Mircea Pospai	13
<i>România 100</i>	13
Craiova și Unirea de la 1859	13
Ioana Heidel (Germania)	16
Mi-a plăcut culoarea.....	16
Ștefan Buzărnescu	19
Virtuțile cathartice ale epigrame	19
Gabriela Rusu-Păsărin	21
Proiecția intențională, recuperarea universului interior	21
Victor Rusu	23
Poeme de iubire, smerenie și credință	23
Constantin Pădureanu	25
Mița Primăvara	25
Muierea cu postrungă	26
Dumitru Duță.....	27
Vinul și literatura.....	27
Teodor Oancă	30
Perenitatea moravurilor de altădată.....	30
Angela Melania Cristea	33
Timp minimalist	33
Străvezii	33
Ion Sabin Cerna	33
Brâncuși și eternitatea	33
G. Ploscaru	33
Întrecere.....	33
Virgil Dumitrescu	34
Cerere de mână	34
Pe o cunună împletită în Agora	34

Adrian Frătilă	34
Baladă cu Nat King Cole.....	34
Elena Armescu	35
Lirismul și hazul satului - o permanență vie de îndreptare	35
Mihai Duțescu	37
Taina lui Socrate, de Mircea Tutunaru și tentația poeziei adevărate.....	37
Oana Becheanu	38
Foametea din 46	38
Rodica Florescu	38
Bătălia pentru Budapesta.....	38
Gela Enea	41
Ultima datorie.....	41
Aureliu Goci	43
Eliza Roha și idealul cărții viitoare	43
Ion R. Popa	45
De-am fi toți ca el... ..	45
Geo Fabian	47
Regii valsului vienez	47
Prof.dr. Adrian Năstase, Raluca Marina Langă	48
Oltenii de la Dunăre și plantele (I)	48
Carmen Todor	50
Programarea neuro-lingvistică	50
Mihaela Chirițescu	52
Rinocerii	52
Dan Lupescu	53
Borne în timp: Pornind de la Florea Firan și Revista <i>Scrisul Românesc</i> (la 90 de ani)	53
Ioan Laurențiu Vedinaș	54
Operație	54
Playstation	54
Aurora Speranța Cernitu	55
Corina Comarnițchi, o poetă a penelului.....	55
Dan Lupescu	56
Marin Sorescu în postume.....	56
Nicolae Maroga Enceanu	59
Tabachera lui Mitriță.....	59

Revista apare trimestrial.
Contactați-ne pe adresele specificate.

În atenția colaboratorilor

Textele vor fi scrise cu Times New Roman, corp 12, după modelul celor din revistă (inclusiv cu scrierea semnelor diacritice specifice scrierii limbii române). Notele bibliografice se numerează în continuare și se trec la sfârșitul textului. Este obligatorie utilizarea semnelor de punctuație, exceptând poezia în care se respectă grafia autorilor.

Pentru numărul următor, vă așteptăm materialele până la 30 aprilie 2018

